

Avaluació de la implementació del Pla d'Acció per a l'Alimentació i l'Agricultura Ecològiques 2008-2012

Informe final

11 de febrer de 2011

Avaluador principal: Jaume Blasco

**Equip de treball: Jordi Sanz
David Casado
Maria Antònia Parera
Lluís Ferrer**

Índex

1. Introducció.....	1
2. El procés d'elaboració i el disseny del PdAE.....	3
2.1 El procés de l'elaboració del PdAE.....	3
2.2 Els continguts del PdAE.....	4
3. El foment de la informació i el consum.....	8
3.1 Els objectius i les actuacions.....	8
3.2 L'estat de la qüestió.....	9
3.3 Les barreres a la informació i el consum.....	10
3.4 Les actuacions i l'impacte del PdAE.....	15
<hr/>	
Anàlisi del <i>Baròmetre de percepció i consum dels aliments ecològics: la seva evolució entre 2008-2010</i>.....	18
Introducció.....	18
Evolució del coneixement i el consum d'aliments ecològics.....	19
La quota de mercat dels aliments ecològics: una estimació temptativa.....	23
Factors determinants del coneixement i el consum d'aliments ecològics.....	26
Anàlisi descriptiva.....	27
El sobrepreu dels productes ecològics.....	36
Estimació d'una funció senzilla de demanda.....	37
<hr/>	
4. El foment de les produccions.....	40
4.1 Els objectius i les actuacions.....	40
4.2 L'estat de la qüestió.....	41
4.3 Les barreres a la producció.....	50
4.4 Les actuacions i l'impacte del PdAE.....	52
5. El foment del sector.....	62
5.1 Els objectius i les actuacions.....	62
5.2 L'estat de la qüestió.....	63
5.3 Barreres a l'estructuració del sector.....	64
5.4 Les actuacions i l'impacte del PdAE.....	67

6. El foment de la qualitat	69
6.1 Els objectius i les actuacions.....	69
6.2 L'estat de la qüestió.....	70
6.3 Les actuacions i l'impacte del PdAE	71
7. El foment de la innovació	73
7.1 Els objectius i les actuacions.....	73
7.2 L'estat de la qüestió.....	74
7.3 Les barreres a la innovació	74
7.4 Les actuacions i l'impacte del PdAE	75
8. El foment de les polítiques.....	79
8.1 Els objectius i les actuacions.....	79
8.2 Les actuacions i l'impacte del PdAE	80
9. L'execució pressupostària del PdAE 2008-2009	82
9.1 La previsió pressupostària del PdAE	84
9.2 L'execució de la despesa 2008-2009	88
10. Conclusions i recomanacions	93
10.1 El procés d'elaboració i el disseny del PdAE	93
10.2 El foment de la informació i el consum	94
10.3 El foment de les produccions.....	97
10.4 El foment del sector	100
10.5 El foment de la qualitat	101
10.6 El foment de la innovació.....	103
10.7 El foment de les polítiques.....	104
10.8 L'execució pressupostària del PdAE 2008-2009	105
10.9 Recomanacions	106

1. Introducció

El Pla d'Acció per a l'Alimentació i l'Agricultura Ecològiques (PdAE) 2008-2012 és un pla interdepartamental coordinat pel Departament d'Agricultura, Alimentació i Acció Rural (DAR) i participat per sis altres departaments de la Generalitat de Catalunya. Té com a missió l'increment de la producció i del consum agroalimentari ecològic a Catalunya, i compta amb una dotació pressupostària de 36,8 milions d'euros per al període de vigència del pla. El pla s'estructura en 6 objectius estratègics (el foment de la informació i el consum; el foment de les produccions; el foment del sector; el foment de la qualitat; el foment de la innovació i el foment de les polítiques), 22 objectius operatius i 105 actuacions, cadascuna de les quals té identificada la unitat de l'administració responsable, que al seu torn és també responsable de l'execució pressupostària. Tot i el caràcter transversal del pla, el Departament d'Agricultura és responsable de gairebé el 90% de la despesa prevista.

En plantejar el projecte d'avaluació del PdAE, els responsables del Departament d'Agricultura, Alimentació i Acció Rural han manifestat que el seu interès se centra, fonamentalment, en poder detectar, en l'equador de la implementació del pla, tant els principals assoliments com les possibles desviacions respecte el disseny original, les quals són freqüents en plans complexos, d'abast extens i en què participen diversos actors. Les principals dificultats per donar resposta a aquest encàrrec rauen tant en la multiplicitat d'actuacions que constitueixen el pla com en l'absència d'informació quantitativa per a l'avaluació de la major part d'actuacions. En aquest context, l'aproximació metodològica per donar resposta a la demanda del DAR ha consistit, en primer lloc, a recollir informació per a cadascun dels sis àmbits d'actuació del pla (consum, producció, estructuració del sector, qualitat, innovació i polítiques) sobre els indicadors que permeten caracteritzar l'estat de la qüestió i l'evolució des de la posada en marxa del PdAE. Les fonts de dades emprades amb aquesta finalitat han estat els fulls de càlcul de seguiment del PdAE facilitats pel DAR, la base de dades del Consell Català de la Producció Agrària Ecològica (CCPAE), el Baròmetre de Percepció i Consum dels Aliments Ecològics dels anys 2008 a 2010, i la base de dades d'ajuts a les pràctiques agroambientals de l'agricultura i la ramaderia ecològica del DAR. Cal tenir en compte, tanmateix, que el seguiment d'indicadors aporta informació valuosa sobre l'evolució del sector i els seus problemes, però no equival a avaluar l'impacte del PdAE, ja que una eventual millora o empitjorament d'un determinat indicador no està necessàriament associat a l'efecte del PdAE. En segon lloc, hem realitzat una anàlisi

de les barreres a la millora i desenvolupament en cadascun dels àmbits, d'acord amb les percepcions i testimonis de 18 actors institucionals i privats pertanyents al sector de l'alimentació i de l'agricultura ecològica, que han estat entrevistats en el marc d'aquesta avaluació. Finalment, hem sintetitzat les percepcions d'aquests mateixos actors sobre els possibles impactes del PdAE i les desviacions produïdes respecte el disseny del pla i les seves expectatives.

L'informe s'estructura en un conjunt de deu capítols. El **capítol 2** sintetitza les percepcions dels representants del sector amb referència al disseny del pla, i més concretament, sobre el procés de participació que el va precedir, els continguts del document, i el sistema de seguiment que s'ha emprat des de la seva implementació. Els sis capítols següents (**capítols 3 a 8**) presenten els resultats de la triple anàlisi esmentada (estat de la qüestió, barreres al desenvolupament, i percepcions sobre l'impacte i desviacions del pla) per a cadascun dels sis àmbits en què s'estructura el PdAE. A continuació, el **capítol 9** exposa l'anàlisi de l'execució pressupostària de les actuacions del pla previstes per als exercicis de 2008 i 2009. Finalment, el **capítol 10** sintetitza les conclusions de l'avaluació i presenta les recomanacions per a la millora de la implementació del PdAE que, al nostre entendre, se'n deriven.

Aquest informe ha estat encarregat a l'avaluar per la Direcció General d'Agricultura i Ramaderia. Volem reconèixer la col·laboració en l'extracció i transferència d'informació de les bases de dades al Servei de Producció Agrícola de la Direcció General d'Agricultura i Ramaderia, la Subdirecció General d'Estratègia Rural i al Consell Català de la Producció Agrària Ecològica. Igualment, volem agrair a les persones entrevistades en el treball de camp de l'anàlisi qualitativa (representants dels departaments de la Generalitat participants en el PdAE i d'altres entitats i empreses del sector de l'alimentació i agricultura ecològica) la seva bona predisposició i les seves valuoses contribucions.

2. El procés d'elaboració i el disseny del PdAE

2.1 El procés de l'elaboració del PdAE

El procés d'elaboració del PdAE va comptar amb un procés de treball i negociació estructurat en tres nivells: un grup interdepartamental integrat per representants polítics dels set departaments de la Generalitat participants en el pla, un grup de treball tècnic, compost per representants tècnics de cada departament, i una taula de participació social, concebut com a òrgan de participació del sector de l'alimentació i l'agricultura ecològica.

Aquest procés de negociació i participació ha estat referit de forma molt desigual pels informants entrevistats: molt satisfactori per part dels qui hi van prendre part, però amb crítiques per no haver estat prou inclusiu per part dels que no hi van participar directament. Els actors que hi van participar activament han coincidit a lloar el procés amb referència a **l'obertura a les seves aportacions, l'operativitat de l'estructura de comissions, la rellevància de l'agenda de qüestions a tractar, el to deliberatiu i el consens assolit entre els participants**. En aquest sentit, els entrevistats apunten que “el procés d'elaboració del pla va ser molt estimulants i satisfactori. Des del congrés de Mollerussa¹ i el llibre blanc² el procés va ser molt participat per tots els actors, i entre els seus punts forts hi havia la presència de l'administració. Per fer el PdAE l'administració va prendre les regnes, com ha de ser, però el procés va continuar sent molt obert”; “es van integrar tots els agents implicats, va ser força operatiu i es van tractar a fons tots els temes importants que aleshores eren importants per al sector”; “va ser un procés deliberatiu i consensuat amb molts inputs externs”.

Per contra, la principal crítica al procés ha ragut en la seva **manca d'inclusivitat**, car han estat diversos els informants que han explicat que la seva participació en el procés d'elaboració del PdAE va ser parcial o fins i tot testimonial. Així, alguns informants han manifestat que “no es pot dir que participéssim, ens van demanar propostes del que nosaltres podríem fer, en varem proposar un ventall, i el DAR en va triar unes, però no

¹ I Congrés català de Producció Agroalimentària Ecològica, celebrat l'any 2005 a Mollerussa. Vegeu-ne la referència a http://www.ruralcat.net/web/guest/gecnews.module.ruralcat/-/journal_content/56_INSTANCE_8hUE/10136/108189

² (2006) Maynoy Señé, M. Coord, Llibre blanc de la producció alimentària ecològica a Catalunya, Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca. http://www20.gencat.cat/docs/DAR/AL_Alimentacio/AL01_PAE/06_Publicacions_material_referencia/Fitxes_estatics/llibre_blanco_PAE.pdf

sabem com ho van fer”, o han explicat que “varem tenir una conversa sobre com podíem incorporar les coses que estàvem fent, però no varem parlar de coses noves o de què opinàvem sobre el que proposaven els altres”. En altres casos, algun actors afirmen que la seva participació es va limitar a “opinar sobre un esborrany del text ja elaborat, unes setmanes abans que l’aproessin”. No obstant això, la valoració que fan els informants d’aquesta baixa participació és dispar: mentre que alguns lamenten no haver pogut tenir una major presència en el procés, d’altres ho consideren una conseqüència lògica de la relació “col·lateral” o “tangencial” del seu departament, unitat o entitat amb el PdAE.

2.2 Els continguts del PdAE

Els informants han coincidit, majoritàriament, a expressar la seva identificació amb el PdAE, valorar-ne positivament els continguts, i considerar el pla com “un pas endavant” per al sector. Concretament, els entrevistats han destacat els següents aspectes positius del disseny del pla:

- El PdAE ha ajudat a **institucionalitzar el sector** de l’alimentació i l’agricultura ecològiques i **ha atorgat major visibilitat a les polítiques** que el promouen. Així, alguns informants destaquen que el pla “ha ajudat a crear consciència de sector” per a un tipus d’agricultura que era “molt incipient i desestructurada”, mentre que d’altres destaquen que “el canvi ha estat sobretot comunicatiu: s’informa i es divulga i, si bé és cert que moltes coses ja es feien, fins ara no se sabia”.
- El PdAE ha conferit una **major estructura i coherència a les polítiques** de promoció de l’alimentació i l’agricultura ecològica. D’una banda, els entrevistats celebren que el pla “ordeni les actuacions per objectius i per encarregats específics de dur-les a terme” i que vertebrí actuacions “que havien anat apareixent de forma aïllada i dispersa”. De l’altra, destaquen que l’abast del PdAE, més enllà dels ajuts a la producció, ateny aspectes fins llavors poc considerats tot i ser de gran rellevància, com ara la comercialització i el foment del consum. Aquesta ampliació de l’abast, entre altres avantatges, ha donat lloc a la implicació d’altres departaments de l’administració en la política de foment de l’alimentació i agricultura ecològica que, fins a l’aprovació del pla, se’n sentien aliens.
- La major institucionalització i visibilitat del sector comporta **un major compromís de compliment i de rendició de comptes** de les polítiques i programes de

promoció de l'alimentació i l'agricultura ecològiques. En aquest sentit, els entrevistats subratllen que un pla "implica la presa d'uns certs compromisos per part de l'administració", alhora que augmenta les demandes de rendició de comptes: "quan tens un pla se't demana que en parlis, es fan preguntes al Parlament, i els actors del sector et demanen com van les coses amb una certa freqüència".

Els informants, per contra, han coincidit a destacar els següents aspectes negatius del disseny del pla:

- **L'escassetat de recursos addicionals per a noves actuacions.** En aquest sentit, diversos informants s'han referit al PdAE com un "pla suma", o una "recopilació de les polítiques que s'estaven fent fins al moment". Si bé reconeixen que se n'ha derivat una major estructuració i visibilitat de les polítiques d'alimentació i agricultura ecològiques, lamenten la manca d'un major finançament addicional, talment que també des del punt de vista substantiu, el PdAE hagués pogut significar "un abans i un després".
- **L'excés de microactuacions.** Diversos entrevistats han mencionat l'excessiva dispersió de recursos en petites actuacions de poc abast. Així, consideren que hagués estat més adequat identificar els aspectes més crítics del sector mitjançant una diagnosi de necessitats, i prioritzar un conjunt reduït d'actuacions "més sòlides, més meditades, i amb una major concentració de recursos". En aquest sentit, l'exhaustivitat del PdAE podria haver soscavat la seva eficàcia, donat que "algunes partides són tan petites en relació amb l'objectiu que volen assolir, que ja es podia haver previst que l'actuació acabaria resultant ineficaç".
- **L'assignació de responsabilitats de finançament a organismes sense recursos suficients.** Especialment amb referència a l'objectiu d'innovació, alguns informants han lamentat que l'assignació inicial de la responsabilitat de finançar les actuacions no va considerar les capacitats reals d'algunes entitats i organismes responsables, la qual cosa ha acabat revertint en una implementació incompleta del PdAE.

2.3 El sistema de seguiment del PdAE

El sistema de seguiment del PdAE ha estat referit per la majoria dels entrevistats com a “sistemàtic”, “disciplinat” o “estricte”, en tant que el DAR requereix de forma periòdica l’empenament de fitxes de seguiment de les actuacions, sobre la base de les quals construeix un full de càlcul de seguiment de la implementació del pla i elabora breus informes d’execució. Malgrat aquest caràcter regular i sistemàtic, les crítiques al seguiment s’han centrat tant en aspectes formals i d’inclusivitat del sistema de seguiment, com en la naturalesa de la informació recollida:

- El **seguiment formal del pla s’ha basat únicament en l’execució del pressupost**, sense un seguiment d’indicadors ni reflexió sobre els impactes i assoliments de les actuacions. En aquest sentit, alguns informants lamenten que no s’hagi realitzat un seguiment basat en el quadre d’indicadors previst pel mateix PdAE, mentre que d’altres consideren que aquest quadre era “incomplet i insuficientment connectat amb els objectius operatius del PdAE”, per la qual cosa caldria actualitzar-lo.
- El retorn de la informació sobre el seguiment del pla s’ha realitzat de forma **relativament informal**, ja sigui en el marc de reunions bilaterals entre el DAR i altres actors, o en la taula sectorial. Diversos actors troben a faltar un espai de rendiment de comptes i reflexió estratègica sobre el desenvolupament del PdAE, i sobre les necessitats d’actualització, els problemes sobrevinguts i la prioritització d’actuacions, el qual majoritàriament consideren que hauria de ser cobert per la plataforma sectorial de la producció ecològica, pendent de creació.
- El **seguiment informal del pla no és exhaustiu**, en tant que es rendeixen comptes d’alguns projectes concrets (com ara el Baròmetre o l’Observatori), però no del pla en el seu conjunt (més enllà dels informes d’execució pressupostària a dalt esmentats). Igualment, les explicacions i el seguiment de les actuacions se solen limitar a les actuacions del DAR, sense que existeixi gaire informació sobre les actuacions d’altres departaments o entitats.
- Les crítiques a la **manca d’inclusivitat** del procés de disseny del PdAE s’estenen al seu seguiment. Així, alguns informants lamenten no poder participar en el seguiment i no rebre cap retorn del desenvolupament del PdAE (especialment els representants d’aquells actors que no són presents a la taula sectorial). Destaca

igualmente que alguns actors institucionals responsables de parts substancials del PdAE manifesten no tenir cap coneixement del desenvolupament del pla més enllà de les actuacions de les quals són directament responsables, si bé en la majoria de casos declaren que “el nostre rol ja ens està bé, no volem més protagonisme”.

3. El foment de la informació i el consum

3.1 Els objectius i les actuacions

Fomentar el consum d'aliments ecològics, especialment de producció local i en circuits curts de distribució, mitjançant la formació i informació del consumidor .

- **Realitzar campanyes i actuacions generals de promoció dels productes agroalimentaris ecològics**
 - Realitzar una campanya institucional de promoció dels aliments ecològics
 - Dissenyar i executar una campanya radiofònica informativa del CCPAE per promocionar els aliments ecològics
 - Elaborar i realitzar una campanya radiofònica informativa de l'Agència Catalana de Consum per promocionar els aliments ecològics
 - Elaborar i realitzar una campanya de promoció dels vins ecològics i les seves qualitats
 - Preveure la PAE dins d'una campanya conjunta per a la promoció de la compra sostenible
 - Editar fullets, plafons explicatius i material publicitari sobre els aliments ecològics
 - Organitzar tastos guiats amb aliments ecològics a les fires de Catalunya (Fires CAT)
 - Promocionar els aliments ecològics en els punts de venda
 - Crear un registre d'establiments que comercialitzen productes ecològics
 - Promocionar els aliments ecològics catalans a través del portal www.gastroteca.cat
 - Impulsar una campanya d'introducció dels productes ecològics en els mercats municipals
 - Difondre la PAE en escoles, fires i actes festius mitjançant estand i tallers
 - Crear un web específic per a la PAE dins del portal Gencat.cat
 - Realitzar tallers informatius sobre els aliments ecològics en les empreses associades al Club EMAS

- **Promoure el consum social d'aliments ecològics**
 - Fomentar el consum d'aliments ecològics en els menjadors escolars
 - Organitzar jornades de divulgació de l'alimentació ecològica a les AMPA i organització d'esmorzars i berenars ecològics per als alumnes
 - Elaborar un manual pràctic per a la introducció d'aliments ecològics als menjadors escolars
 - Elaborar i editar un monogràfic sobre els menjadors escolars ecològics
 - Fomentar el consum d'aliments ecològics en hospitals

- **Augmentar la sensibilització en producció agrària ecològica en l'àmbit educatiu**
 - Traduir, editar i distribuir el llibre infantil Què és l'agricultura ecològica?
 - Elaborar materials educatius sobre producció ecològica i crear un apartat específic a la web d'educació ambiental
 - Incloure l'agricultura ecològica en la Guia de l'alimentació saludable a l'etapa escolar
 - Introduir l'horticultura ecològica en Centres Penitenciaris i de Justícia Juvenil de Catalunya

- **Caracteritzar el consum dels aliments ecològics**
 - Elaborar un Baròmetre de percepció i consum dels aliments ecològics a Catalunya
 - Elaborar un estudi per a caracteritzar el consumidor ecològic i les tendències del mercat dels aliments ecològics
 - Analitzar els factors determinants de l'adopció i consum d'aliments ecològics

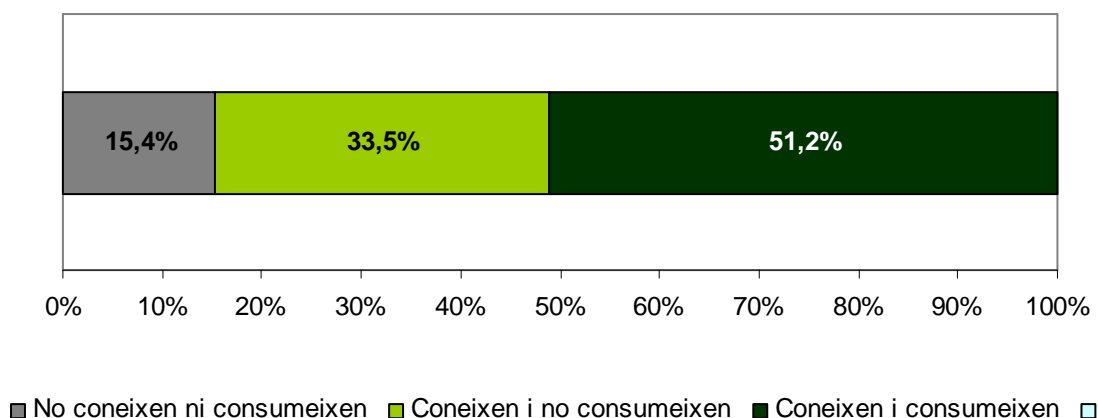
3.2 L'estat de la qüestió

D'acord amb el Baròmetre de percepció i consum dels aliments ecològics de l'any 2010:

- Un **84,6% de la població catalana coneix els aliments ecològics** (això és, n'ha sentit parlar i els associa a la definició correcta), si bé un 60,8% dels que els coneixen es declaren poc o gens informats al respecte. Fins i tot entre els consumidors de productes ecològics, un 43,4% es declara poc o gens informat. El grau de coneixement dels aliments ecològics és significativament més alt per a les persones que, a igualtat d'altres característiques, a) tenen accés domèstic a Internet; b) tenen titulació universitària; c) es declaren de classe social alta o mitja-alta; d) tenen entre 35 a 64 anys (tant respecte els més joves de 35 com els més grans de 64); i e) els que varen respondre l'enquesta del Baròmetre en català o es van mostrar indiferents respecte l'idioma (amb referència als que van voler fer-ho en castellà); (Vegeu la secció d'anàlisi del Baròmetre).
- **L'evolució del coneixement dels productes ecològics ens els darrers tres anys (2008-2010) és a l'alça.** El percentatge de la població catalana que coneix efectivament els productes ecològics l'any 2010 ha experimentat un increment estadísticament significatiu de més de 5 punts percentuals respecte els dos anys anteriors.
- El **51,2% de la població catalana es declara consumidora d'aliments ecològics, i un 35,0% ho és de forma habitual (els consumeix més d'un cop al mes).** Entre els qui coneixen els aliments ecològics, l'únic determinant del consum estadísticament significatiu és la classe socioeconòmica alta o mitjana-alta. Els productes ecològics més consumits són la fruita, la verdura i llegums, i els làctics.
- **En els darrers tres anys el consum ha augmentat, si bé de forma no significativa.** L'únic increment significatiu s'ha produït entre 2009 i 2010, ja que entre 2008 i 2009 havia baixat lleugerament.
- **Un 33,5 % dels catalans té coneixement dels productes ecològics però no en consumeix mai,** de la qual cosa es deriva que 1) la informació és un requisit necessari però no suficient per al consum; i 2) les polítiques de promoció dels

productes ecològics no han de basar-se únicament en informar els consumidors sobre l'existència d'aquests productes.

Gràfic 3.1. Coneixement i consum de productes ecològics entre els enquestats del Baròmetre de 2010

- **El 66,5% dels consumidors habituals de productes ecològics hi destinen menys del 30% de la seva despesa total en productes alimentaris**, mentre que només un 9,8% hi destina més del 45%. En conseqüència, la major part dels consumidors habituals té actualment un patró de consum mixt ecològic-convencional, en què el consum ecològic és minoritari.
- **La quota de mercat dels aliments ecològics se situa entre un 6% i un 8% de la despesa alimentària total de la població catalana**, segons les dades del Baròmetre. Tanmateix, aquesta estimació pot estar esbiaixada perquè una part dels enquestats que declaren consumir productes ecològics podrien estar-se referint a productes no certificats, atès el poc coneixement existent dels segells que els distingeixen.

3.3 Les barreres a la informació i el consum

La principal barrera per a un creixement del consum de productes ecològics és l'elevat sobrepreu respecte els productes agroalimentaris convencionals.

Les dades del Baròmetre mostren de forma coherent entre 2008 i 2010 que una baixada del preu seria el principal incentiu per a que els consumidors habituals

incrementessin el consum de productes ecològics (61,4% dels consumidors, al 2010), i per a que els no consumidors n'arribessin a consumir (44,9%, el mateix any). Igualment, quan el Baròmetre pregunta sobre una definició espontània de l'aliment ecològic, un 17,0 % de les respostes associen els productes ecològics amb aliments amb preus excessius. Així mateix, el 96,0 % dels consumidors habituals d'aquest tipus d'aliment perceben que n'estan pagant un preu més elevat per la seva adquisició, en comparació amb el que pagarien si fossin productes convencionals.

Les úniques dades disponibles per precisar la magnitud d'aquest sobrepreu fan referència a les percepcions dels consumidors expressades en el Baròmetre. L'any 2010, prop d'una quarta part dels consumidors habituals considerava que pagava un sobrepreu de més d'un 20%, una altra quarta part manifestava que pagava entre un 10 i un 20% més, i al voltant d'una cinquena part estimava que el sobrepreu era inferior al 10%. Gairebé un 30% dels enquestats no sabia donar una resposta a aquesta pregunta.

L'estimació d'una funció senzilla de demanda basada en les respostes dels consumidors al Baròmetre permet inferir l'increment en el número de consumidors que es derivaria de diversos nivells de reducció en els preus (vegeu la secció d'anàlisi del Baròmetre). Els resultats mostren que caldrien reduccions de preu molt notables per augmentar de forma substantiva el percentatge de població que consumeix aliments ecològics. Així, per tal d'incrementar en 17 punts percentuals el percentatge de consumidors d'aliments ecològics, i passar de l'actual 35,8% al 52,8%, el sobrepreu hauria de baixar de l'actual "més d'un 20%" fins a situar-se a la forquilla d'entre el 10%-20%; si es volgués incrementar el percentatge de consumidors en 20 punts percentuals addicionals, fins a situar-lo en el 73%, caldria que el sobrepreu se situés per sota del 10%; i, finalment, si es volgués incrementar en 27 punts percentuals addicionals el percentatge de consumidors ecològics, el sobrepreu d'aquest tipus de productes hauria de desaparèixer completament.

De forma complementària, les dades sobre preus percebuts pel pagès (no sobre preus de venda finals) del primer informe de preus de la producció agrària ecològica de 2010 (DAR, 2010), mostren l'existència de diferencials molt diversos per als cinc productes analitzats, des d'un 22,6% en el blat tou o semidur fins a un màxim del 388,3% per a la poma Golden (Taula 3.7)

Taula 3.7. Diferencials de preus percebuts pel pagès en set productes agroalimentaris

Producte	Ecològic	Convencional	Diferencia	Data
Ordi per pinso	16,60 €	12,81 €	29,6%	2T 2010
Blat tou o semidur	18,50 €	15,09 €	22,6%	2T 2010
Vedella	247,41 €	179,86 €	37,6%	2T 2010
Col cabdellada	91,01 €	27,09 €	236,0%	2T 2010
Mongeta tendra plana	201,00 €	133,85 €	50,2%	2T 2010
Patata	92,50 €	37,58 €	146,1%	2T 2010
Poma Golden	149,63 €	30,64 €	388,3%	1T 2010

1T: Primer trimestre 2T: 2on trimestre

Font: Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca. Els preus es calculen en €/100 Kg.

Les dificultats per trobar productes ecològics en els llocs de compra habituals és la segona barrera més esmentada, tant pels enquestats pel Baròmetre com pels entrevistats.

La majoria dels entrevistats esmenta que el consumidor té encara moltes dificultats per trobar productes ecològics en els comerços habituals. Tal i com argumenta un entrevistat, “la distribució ara mateix no és com la de la resta d'aliments, i això és un problema: pots demanar a la gent que compri productes ecològics, però no que canviï els seus hàbits; haurien de poder trobar una bona part de les coses als mateixos llocs on solen anar, perquè molta gent fa opcions de consum mixtes convencional-ecològic”. D'aquesta manera, diversos entrevistats assenyalen la importància de crear i consolidar xarxes de distribució estables que proveeixin de manera habitual una varietat de productes ecològics als punts de venda final, com ara botigues, supermercats o mercats municipals. Aquesta percepció es veu corroborada pel Baròmetre de consum de 2010, que posa de manifest que una millor accessibilitat als aliments ecològics en els llocs de compra habitual seria el segon incentiu més important per a incrementar el consum d'aliments ecològics (44,5 dels qui ja en consumeixen), així com per que els que no consumeixen productes ecològics passessin a consumir-ne (34,9%). Igualment, un 48,4% dels compradors habituals declara comprar algun producte convencional perquè no en troba d'ecològics. Millorar l'accessibilitat dels productes ecològics hauria de passar necessàriament per una major oferta en supermercats i mercats, donat que el 71,0% dels catalans enquestats

en el Baròmetre compren els productes alimentaris majoritàriament en supermercats, un 27,0% en mercats i un 17,1 % en botigues de barri.

La varietat d'atributs semàntics associats al terme ecològic confon el consumidor a l'hora d'adquirir aquests productes.

La majoria dels entrevistats han coincidit a afirmar que la varietat d'atributs associats als productes ecològics fa que el consumidor no tingui clar quins són els avantatges distintius d'aquests productes i es pugui arribar a confondre en el moment de distingir-los. Existeix, en aquest sentit, “un problema de comunicació sobre què és i com es qualifica un producte ecològic”. Els entrevistats han assenyalat les següents fonts de confusió:

- La identificació de l'aliment ecològic com a **aliment dietètic**. Els entrevistats argumenten que molts establiments ofereixen aquest tipus de productes junts i que això contribueix a crear la “la sensació que el menjar ecològic és sinònim de dieta, d'estar malalt, i de no poder menjar el mateix de sempre”. D'acord amb les dades del Baròmetre de 2010, tanmateix, aquesta confusió existeix però és molt minoritària, ja que es limita al 4,3% dels qui diuen haver sentit parlar dels aliments ecològics.
- La identificació del producte ecològic amb els **productes de proximitat**, associats a un menor impacte ambiental de la distribució del producte alimentari. El Baròmetre de 2010 confirma que el 59,0% dels qui coneixen efectivament els productes ecològics creuen erròniament que els productes ecològics són necessàriament “de temporada i venuts prop d'on es produeixen”. Les dades mostren, igualment, que l'atribut de proximitat pot entrar en competència amb el de producte ecològic per aquells consumidors que en valoren sobretot els beneficis ambientals i socials. Així, un 50,1% dels compradors habituals d'aliments ecològics manifesta que preferiria comprar un producte no ecològic però produït a Catalunya, en front d'un 44,5% que prefereix comprar un producte ecològic encara que hagi estat produït a un altre lloc.
- La identificació del producte ecològic amb **productes de mal aspecte** o de presentació inadequada. Alguns entrevistats associen aquesta percepció a l'escassa experiència i coneixements tècnics d'una part dels productors ecològics, que “justifiquen qualsevol cosa, verda, rònega o menjada pels insectes dient que és ecològica”. Les dades del Baròmetre de 2010 no confirmen que els

consumidors percebin que els productes ecològics hagin de tenir necessàriament mal aspecte (de fet, només un 0,9% dels qui diuen conèixer els productes ecològics els defineixen espontàniament com a “poc atractius o lletjos”), però corroboren que la presentació és encara un atribut a millorar, donat que un 7,8% dels consumidors habituals consideren que el producte ecològic no sol ser “fresc i en bon estat”, mentre que un 37,6% troba que la presentació del producte sovint o mai no és “adequada i atractiva”.

- La identificació pel producte ecològic amb **canals de distribució singulars**, com ara les cooperatives de consum o la comercialització directa per part del productor mitjançant Internet. Un informant apunta que “si es parla tant de cooperatives i voluntariat hi ha gent que pensa que això no va amb ells i costa més normalitzar el consum”, mentre que un altre considera aquests canals de distribució com a “molt interessants però insuficients per arribar al gran consumidor”. No obstant això, no hi ha constància en el Baròmetre de 2010 que els ciutadans (consumidors o no dels productes ecològics) associïn els productes ecològics amb cap canal de distribució en especial, més enllà de mencionar les dificultats per trobar-los. A més, entre els consumidors habituals només un 6,6% compren els productes directament a la granja, per un 2,9% que ho fa a través de cooperatives de consumidors i un 4,2% que els adquireix a una empresa que porta una caixa o cistella a casa. La majoria obtenen els seus productes de botigues especialitzades (54,1%), supermercats, hipermercats i grans superfícies (36,7%) i mercats (17,6%).
- La confusió entre certificació ecològica i **altres segells de qualitat**. Alguns informants afirmen que l’existència de diversos segells de qualitat per a productes agraris i ramaders esdevé un obstacle per a que el consumidor diferenciï clarament els productes ecològics. Els resultats del Baròmetre de 2010 indiquen que el coneixement dels segells distintius dels productes ecològics per part dels qui es declaren consumidors habituals de productes ecològics és, efectivament, força baix: només un 47,2% coneix el segell europeu i un 46,8% el segell de l’organisme català de certificació (CCPAE), la qual cosa indicaria que una part del consum percebut d’aliments ecològics podria no ser-ho en realitat.

3.4 Les actuacions i l'impacte del PdAE

Els entrevistats valoren positivament les actuacions de promoció dels productes agroalimentaris ecològics que s'han derivat del PdAE, però tendeixen a considerar que han tingut una repercussió limitada.

La major part dels informants valoren molt positivament que el pla adreci la promoció del consum, i tendeixen a mostrar-se satisfets sobre els continguts i qualitat dels fulletons i altres materials de difusió elaborats a aquest efecte. Tanmateix, la percepció generalitzada és que l'abast d'aquestes campanyes ha estat limitat, especialment quan es compara amb la difusió d'altres aliments ("la distribució del fulletó ha estat molt modesta, i diria que la campanya de ràdio ha estat d'impacte baix"; "s'han fet molts díptics però crec que la gent no se n'ha arribat a assabentar gaire"; "el tríptic està ben fet, però no l'he vist mai enlloc"; "la difusió és testimonial, en comparació a la que es fa amb d'altres aliments"). Com s'ha esmentat en la secció anterior, les dades del Baròmetre corroboren parcialment aquesta percepció, ja que si bé només un 15,4% de la població catalana desconeix els aliments ecològics, hi ha més d'un 60% de les persones que els coneixen que consideren que estan gens o poc informades, i una mica més del 50% que no reconeix els segells de certificació.

Les campanyes de promoció dels productes agroalimentaris ecològics no han posat prou èmfasi en els atributs distintius de la producció ecològica.

La crítica al contingut de les campanyes de promoció més esmentada pels entrevistats fa referència a la timidesa i poca claredat amb què s'han transmès els atributs propis dels aliments ecològics, la qual cosa es considera particularment crítica atès que bona part dels consumidors no té encara una concepció clara del trets definitoris del producte ecològic. Els atributs dels aliments ecològics insuficientment comunicats, a judici d'aquests informants, són la major seguretat, salubritat i qualitat d'aquests aliments respecte els produïts de forma convencional ("Hi ha una certa por a dir que és més bo, més sa i de més qualitat; només es pot fer menció als beneficis ambientals"; "Salut no deixa dir que és més saludable, ja que tots els aliments que arriben al mercat han passat controls que en certifiquen la seguretat, i Agricultura no permet dir que és de més qualitat; i al final hem de dir *més saborosos*"). No obstant això, el criteri no és unívoc: alguns actors manifesten que "qualificar com a *més sans* i amb *menys riscos*

per a la salut implica per oposició qualificar com a *menys* sans i productes amb *més* risc els aliments no ecològics. Qualificar el producte ecològic sense desqualificar categòricament i de forma excloent el no ecològic és complicat, i és normal que hi hagi reticències”. El Baròmetre de 2010 confirma que l’elecció dels beneficis ambientals i el sabor com a atributs destacats de les companyes de promoció dels aliments ecològics no coincideix amb aquelles motivacions dels actuals compradors actuals per consumir-los. Així, un 59,4% dels consumidors habituals citen “raons de salut” i un 31,3% la qualitat, per només un 26,3% que els considera “més gustosos” i un 14,1% que destaca les raons ambientals.

Alguns actors critiquen l’estratègia de màrqueting generalista del producte ecològic i proposen emprar estratègies diferenciades segons el tipus de producte.

Aquesta crítica es basa en la consideració que hi ha grups de productes ecològics amb característiques específiques i un posicionament diferent en el mercat, als quals escaurien estratègies de foment del consum diferenciades. Per exemple, alguns entrevistats esmenten que existeixen diferències significatives entre el perfil potencial del consumidor de productes de consum diari (com ara, hortalisses, fruita, pa, llet, o carn) i el d’aquells productes de consum més esporàdic (per exemple, oli, vi, o melmelades).

Els informants celebren la incorporació al PdAE del foment del consum als menjadors escolars i a l’àmbit educatiu, però lamenten que el grau de desenvolupament d’aquesta actuació ha estat molt modest.

La introducció dels aliments ecològics als menjadors escolars és considerat per diversos entrevistats com una estratègia cabdal per al foment del consum, per la qual cosa estimen que la seva incorporació al PdAE va ser particularment encertada. No obstant això, la majoria d’informants es mostren decebuts pel baix grau de desenvolupament que ha tingut aquesta iniciativa (“L’actuació dels menjadors escolars era un tema estrella i no ens n’hem sortit gaire”; “és una font de consum present i futur molt important i no se li ha donat prou rellevància”). Les crítiques se centren, fonamentalment, en els següents aspectes:

- El Departament d’Educació no ha desenvolupat un veritable programa de foment el consum d’aliments als menjadors escolars, sinó que ha desenvolupat actuacions

esporàdiques i ha delegat la iniciativa als Consells Comarcals sense establir un sistema de promoció, incentius i seguiment clar.

- Ha existit un elevat grau de descoordinació entre les actuacions del Departament d'Educació i altres actors. Així, alguns productors que serveixen actualment menjadors escolars lamenten que el Departament d'Educació no els hagi contactat per interessar-se pels productes, sistema i costos de la provisió; mentre que altres entrevistats assenyalen que el monogràfic *A Taula!* per a la incorporació d'aliments ecològics i de proximitat a les escoles inclou proveïdors que no estan certificats.
- El Departament d'Educació ha tendit a titllar la incorporació dels aliments ecològics a les escoles com a econòmicament inassequible, quan "existeixen alternatives d'actuació relativament poc costoses", com ara la incorporació d'un menú ecològic un dia a la setmana, o la introducció d'aliments ecològics concrets dins un menú mixt.

Les dades del Baròmetre de 2010 semblen reforçar la potencialitat del consum escolar per a introduir el coneixement dels productes ecològics i eventualment del consum a les llars. Així, entre les persones que coneixen els aliments ecològics i que tenen un fill en edat escolar, més d'un terç (34,1%) declara que els seus fills/es els hi han parlat dels aliments ecològics per a alguna activitat escolar.

L'elaboració d'un registre dels establiments que comercialitzen aliments ecològics per a què el consumidor sàpiga on anar a comprar (prevista inicialment per al període 2010-2011), s'identifica freqüentment com una actuació que podria amortir el problema d'accessibilitat als productes ecològics i es tendeix a considerar, per tant, una actuació prioritària. A l'espera de la implementació d'aquesta actuació, la major part dels entrevistats ha valorat positivament la incorporació d'una secció de productes ecològics certificats al portal *gastroteca.cat*.

El Baròmetre de percepció i consum dels aliments ecològics a Catalunya, emprat per a l'elaboració d'aquest capítol i elaborat anualment des de l'any 2008 és una de les actuacions més ben valorades pels entrevistats, tant pel procés de diàleg amb el sector interessat en la producció i el consum d'aliments ecològics que va menar a un pacte sobre els continguts del Baròmetre, com per la novetat, qualitat i rellevància de la informació que proporciona.

Anàlisi del *Baròmetre de percepció i consum dels aliments ecològics*: 2008-2010

Introducció

El propòsit d'aquesta secció és portar a terme una anàlisi de les tres onades fins ara realitzades del *Baròmetre de percepció i consum dels aliments ecològics* (en endavant, el Baròmetre), corresponents als anys 2008, 2009 i 2010. L'anàlisi que s'hi desenvolupa complementa les explotacions ja realitzades fins a la data en una doble dimensió: d'una banda, incorpora les dades corresponents a l'any 2010 i, de l'altra, intenta utilitzar la informació disponible per respondre algunes qüestions que no havien estat analitzades prèviament.

Els diversos aspectes que s'analitzen en aquesta secció són els següents. En primer lloc, s'estudia l'evolució entre els anys 2008 i 2010 de les dues variables més rellevants a l'hora de caracteritzar els consumidors catalans: d'una banda, el grau de coneixement dels aliments ecològics i, de l'altra, la intensitat del seu consum. En segon lloc, utilitzant algunes de les noves variables introduïdes a les enquestes de 2009 i 2010, es proposa un procediment simple de càlcul per tal d'estimar la quota de mercat dels aliments ecològics, això és, el percentatge de la despesa alimentària total de les llars catalanes que correspon a aquest tipus de productes. D'altra banda, mitjançant l'ús de tècniques estadístiques bivariants i multivariants, s'analitzen quines són les característiques dels consumidors que mostren una major associació tant amb el fet de conèixer els aliments ecològics com amb el de consumir-los. Tot seguit, donat que més del 60% de les persones que coneixen aquests productes opten per no consumir-los habitualment, s'analitza la importància relativa dels motius de no consum (preu, accessibilitat, etc.) així com llur evolució al llarg del temps. Finalment, utilitzant la informació continguda al Baròmetre sobre la disponibilitat a pagar per aquests productes dels actuals no consumidors, s'estima en quina mesura augmentaria el consum d'aliments ecològics si els seus preus experimentessin disminucions d'intensitat diversa.

Evolució del coneixement i el consum d'aliments ecològics

El coneixement i el consum d'aliments ecològics constitueixen les dues variables clau que cal analitzar si hom pretén tenir una idea acurada de la situació en què es troba el mercat d'aquest tipus de productes a Catalunya: d'una banda, és obvi que els consumidors no optaran per adquirir aliments ecològics si no els coneixen i, de l'altra, la vitalitat d'aquest sector depèn, com el de qualsevol altre, del número total de persones que en són consumidores.

En aquest sentit, per tal de garantir la comparabilitat amb les explotacions prèvies del Baròmetre, hem operativitzat la quantificació d'ambdós conceptes fent servir les mateixes definicions. Així, pel que fa al grau de coneixement, hem considerat que l'enquestat coneixia efectivament els aliments ecològics quan: a) havia sentit parlar d'aquest tipus de producte i b) escollia la definició encertada d'aliment ecològic entre les tres que se li proposaven. D'altra banda, en relació amb la caracterització del consum, hem preservat la categorització feta pels estudis previs en els quals es distingia entre: a) no consumidors, b) consumidors esporàdics i c) consumidors habituals.

Els resultats obtinguts es mostren a les taules 3.1 i 3.2, i als gràfics 3.2 i 3.3³. A més de comparar els percentatges entre els diversos anys, tant del coneixement com del consum, quelcom que ja es feia en els estudis previs, hem optat per contrastar si les diferències observades resulten estadísticament significatives. Els principals aspectes a destacar dels resultats obtinguts són els següents:

- El percentatge de la població catalana que coneix els aliments ecològics ha experimentat l'any 2010 un increment respecte els dos anys anteriors de més de 5 punts percentuals que, a més, resulta estadísticament significatiu. Entre els anys 2008 i 2009, en canvi, el grau de coneixement d'aquests productes no va experimentar variacions significatives, situant-se en tots dos casos en l'entorn del 80% de la població.
- D'altra banda, pel que fa al percentatge de la població catalana que consumeix productes ecològics, l'única variació estadísticament significativa es produeix

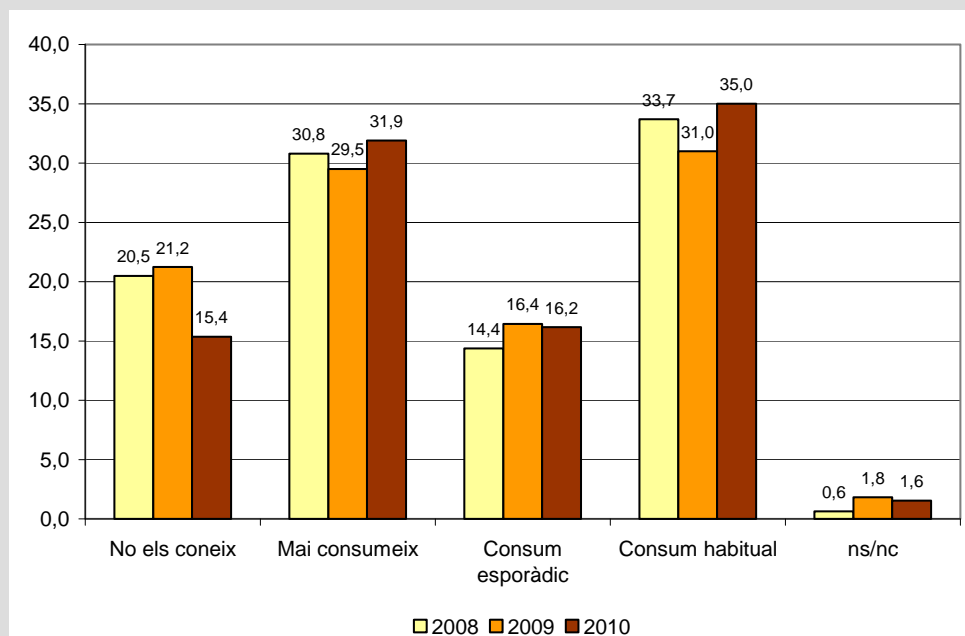
³ Els resultats han estat obtinguts aplicant els factors de ponderació poblacionals continguts a cadascuna de les tres onades del Baròmetre.

també l'any 2010: així, respecte l'any 2009, el percentatge de consumidors habituals ha crescut des del 31,0% al 35,0%.

- Tanmateix, si en comptes d'utilitzar en el denominador la població total fem servir únicament la població que coneix els aliments ecològics, el percentatge de consumidors (esporàdics o habituals) no ha experimentat canvis significatius al llarg del període (gràfic 3.3 i taula 3.2). Sembla que l'increment del percentatge de consumidors entre la població total s'explicaria, per tant, per l'augment en el grau de coneixement d'aquest tipus de productes.

És evident que el percentatge de persones que consumeixen productes ecològics resulta un indicador important de la vitalitat d'aquest mercat, però no és l'únic. Resulta tant o més important esbrinar si aquests consumidors destinen o no un percentatge important de la seva despesa en aliments en la compra d'aquest tipus de productes. En aquest sentit, per als anys 2009 i 2010, en què el Baròmetre contenia la informació necessària, hem calculat el percentatge que suposa la despesa en aliments ecològics sobre el total de despesa alimentària de les llars que consumeixen aquest tipus de productes. Els resultats obtinguts, que es mostren al gràfic 3.4 i a la taula 3.3, assenyalen que prop d'un 70% dels qui consumeixen productes ecològics destinen a la seva adquisició una quantitat que representa menys del 30% de la seva despesa alimentària total, i que no es detecten canvis significatius en aquest sentit entre els dos anys analitzats.

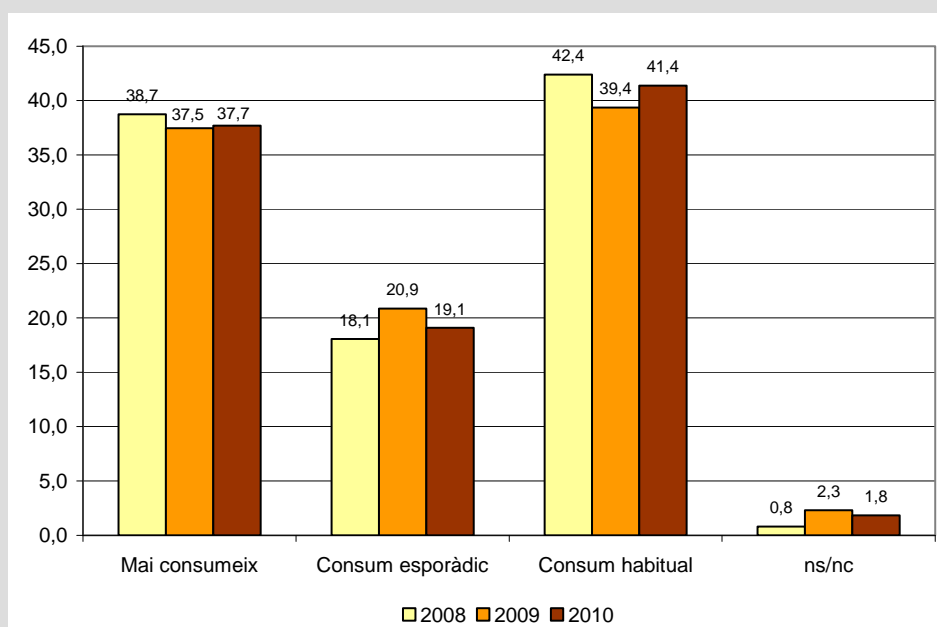
Gràfic 3.2. Coneixement i consum d'aliments ecològics (percentatges sobre la població total). Anys 2008, 2009 i 2010.

Taula 3.1. Coneixement i consum d'aliments ecològics (percentatges sobre la població total). Anys 2008, 2009 i 2010.

	2008	2009	2010	2008 a 2009	2009 a 2010	2008 a 2010
No els coneix	20,5	21,2	15,4	no sig.	-5,9	-5,1
Mai consumeix	30,8	29,5	31,9	no sig.	no sig.	no sig.
Consum esporàdic	14,4	16,4	16,2	no sig.	no sig.	no sig.
Consum habitual	33,7	31	35,0	no sig.	4,0	no sig.
ns/nc	0,6	1,8	1,6	1,2	no sig.	0,9
Total	100	100	100	-	-	-

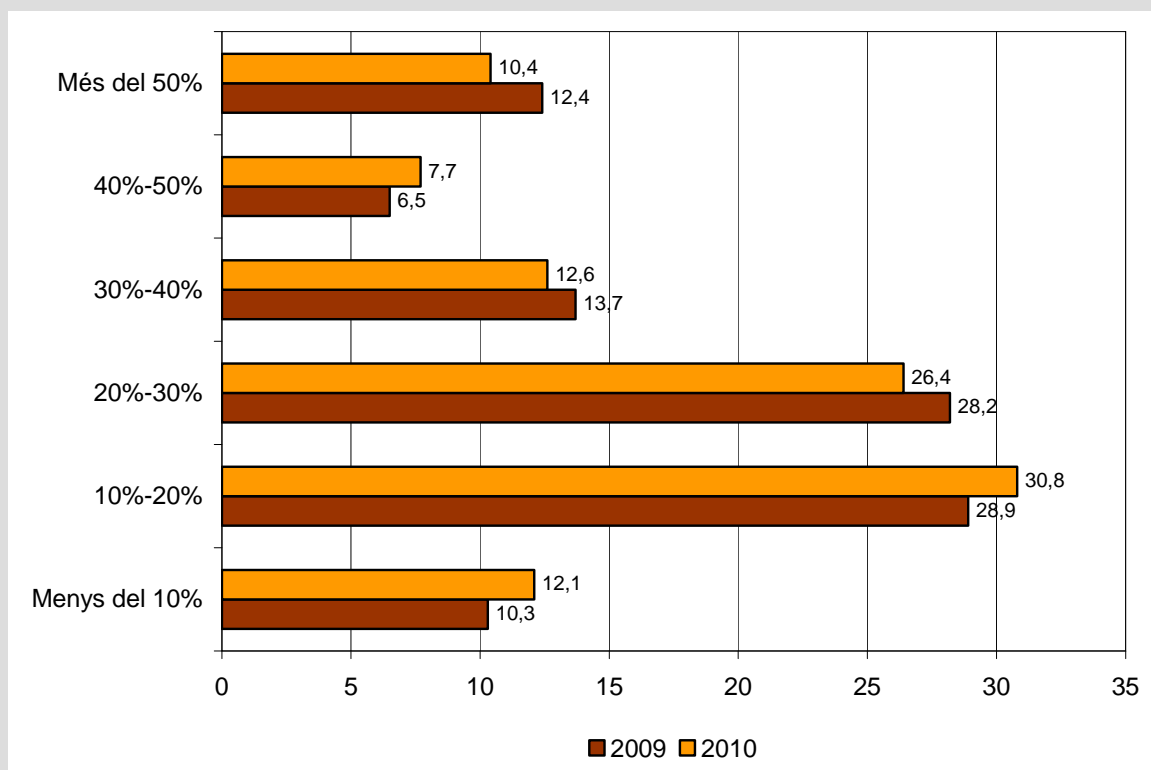
En negreta es mostren les diferències (en punts percentuals) que resulten estadísticament significatives ($p < 0,05$).

Gràfic 3.3. Consum d'aliments ecològics (percentatges sobre la població que els coneix). Anys 2008, 2009 i 2010.**Taula 3.2. Consum d'aliments ecològics (percentatges sobre la població que els coneix). Anys 2008, 2009 i 2010.**

	2008	2009	2010	2008 a 2009	2009 a 2010	2008 a 2010
Mai consumeix	38,7	37,5	37,7	no sig.	no sig.	no sig.
Consum esporàdic	18,1	20,9	19,1	no sig.	no sig.	no sig.
Consum habitual	42,4	39,4	41,4	no sig.	no sig.	no sig.
ns/nc	0,8	2,3	1,8	1,5	no sig.	1,0
Total	100	100	100	-	-	-

En negreta es mostren les diferències (en punts percentuals) que resulten estadísticament significatives ($p < 0,05$).

Gràfic 3.4. Despesa en aliments ecològics dels consumidors habituals (percentatge de la despesa alimentària total). Anys 2009 i 2010.

Taula 3.3. Despesa en aliments ecològics dels consumidors habituals (percentatge de la despesa alimentària total). Anys 2009 i 2010.

	2009	2010	2009 a 2010
Menys del 10%	10,3	12,1	no sig.
10%-20%	28,9	30,8	no sig.
20%-30%	28,2	26,4	no sig.
30%-40%	13,7	12,6	no sig.
40%-50%	6,5	7,7	no sig.
Més del 50%	12,4	10,4	no sig.

En negreta es mostren les diferències que resulten estadísticament significatives ($p < 0,05$).

La quota de mercat dels aliments ecològics: una estimació temptativa

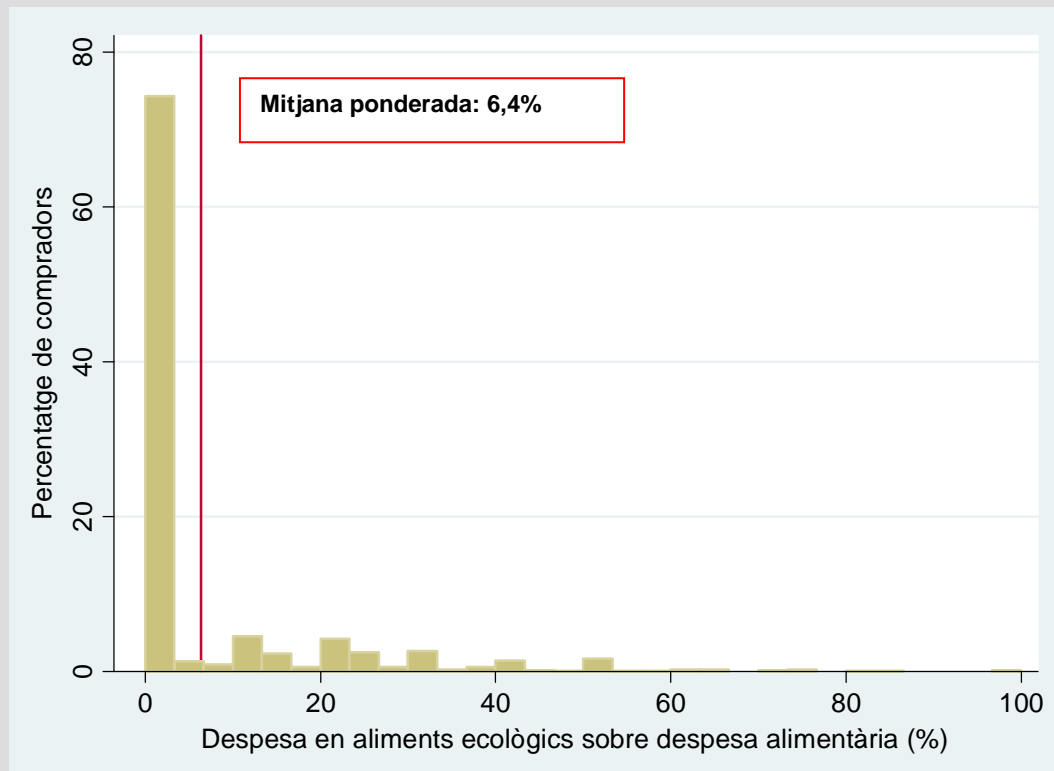
Un indicador clau a l'hora de valorar l'evolució del consum d'aliments ecològics és el càlcul de la seva quota de mercat, això és, el percentatge que representa la despesa realitzada en aquest tipus de productes sobre el total de la despesa en alimentació de les llars catalanes. En aquest sentit, donat que el Baròmetre permet identificar tant els consumidors habituals d'aliments ecològics com el percentatge que aquests productes suposen sobre la seva despesa alimentària total, és possible proposar un procediment senzill de càlcul per fer-ne una estimació. El mètode emprat consta de dues etapes: 1) a les llars que no consumeixen habitualment productes ecològics se'ls assigna un percentatge de despesa ecològica del 0%, i 2) donat que es disposa d'informació sobre la despesa alimentària total de les llars, siguin o no consumidores d'aliments ecològics, es calcula una mitjana ponderada del percentatge de despesa ecològica per al conjunt de llars catalanes (els pesos per a cadascuna de les llars ve definit pel percentatge que representa la seva despesa en aliments sobre la despesa alimentària total de les llars catalanes). La mitjana ponderada resultant constitueix, per tant, una estimació de la quota de mercat dels aliments ecològics.

Els resultats obtinguts per als anys 2009 i 2010, que són els únics en què la informació disponible permet l'aplicació del mètode, són els que es mostren als gràfics 3.5 i 3.6 respectivament. Hi ha dos aspectes a destacar d'aquests resultats: en primer lloc, les xifres obtingudes donen una primera aproximació a un indicador que té molta més rellevància a l'hora de valorar la vitalitat del sector que no pas el percentatge de consumidors d'aliments ecològics; de fet, si aquest darrer indicador situava entre el 30% i el 35% el percentatge de població consumidora, segons l'any, les xifres de quotes de mercat situen els aliments ecològics en un rang d'entre el 6% i el 8% en termes del que aquest consum representa sobre la despesa alimentària total de la població catalana. D'altra banda, sembla que la quota de mercat d'aquests aliments ha experimentat un creixement no menyspreable entre els anys 2009 (6,4%) i el 2010 (7,8%).

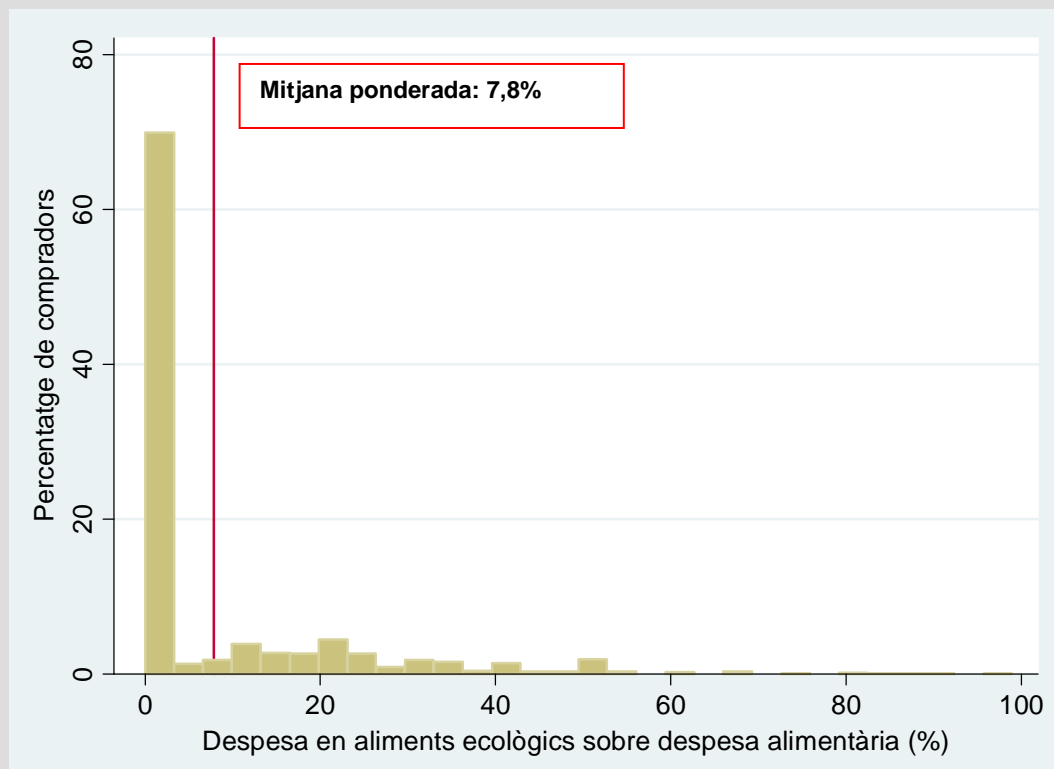
En qualsevol cas, tot i que els resultats obtinguts tenen el valor de constituir una primera aproximació a la valoració de la quota de mercat dels aliments ecològics, és evident que el mètode emprat té limitacions severes. En primer lloc, no ens permet discernir en quina mesura l'increment de la quota de mercat es produeix per un augment en el número de "consumidors ecològics" o en la intensitat de la despesa que

aquests consumidors realitzen en aquest tipus de productes. En segon lloc, suposant que tot l'increment vingués motivat perquè els ja consumidors gasten més, tampoc no podem saber en quina proporció l'increment de la despesa en aliments ecològics respon a que els seus preus relatius han pujat o a que se'n consumeixen més (o totes dues coses a la vegada). Igualment, no és possible analitzar les qüestions anteriors de forma desagregada per a diferents categories de productes, quan resulta prou evident que les tendències seran diferents en molts casos. El procediment natural per abordar totes aquestes qüestions seria incorporar a la *Encuesta de Presupuestos Familiares* una nova classificació d'aliments en què el caràcter ecològic dels productes quedés reflectit. Finalment, cal tenir en compte que al voltant de la meitat dels enquestats pel Baròmetre que es declaren consumidors de productes ecològics no reconeixen els segells distintius dels productes certificats, per la qual una part de la quota de mercat calculada pot correspondre, en realitat, a productes que no són veritablement ecològics.

Gràfic 3.5. Distribució de compradors segons el percentatge de la despesa alimentària destinada a productes ecològics. Any 2009.

Gràfic 3.6. Distribució de compradors segons el percentatge de la despesa alimentària destinada a productes ecològics. Any 2010.

Factors determinants del coneixement i el consum d'aliments ecològics

A l'hora de valorar la importància dels productes ecològics en el mercat alimentari, a més de l'abast del grau de coneixement i de la intensitat del consum, cal analitzar quines característiques diferencien, d'una banda, les persones que els coneixen de les que no i, de l'altra, els individus que els consumeixen dels que no ho fan. Poder disposar d'informació sobre aquestes qüestions resulta fonamental no tant sols per esbrinar què caracteritza els actuals consumidors d'aliments ecològics sinó també per millorar la focalització dels esforços destinats a incrementar el grau de coneixement de la població envers aquests productes.

Els apartats que segueixen intenten aprofundir en l'anàlisi d'aquestes qüestions des d'una doble perspectiva metodològica. Es porta a terme, en primer lloc, una anàlisi descriptiva bàsica en què per a cadascuna de les variables socio-econòmiques recollides en el Baròmetre, com ara el sexe, l'edat o el nivell formatiu, es mira si existeixen diferències entre aquells que coneixen els aliments ecològics i els que no, i entre aquells que en són consumidors habituals i la resta de població. Aquest tipus d'anàlisi estadística, que és coneix amb el nom de bivariant, constitueix una primera aproximació a l'hora de detectar si un determinat factor socioeconòmic (per exemple, el sexe) està associat amb la variable d'interès (per exemple, el grau de coneixement), però resulta insuficient. La limitació fonamental de l'anàlisi bivariant és que les associacions que es detecten poden tenir el seu origen en una tercera variable; per exemple, si les dades ens indiquen que el percentatge de dones és major entre els qui no coneixen els aliments ecològics, aquest resultat pot deure's a que, efectivament, les dones tenen un pitjor coneixement que els homes, però també a que el factor realment associat amb el desconeixement sigui l'edat avançada ja que hi ha més dones que homes amb aquesta característica.

Així doncs, per tal de superar aquesta important limitació, l'altra mètode que s'ha fet servir per explorar els factors determinants del coneixement i el consum d'aliments ecològics ha estat una tècnica d'anàlisi multivariant: el model de regressió logística. Aquest tipus d'anàlisi és molt útil perquè permet estimar l'associació independent entre cadascuna de les característiques dels individus i la variable d'interès (coneixement o consum), mantenint totes les altres característiques constants. Per exemple, permet determinar quin és l'efecte que el fet de ser dona té sobre la probabilitat de conèixer els aliments ecològics, si homes i dones fossin idèntics per a totes les altres característiques socioeconòmiques rellevants (edat, nivell educatiu, grandària del municipi, estatus socioeconòmic, etc.).

Anàlisi descriptiva

La taula 3.4 mostra els resultats de l'anàlisi bivariant del grau d'associació entre les diverses característiques socioeconòmiques contemplades al Baròmetre i el fet de conèixer o no els aliments ecològics. Així doncs, per als tres anys analitzats, la taula quantifica si existeixen diferències estadísticament significatives entre coneixedors i no coneixedors per a cadascuna de les variables. Els principals aspectes a destacar dels resultats obtinguts són els següents:

- Les persones que coneixen els aliments ecològics no es diferencien de les que no els coneixen en termes de la província de residència, ni tampoc pel que fa a la grandària de la població en la que viuen.
- L'edat està associada al grau de coneixement d'acord amb un patró que sembla haver-se mantingut estable al llarg del temps: així, les persones d'entre 35 i 49 anys resulten molt més nombroses entre els coneixedors dels productes ecològics que entre aquells que no els coneixen, mentre que la situació és la contrària en el cas de les persones amb 65 anys o més.
- Les diverses variables relacionades amb l'estatus socioeconòmic dels individus també mostren una clara associació amb el grau de coneixement dels aliments ecològics: a) les persones de classe social alta i mitjana-alta representen un percentatge superior dels coneixedors que dels no coneixedors, tot el contrari que el que s'observa en les persones de classe mitjana-baixa i baixa; b) el percentatge de persones menys formades és molt superior entre els no coneixedors, mentre que el d'universitaris és superior entre els coneixedors; i c) la majoria de persones que coneixen els aliments ecològics tenen accés a Internet (més del 75%), mentre que entre els no coneixedors les xifres se situen per sota del 60%.
- El percentatge de persones que varen triar fer l'entrevista en castellà, front d'aquells que escolliren el català o els qui els resultava indiferent, és molt superior entre aquells que no coneixen els aliments ecològics.
- El percentatge de persones que viuen a llars on hi ha nens és molt superior en el grup de coneixedors que en el de no coneixedors.

La taula 3.5, al seu torn, mostra els resultats de l'anàlisi realitzada pel que fa al consum d'aliments ecològics. Cal esmentar que els càlculs han estat realitzats

considerant únicament aquelles persones que coneixen aquest tipus de productes. Els principals aspectes a destacar dels resultats obtinguts són els següents:

- Les variables relacionades amb l'estatus socioeconòmic de les famílies són pràcticament les úniques que presenten una associació estadísticament significativa amb el fet de consumir aliments ecològics.
- Les persones de classe social mitja-alta i alta, amb estudis superiors i les persones amb accés a Internet, representen percentatges més elevats del col·lectiu de consumidors que del de no consumidors, just el contrari del que s'observa en el cas de les persones de classe social baixa i mitja-baixa, amb menys estudis i sense accés a Internet.
- Aquests resultats suggereixen que el nivell de renda dels individus és el principal factor que condiciona l'adquisició d'aliments ecològics, quan se'ls coneix.

En qualsevol cas, com hem assenyalat anteriorment, els resultats que es mostren a les dues taules anteriors s'han d'interpretar amb cautela: algunes de les associacions bivariants detectades no són sinó el reflex de la influència d'una tercera variable. Per exemple, malgrat la taula 3.5 evidencia un major grau de coneixement dels aliments ecològics entre les llars on hi viuen nens, no podem esbrinar si realment els nens incrementen el nivell de coneixement dels adults o, en canvi, els adults de les llars amb nens pertanyen a una franja d'edat (34-49 anys) on el grau de coneixement és superior (sense que l'existència de nens hi tingui res a veure). És per això que cal portar a terme una anàlisi multivariant, com la del proper apartat, per tal de determinar el grau d'associació independent, no mediat per altres factors, entre les diverses variables socioeconòmiques contemplades al Baròmetre i les dues variables en què hem centrat la nostra anàlisi: el grau de coneixement d'aliments ecològics i el seu consum.

Taula 3.4. Característiques socio-econòmiques dels entrevistats, segons coneguin o no els aliments ecològics. Anys 2008, 2009 i 2010.

	2008		2009		2010	
	No coneix	Coneix	No coneix	Coneix	No coneix	Coneix
Província						
Barcelona	36,9%	38,6%	33,5%	38,6%	41,3%	38,6%
Girona	25,7%	20,7%	25,8%	19,2%	23,0%	21,3%
Lleida	18,2%	19,3%	19,6%	19,9%	17,5%	19,4%
Tarragona	19,3%	21,4%	21,1%	22,2%	18,3%	20,8%
Mida de la població						
Menys de 10.000 hab.	33,7%	30,1%	35,6%	30,1%	27,0%	30,1%
Entre 10.000 i 50.000 hab.	29,9%	28,4%	32,0%	28,3%	33,3%	29,8%
Més de 50.000 hab.	36,4%	41,5%	32,5%	41,6%	39,7%	40,1%
Edat						
18 a 34 anys	24,1%	24,3%	21,6%	21,2%	22,2%	25,7%
35 a 49 anys	13,9%	36,8%	20,1%	37,5%	16,7%	34,8%
50 a 64 anys	20,3%	22,8%	23,2%	25,0%	19,8%	23,3%
65 anys o més	41,7%	16,1%	35,1%	16,3%	41,3%	16,2%
Idioma de l'enquesta						
Castellà	45,5%	24,7%	39,2%	21,9%	47,6%	22,9%
Classe socioeconòmica						
Alta i mitjana-alta	20,3%	39,1%	17,5%	41,9%	15,1%	37,4%
Mitjana	48,7%	43,0%	48,5%	43,4%	33,3%	43,5%
Baixa i mitjana-baixa	31,0%	18,0%	34,0%	14,7%	51,6%	19,1%
Estudis						
Sense estudis o primaris	55,6%	33,6%	65,6%	28,9%	59,2%	28,0%
Secundaris	32,1%	35,9%	25,0%	38,8%	32,0%	40,4%
Superiors	12,3%	30,6%	9,4%	32,4%	8,8%	31,6%
Altres						
Nens a casa	24,1%	38,0%	26,8%	40,9%	16,7%	36,5%
Accés a internet	47,1%	76,8%	55,7%	82,9%	57,1%	85,4%

En negreta es mostren les diferències que resulten estadísticament significatives ($p < 0,05$).

Taula 3.5. Característiques socio-econòmiques dels entrevistats coneixedors, segons consumeixin o no aliments ecològics (anys 2008, 2009 i 2010).

	2008		2009		2010	
	No consumeix	Consumeix	No consumeix	Consumeix	No consumeix	Consumeix
Província						
Barcelona	36,3%	41,5%	39,4%	37,3%	39,0%	38,1%
Girona	20,5%	21,1%	18,6%	20,3%	20,2%	22,7%
Lleida	20,3%	18,3%	18,8%	21,8%	18,8%	20,1%
Tarragona	22,9%	19,2%	23,2%	20,7%	22,0%	19,2%
Mida de la població						
Menys de 10.000 hab.	30,3%	30,0%	28,0%	33,6%	28,4%	32,3%
Entre 10.000 i 50.000 hab.	29,6%	26,9%	29,4%	26,6%	28,6%	31,4%
Més de 50.000 hab.	40,1%	43,0%	42,7%	39,9%	43,0%	36,3%
Edat						
18 a 34 anys	25,3%	23,2%	21,1%	21,4%	27,7%	23,0%
35 a 49 anys	33,7%	40,6%	36,2%	39,5%	32,8%	37,5%
50 a 64 anys	22,9%	22,6%	24,1%	26,6%	22,2%	24,7%
65 anys o més	18,1%	13,6%	18,6%	12,5%	17,3%	14,8%
Idioma de l'enquesta						
Castellà	26,7%	22,0%	26,4%	14,8%	23,9%	21,5%
Classe socioeconòmica						
Alta i mitjana-alta	30,3%	50,5%	40,4%	44,3%	31,7%	44,8%
Mitjana	47,3%	37,5%	42,9%	44,3%	46,6%	39,5%
Baixa i mitjana-baixa	22,4%	12,1%	16,7%	11,4%	21,7%	15,7%
Estudis						
Sense estudis o primaris	38,0%	27,6%	33,0%	22,1%	30,8%	24,3%
Secundaris	34,9%	37,5%	35,6%	43,9%	42,6%	37,4%
Superiors	27,0%	35,0%	31,4%	33,9%	26,6%	38,3%
Altres						
Nens a casa	35,3%	41,5%	40,1%	42,1%	35,3%	38,1%
Accés a internet						
Província	73,3%	81,1%	81,4%	85,2%	82,9%	88,7%

En negreta es mostren les diferències que resulten estadísticament significatives ($p < 0,05$).

Anàlisi multivariant

Els gràfics 3.5 i 3.6 mostren els resultats obtinguts després d'estimar sengles regressions logístiques que pretenen analitzar, respectivament, els factors determinats del coneixement d'aliments ecològics i els que en condicionen el seu consum. Atès que els resultats d'un model de regressió logística no són fàcilment interpretables en termes de magnitud, als gràfics 3.5 i 3.6 no s'hi mostren els coeficients de regressió sinó els efectes mitjans, expressats en punts percentuals. Aquest valor correspon a la mitjana, per a tots els individus de la mostra, de l'efecte de modificar el valor de cadascuna de les variables sobre la probabilitat predita pel model que una persona conegui els aliments ecològics (gràfic 3.5) o, si els coneix, els consumeixi (gràfic 3.6). En altres paraules, això vol dir que un valor 4,9 de la variable *50 a 64 anys* al gràfic 3.5 significa que, de mitjana, una persona en aquesta franja d'edat té una probabilitat 4,9 punts percentuals més gran de conèixer els aliments ecològics que una altra persona d'entre 18-34 anys (categoria de referència)⁴, a igualtat en la resta de característiques. El color vermell de les barres mostra que l'efecte mitjà és estadísticament significatiu, en oposició al color blanc, que representa efectes mitjans no significatius.

Pel que fa als determinants del grau de coneixement d'aliments ecològics, els resultats del gràfic 3.5 palesen l'existència de tres factors fonamentals:

- En primer lloc, destaca la influència del conjunt de variables relacionades amb l'estatus socioeconòmic dels individus: en concret, a igualtat en la resta de característiques, les persones de classe social alta i mitja-alta tenen una probabilitat 7,2 punts percentuals més elevada de conèixer aquest tipus de productes que no pas les persones pertanyents a la classe social baixa i mitja-baixa; els qui tenen estudis universitaris, una probabilitat de conèixer-los 10,1 punts percentuals superior que aquells amb un nivell d'estudis més baix; i aquells amb accés domèstic a Internet, 10,6 punts percentuals més que aquells que no hi tenen accés.
- D'altra banda, a igualtat en la resta de característiques, tant les persones d'entre 35 a 49 anys com les de 50 a 64 tenen una probabilitat de conèixer els

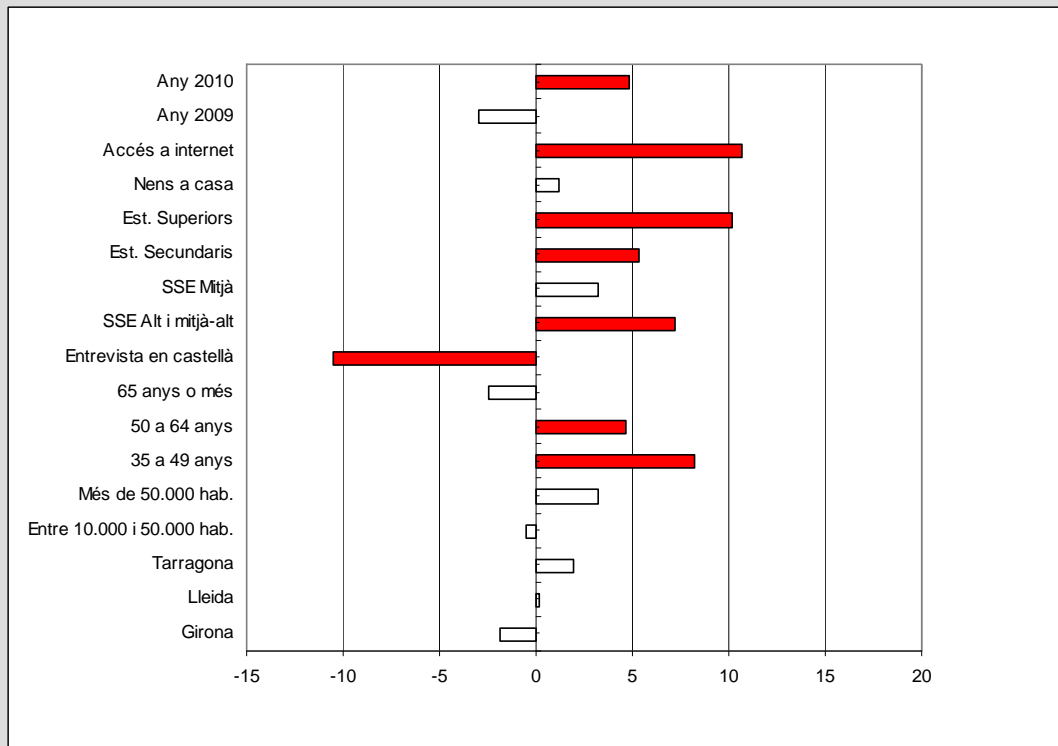
⁴ En els grups de variables, l'efecte mitjà s'ha d'entendre sempre respecte la categoria de referència, que és la que no apareix al gràfic (per exemple, l'efecte mitjà de tenir *estudis superiors* s'ha d'entendre respecte de *no tenir-ne o que siguin només primaris*, a igualtat de totes les altres característiques).

aliments ecològics superior a la de persones més joves: 8,2 punts percentuals i 4,6 punts percentuals, respectivament.

- Finalment, a igualtat en la resta de característiques, el darrer factor que té una importància notable en el fet de conèixer els aliments ecològics és l'idioma en què les persones varen triar fer l'entrevista: així, aquells que varen optar pel castellà, tenen una probabilitat 10,5 punts percentuals inferior de conèixer els aliments ecològics que aquells que varen optar pel català o que els que es mostraven indiferents entre ambdós idiomes.

Amb referència als determinants del consum d'aliments ecològics entre aquells que els coneixen, els resultats del gràfic 3.6 mostra que la classe social dels individus esdevé el factor únic i fonamental que determina el seu consum efectiu: les persones de classe alta i mitja-alta tenen, a igualtat en la resta de característiques, una probabilitat 13 punts percentuals superior de ser consumidors d'aliments ecològics que les persones de classe social baixa i mitja-baixa.

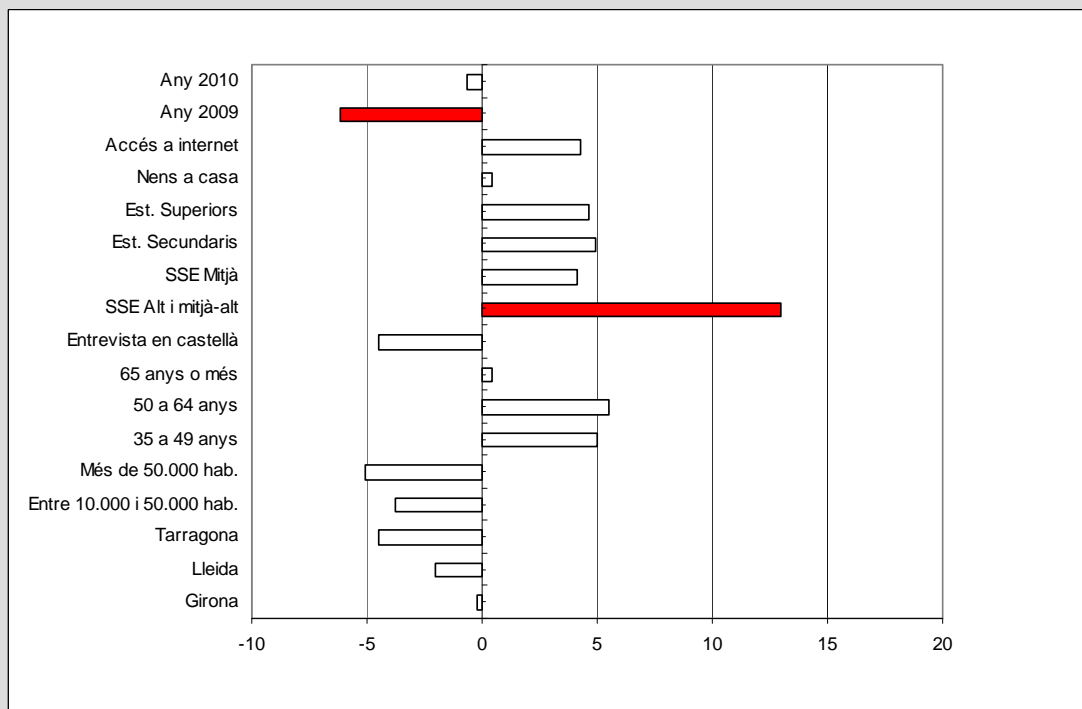
Gràfic 3.5. Determinants del coneixement d'aliments ecològics (efectes marginals en punts percentuals)

En vermell, efectes marginals significatius a $p < 0,05$.

Categories de referència: Any 2008, Sense estudis o estudis primaris, Estatus socioeconòmic Mig-baix o baix, 18 a 34 anys, població de menys de 10.000 habitants, província de Barcelona.

Gràfic 3.6. Determinants del consum d'aliments ecològics (efectes marginals en punts percentuals)

En vermell, efectes marginals significatius a $p < 0,05$.

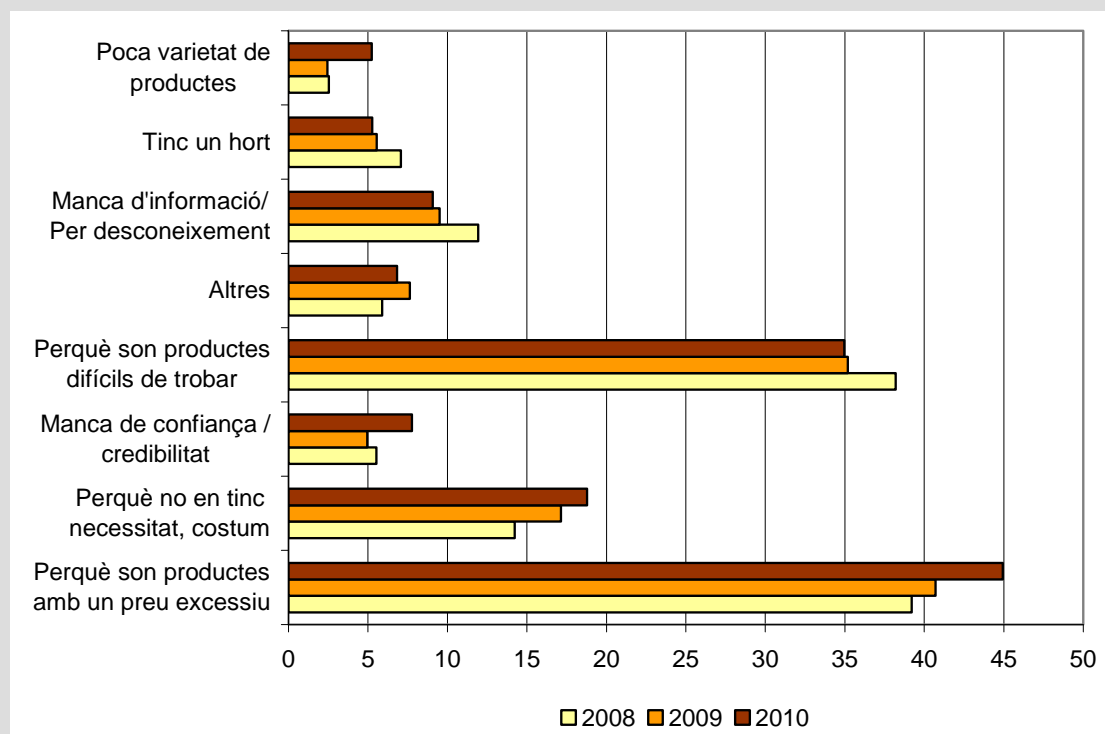
Categories de referència: Les mateixes que al gràfic anterior

Evolució dels motius per a no consumir

A més dels factors associats al consum d'aliments ecològics, analitzats a l'apartat anterior, el Baròmetre conté algunes preguntes que també ens han permès estudiar per què les persones entrevistades que no els consumeixen decideixen no fer-ho. En aquest sentit, el gràfic 3.7 mostra, per a les successives onades del Baròmetre, el recompte dels motius de no consum esmentats per aquell conjunt de la població que, tot i conèixer aquest tipus de productes, no els consumeix. La taula 3.6, al seu torn, mostra en quina mesura els canvis observats al llarg del temps en la importància relativa d'aquests motius resulten estadísticament significatius. Els principals aspectes a destacar són els següents:

- El preu excessiu dels aliments ecològics i la dificultat per trobar-los són, any rere any, els dos motius més esmentats per part de la població que no consumeix aliments ecològics tot i conèixer-los, a l'hora de justificar la decisió de no consumir-los. El predomini d'aquests dos motius és aclaparador en termes quantitativs: així, mentre que no hi ha cap any en què el percentatge conjunt d'ambdós factors baixi del 75%, cadascun de la resta de factors es troba per sota del 15% en pràcticament tots els anys.
- D'altra banda, pel que fa a l'evolució al llarg del temps de la importància relativa dels diversos factors, els resultats de la taula 3.4 palesen un comportament força estable, amb dues excepcions notables: d'una banda, l'increment entre els anys 2008 i 2010 de gairebé 6 punts percentuals en el percentatge de persones que esmenten el preu excessiu com a motiu de no consum; i, de l'altra, una disminució durant aquest mateix període de quasi 3 punts percentuals en el percentatge de persones que esmenten com a motiu de no consum la manca d'informació.

Gràfic 3.7. Motius per no consumir aliments ecològics (% de la població no consumidora*). (Anys 2008, 2009 i 2010).

*Només persones que coneixen els aliments ecològics, però no en consumeixen habitualment

Taula 3.6. Motius per no consumir aliments ecològics (% de la població no consumidora*). (Anys 2008, 2009 i 2010).

	2008	2009	2010	2008 a 2009	2009 a 2010	2008 a 2010
Perquè son productes amb un preu excessiu	39,2	40,7	44,9	no sig,	no sig,	5,7
Perquè no en tinc necessitat, costum	14,2	17,2	18,8	no sig,	no sig,	no sig,
Manca de confiança / credibilitat	5,5	5,0	7,8	no sig,	2,8	no sig,
Perquè son productes difícils de trobar	38,2	35,2	35,0	no sig,	no sig,	no sig,
Altres	5,9	7,6	6,8	no sig,	no sig,	no sig,
Manca d'informació/ Per desconeixement	11,9	9,5	9,1	no sig,	no sig,	-2,9
Tinc un hort	7,1	5,5	5,3	no sig,	no sig,	no sig,
Poca varietat de productes	2,5	2,4	5,2	no sig,	2,8	no sig,

*Només persones que coneixen els aliments ecològics, però no en consumeixen habitualment

En negreta es mostren les diferències que resulten estadísticament significatives ($p < 0,05$).

El sobrepreu dels productes ecològics

Els apartats anteriors han posat de manifest que existeixen indicis suficients com per pensar que els elevats preus dels aliments ecològics n'estan impedit el seu desenvolupament. D'una banda, l'estatus socioeconòmic de les famílies constitueix el principal factor que explica el consum d'aquest tipus d'aliments; de l'altra, el preu excessiu constitueix el principal motiu esmentat per part dels no consumidors per a no comprar-los. L'objectiu d'aquest apartat és utilitzar la informació del Baròmetre per quantificar la magnitud d'aquest sobrepreu. En aquest sentit, hem utilitzat per a cadascuna de les tres onades les dues preguntes següents, formulades únicament a aquelles persones que consumeixen habitualment aliments ecològics: a) creu que està pagant un sobrepreu per aquest tipus de productes? I, en cas afirmatiu, b) quina és la magnitud d'aquest sobrepreu?

Les taules 3.8 i 3.9 contenen els resultats obtinguts per a cadascuna d'aquestes dues preguntes, així com l'existència de diferències estadísticament significatives en l'evolució de les respostes al llarg del temps. Els principals aspectes a emfasitzar són els següents:

- L'existència d'un sobrepreu per als productes ecològics sembla quelcom poc qüestionable, ja que més del 90% dels consumidors actuals d'aquest tipus d'aliment afirmen que n'estan pagant un preu més elevat per la seva adquisició.
- Tanmateix, la magnitud d'aquest sobrepreu resulta més difícil de precisar amb les dades del Baròmetre. Així, els consumidors discrepen entre ells sobre la magnitud del sobrepreu, quelcom que pot ser provocat tant per diferències en la composició de les cistelles de la compra com per una percepció incorrecta del sobrepreu atribuïble al format de la pregunta (es demana si el preu dels productes ecològics consumits, en el seu conjunt, resulten més cars o no que els aliments convencionals). De fet, com palesen les dades de la taula 3.9, l'elevat percentatge de persones que no responen a la qüestió sobre la magnitud del sobrepreu, especialment en els anys 2009 i 2010, fan dubtar de la validesa de les respostes d'aquells que responen.
- De nou, com argumentàvem en analitzar la quota de mercat dels aliments ecològics, el càlcul precís del sobrepreu d'aquest tipus de producte exigiria incorporar a la *Encuesta de Presupuestos Familiares*, o a una altra operació estadística similar, una nova classificació d'aliments en què el caràcter ecològic dels productes quedés reflectit.

Taula 3.8. Percentatge de compradors habituals d'aliments ecològics que consideren que paguen un sobrepreu. Anys 2008, 2009 i 2010.

	2008	2009	2010	09 vs 08	10 vs 09	10 vs 08
Creuen que sí	91,8	91,1	92,0	no sig,	no sig,	no sig,
Creuen que no	7,9	8,8	7,3	no sig,	no sig,	no sig,
NS/NC	0,4	0,1	0,7	no sig,	no sig,	no sig,
Total	100,0	100,0	100,0	-	-	-

Taula 3.9. Magnitud del sobrepreu (% de compradors habituals). Anys 2008, 2009 i 2010.

	2008	2009	2010	09 vs 08	10 vs 09	10 vs 08
Menys del 10%	15,2	28,0	20,9	no sig,	-7,1	no sig,
Entre el 10% i el 20%	54,8	22,6	25,0	no sig,	2,4	no sig,
Més d'un 20%	21,8	21,5	25,4	no sig,	no sig,	no sig,
NS/NC	8,3	27,9	28,7	no sig,	0,7	no sig,
Total	100	100	100	-	-	-

Estimació d'una funció senzilla de demanda

Hi ha pocs dubtes que el preu dels productes ecològics és superior al dels productes convencionals i, malgrat resulta complicat estimar la magnitud d'aquest sobrepreu, el que és segur és que aquesta situació constitueix un dels principals obstacles que està implicant el creixement d'aquest mercat. Així les coses, val la pena preguntar-se el següent: quant haurien de baixar els preus dels aliments ecològics per a què el consum d'aquests productes experimentés un creixement substancial?

El propòsit d'aquest apartat és utilitzar les dades del Baròmetre per donar una resposta, molt preliminar, a la pregunta anterior. En concret, l'objectiu és derivar quelcom semblant a una funció de demanda agregada en què, d'una banda, apareguin escenaris alternatius pel que fa al diferencial de preus entre aliments ecològics i convencionals i, de l'altra, s'estimi el possible increment en el número de consumidors d'aliments ecològics associat a les diverses reduccions de preus. Les dades utilitzades per a derivar aquesta funció de demanda són les respostes que els actuals no consumidors donen a la pregunta: "quants més euros estaria disposat a pagar pels aliments ecològics?", combinada amb la despesa en aliments d'aquests consumidors, la qual cosa ens permet obtenir el percentatge de sobrepreu que s'està disposat a pagar pels aliments ecològics⁵. L'exercici es realitza únicament amb dades de l'any

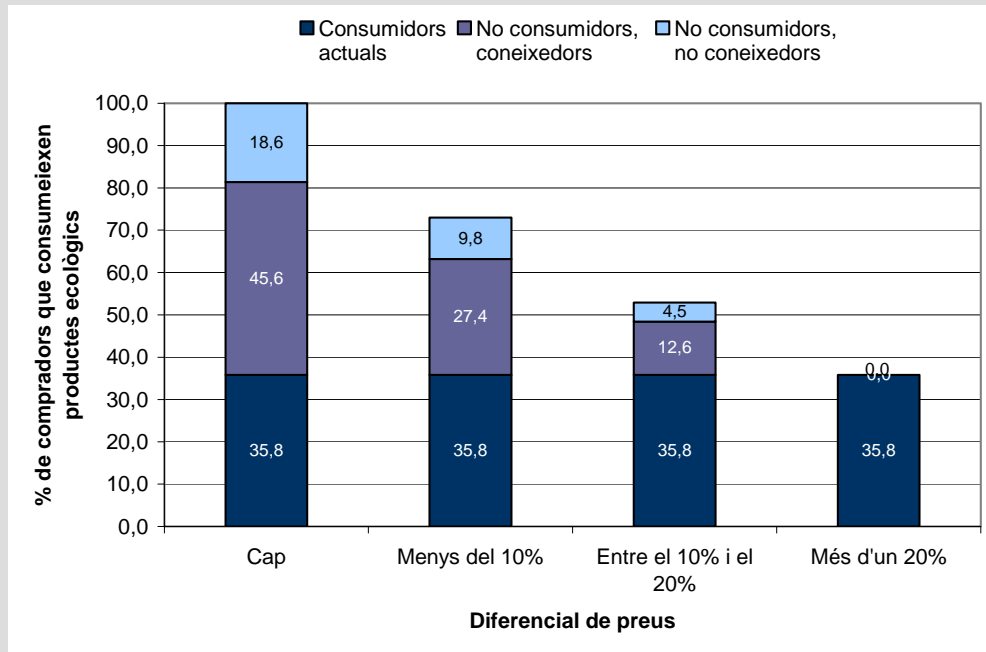
⁵ Fem la hipòtesi que l'increment de despesa que mencionen els individus es deu únicament a l'increment de preu que suposa adquirir aliments ecològics, és a dir, suposem que els individus segueixen consumint les mateixes quantitats d'aliments que abans, tot i que ara siguin ecològics.

2008, ja que és l'únic que conté la informació anterior per a tota la població, sigui o no consumidora d'aliments ecològics.

La obtenció d'aquesta funció de demanda s'ha portat a terme mitjançant un procediment simple que consta de les etapes i hipòtesis següents: a) donat que les dades indiquen que cap dels actuals no consumidors estaria disposat a pagar més d'un 20% de sobrepreu per adquirir aquests productes, hem fet la hipòtesi que, donat que no els consumeixen, el sobrepreu actual d'aquest tipus de productes és, efectivament, del 20%, b) hem suposat, addicionalment, que no tants sols els actuals consumidors de productes ecològics adquireixen aquests aliments pagant un sobrepreu del 20%, sinó que continuarien consumint aquest tipus d'aliments si els preus baixessin; i c) hem sumat el número de no consumidors actuals que es convertirien en consumidors d'aliments ecològics si: 1) el sobrepreu d'aquests productes se situés entre el 10% i el 20%, 2) el sobrepreu fos inferior al 10%, i 3) el sobrepreu desaparegués completament. Els resultats obtinguts, que distingeixen els no consumidors en funció que coneixin o no els aliments ecològics, són els que es mostren en el gràfic 3.8. Les dades que hi apareixen poden considerar-se una estimació de màxims, ja que s'ha fet la hipòtesi que, si els preus baixessin prou, tots els actuals no consumidors es convertirien en consumidors d'aliments ecològics, quelcom que òbviament no succeiria realment. Les principals conclusions que es deriven de l'anàlisi realitzada són les següents:

- En primer lloc, si es vol que el percentatge de població que consumeix aliments ecològics augmenti de manera substantiva, cal que es produeixin reduccions molt notables en el preus d'aquest tipus de productes. Així, per tal d'incrementar en 17 punts percentuals el percentatge de consumidors d'aliments ecològics, i passar de l'actual 35,8% al 52,8%, el sobrepreu hauria de baixar de l'actual "més d'un 20%" fins a situar-se a la forquilla d'entre el 10%-20%; si es volgués incrementar el percentatge de consumidors en 20 punts percentuals addicionals, fins a situar-lo en el 73%, caldria que el sobrepreu se situés per sota del 10%; i, finalment, si es volgués incrementar en 27 punts percentuals addicionals el percentatge de consumidors ecològics, el sobrepreu d'aquest tipus de productes hauria de desaparèixer completament.
- D'altra banda, fruit de les característiques diferencials dels actuals no coneixedors (menor nivell educatiu, classe social baixa, més edat, etc.), les disminucions del sobrepreu dels productes ecològics motivaria, en aquest grup, expansions més modestes del percentatge de consumidors ecològics que no pas entre el grup de persones que ja coneixen aquest tipus d'aliments.

Gràfic 3.8. Estimació del percentatge de consumidors de productes ecològics sota diferents hipòtesis de preus. Any 2008.

4. El foment de les produccions

4.1 Els objectius i les actuacions

Promoure una agricultura i una ramaderia al més respectuoses possible amb el medi ambient, que cuidi l'entorn i fomenti la biodiversitat, que eviti contaminacions en sòls i aigües; que mantingui les varietats tradicionals i que tingui especial cura pel benestar animal

- **Incrementar la superfície de conreu en un 30% i la facturació dels operadors ecològics en un 50%**
 - Establir ajuts a les pràctiques agroambientals de l'agricultura ecològica (PDR 2007-2013)
 - Establir ajuts per al foment de la ramaderia ecològica (PDR 2007-2013)
 - Prioritzar les empreses ecològiques en l'obtenció d'altres ajuts (PDR 2007-2013)
 - Establir ajuts per al foment de la participació en programes de qualitat dels aliments per a les persones agricultores i ramaderes (PDR 2007-2013)
 - Incentivar la producció agrària ecològica en les incorporacions de joves agricultors (PDR 2007-2013)
 - Desenvolupar la PAE en els Parcs Naturals
 - Establir un ajut de pagament addicional a la producció de carn de vaquí de qualitat reconeguda oficialment

- **Analitzar els punts crítics de la producció ecològica i la seva resolució**
 - Elaborar un estudi de costos dels sistemes productius ecològics
 - Elaborar una diagnosi de la ramaderia ecològica i del subministrament de matèries primeres per a l'alimentació animal a Catalunya
 - Elaborar un estudi sobre la disponibilitat i la demanda de varietats de llavors i planters ecològics
 - Definir els requisits d'inscripció de les varietats autòctones en el registre de varietats comercials
 - Elaborar estudis sobre els aspectes tècnics, econòmics i socials de la indústria d'elaboració i transformació ecològica
 - Elaborar un estudi sobre la legalització de l'homeopatia veterinària i altres teràpies naturals com a recursos terapèutics utilitzables en ramaderia ecològica

- **Facilitar l'accés als inputs i a les primeres matèries**
 - Establir una base de dades de productes fitosanitaris que es poden utilitzar en PAE consultable des de Ruralcat
 - Establir una base de dades de fertilitzants que es poden utilitzar en PAE consultable des de Ruralcat
 - Establir una línia d'ajut per a la conservació de varietats vegetals autòctones i producció de llavors i planters ecològics
 - Impulsar un programa de millora de la biodiversitat en terrenys agrícoles i ramaders dins de la Xarxa Natura 2000 (o PEIN) mitjançant la introducció de cledes o tanques vegetals en les finques ecològiques

4.2 L'estat de la qüestió

La producció agrícola i ramadera ecològica ha crescut, en els darrers tres anys, a un ritme sostingut i notable.

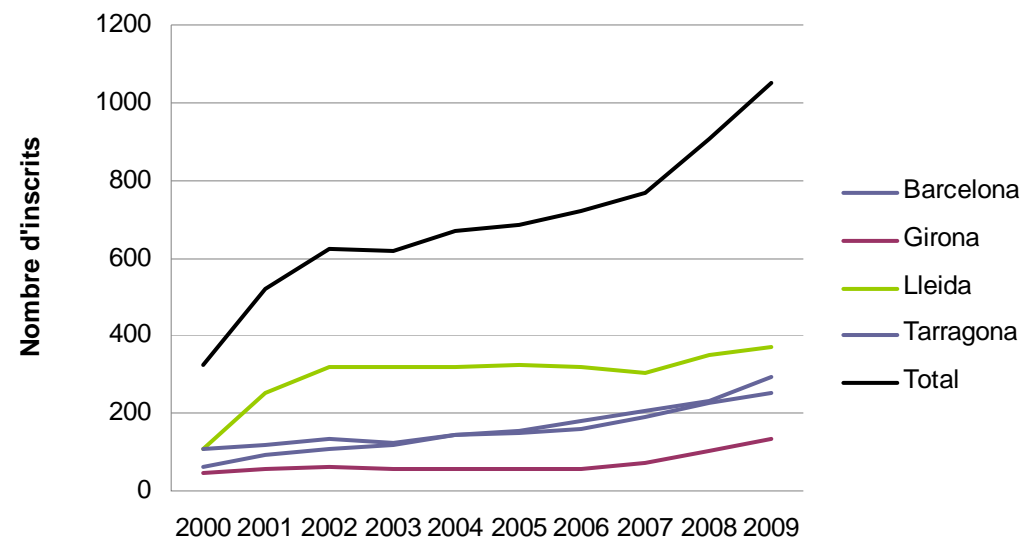
La selecció d'algunes dades de la producció ecològica certificada del Consell Català de la Producció Agrària Ecològica permet il·lustrar el dinamisme del sector:

- **El número de productors en agricultura ecològica inscrits al CCPAE ha augmentat en 283 entre el 2007 i el 2009, la qual cosa suposa un increment del 36,8%** (el més important des del període 2000-2002). L'increment s'ha produït a totes quatre províncies i ha estat particularment intens a la demarcació de Girona. A data de 2009, la província de Lleida registra el major nombre d'inscrits, amb més d'un de cada tres (35,5%), mentre que la de Girona és la que menys n'acull, amb un 12,7% del total (Gràfic 4.1.).
- **La superfície dedicada a l'agricultura ecològica s'ha incrementat en un 19,0%** entre 2007 i 2009, la qual cosa suposa pràcticament dues terceres parts de l'objectiu de creixement del 30% fixat pel PdAE (objectiu operatiu 2.1). En termes absoluts, el creixement ha estat particularment alt a la província de Lleida, que després d'un període d'estancament en els set anys compresos entre 2001 i 2007, ha tornat a créixer en 8.722 hectàrees. Per contra, a la demarcació de Tarragona s'ha perdut més d'una quarta part de la superfície ecològica (un 26,2%), degut a un descens abrupte entre 2007 i 2008, parcialment compensat entre 2008 i 2009, els motius del qual desconeixem.
- **A data de 2009, la província de Lleida concentra gairebé dues terceres parts del total de superfície en agricultura ecològica de Catalunya (63,8%),** mentre que Tarragona és la que menys en té, amb un 7,7% (Gràfics 4.2 i 4.3).
- **El creixement de la superfície dedicada a l'agricultura ecològica ha estat molt variable segons el tipus de cultiu.** Dues terceres parts de l'increment total entre 2007 i 2009 es deu a l'augment de la superfície dedicada a pastures, prats i farratges, que ha crescut en un 21,9%. Entre els cultius amb major superfície destaca, igualment, el creixement de la vinya ecològica, que ha doblat la superfície en només dos anys; els cereals i lleguminoses per a gra (un augment del 56,6%), i

l'olivera (41,5%). Per contra, s'ha reduït la superfície dedicada a bosc, matolls i recol·lecció silvestre en un 9,9%.

- **A data de 2009, les categories de pastures, prats i farratges i de bosc, matolls i recol·lecció silvestre concentren pràcticament el 80% del total de superfície ecològica de Catalunya. La superfície dedicada pròpiament a l'agricultura és de poc més del 21,0%**, concentrada fonamentalment en els cultius de la vinya, cereals i lleguminoses per a gra, olivera, guaret, adob verd i erm i fruits secs. L'increment del conjunt de superfície dedicada específicament a l'agricultura entre 2007 i 2009 ha estat del 55,2%. (Gràfic 4.4).
- **Les explotacions ramaderes ecològiques han augmentat un 19,9% entre 2007 i 2009, fonamentalment gràcies a l'increment del 164,9% de la província de Girona.** Els increments a Lleida i Barcelona han estat molt lleugers, mentre que Tarragona ha perdut una de les vuit explotacions que tenia (reducció del 12,5%).
- **La província de Lleida continua liderant el número d'explotacions ramaderes ecològiques amb poc menys d'un 60% del total de Catalunya**, mentre que Girona ateny gairebé una quarta part del total. Per contra, la ramaderia ecològica és pràcticament testimonial a Tarragona, amb només un 1,8% del total d'explotacions (Gràfic 4.5).
- **Les tres activitats ramaderes més importants quant a nombre d'explotacions registren creixements notables: un 32,8% el vaquí de carn, un 41,5% l'oví de carn, i un 37,9% el cabrum de carn.** Per contra, decreixen substancialment l'equí, l'avicultura per a carn i l'avicultura per a ous. El vaquí de carn concentra, a data de 2009, un 60,2% del total d'explotacions ramaderes ecològiques de Catalunya.

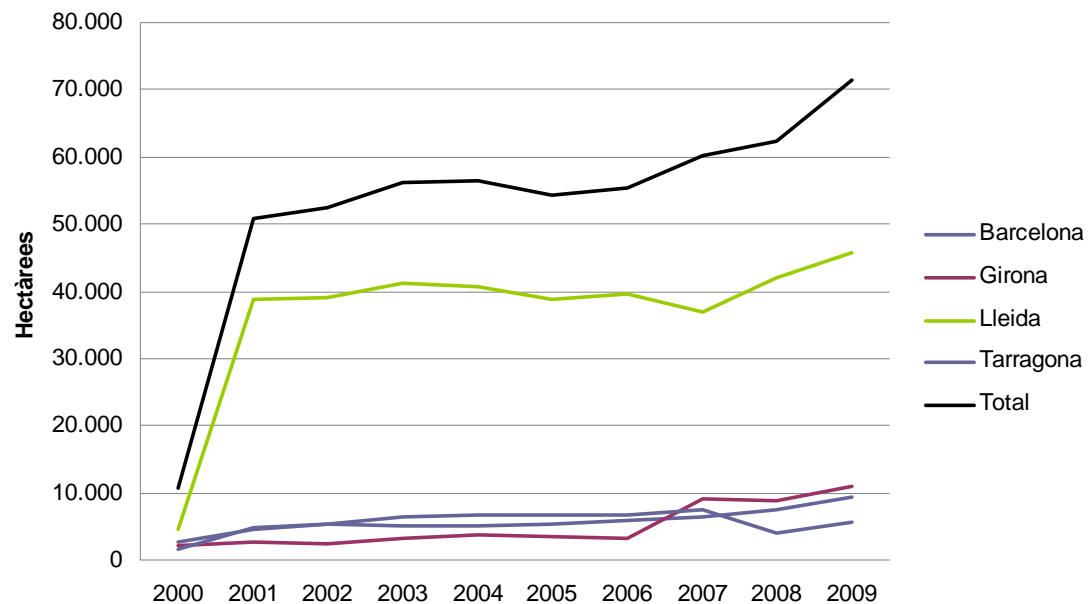
Gràfic 4.1. Productors en agricultura ecològica (2000-2009)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Evolució 2007-2009	% Total Catalunya (2009)
Barcelona	63	95	110	121	144	152	182	208	234	291	39,9%	27,7%
Girona	48	57	63	59	59	58	58	70	101	134	91,4%	12,7%
Lleida	106	251	317	317	320	324	321	303	349	373	23,1%	35,5%
Tarragona	110	116	133	123	144	149	161	188	225	254	35,1%	24,1%
Total	327	519	623	620	667	683	722	769	909	1.052	36,8%	100,0%

Font: Consell Català de la Producció Agrària Ecològica (CCPAE)

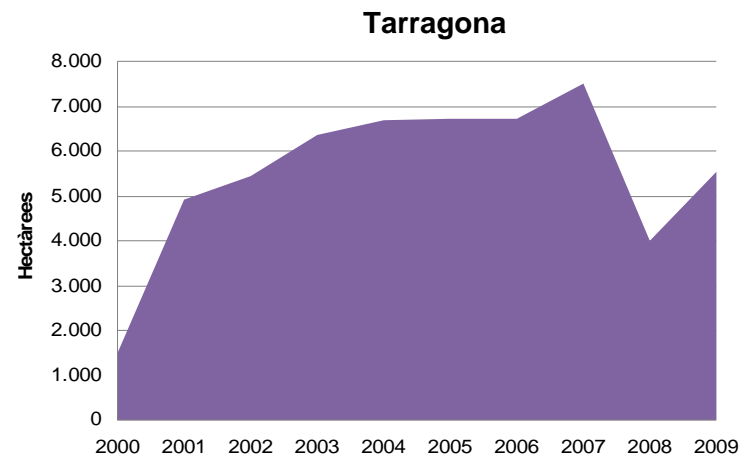
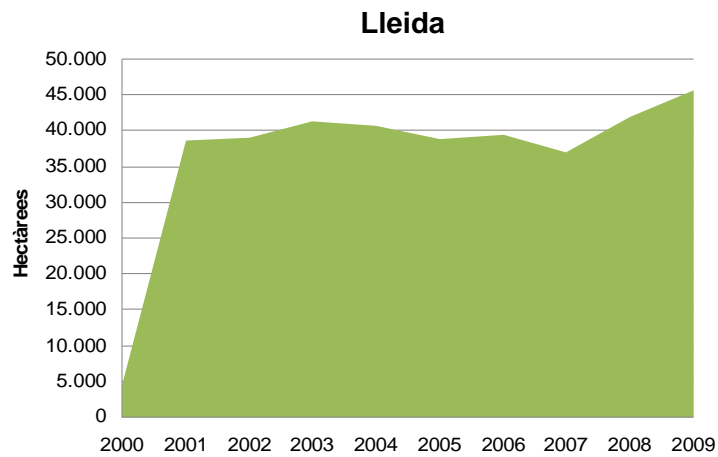
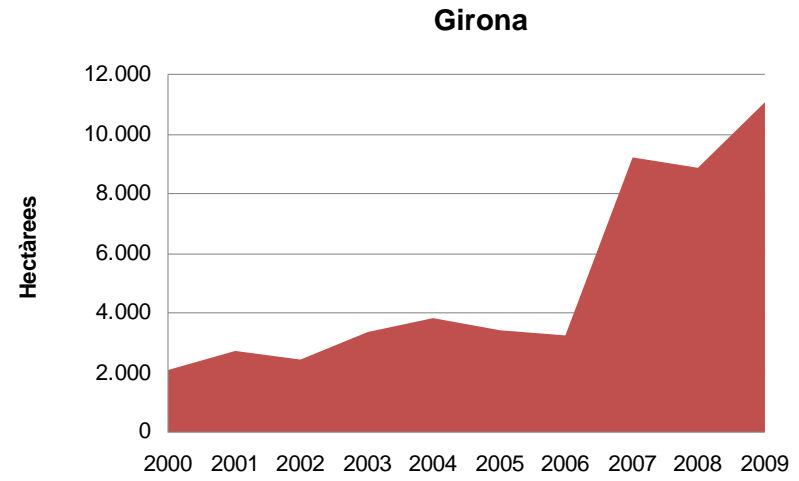
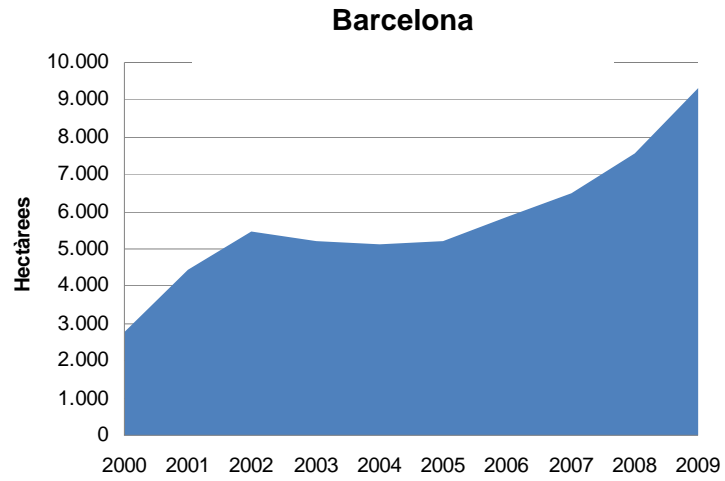
Gràfic 4.2. Superfície en agricultura ecològica (2000-2009)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Evolució 2007-2009	% Total Catalunya (2009)
Barcelona	2.764	4.463	5.449	5.204	5.120	5.220	5.853	6.513	7.580	9.301	42,8%	13,0%
Girona	2.058	2.732	2.442	3.337	3.807	3.424	3.229	9.190	8.848	11.056	20,3%	15,5%
Lleida	4.511	38.674	39.023	41.302	40.764	38.831	39.548	36.899	41.908	45.629	23,7%	63,8%
Tarragona	1.494	4.919	5.432	6.368	6.677	6.714	6.725	7.493	3.995	5.527	-26,2%	7,7%
Total	10.827	50.788	52.346	56.211	56.368	54.189	55.355	60.095	62.331	71.513	19,0%	100,0%

Font: Consell Català de la Producció Agrària Ecològica (CCPAE)

Gràfic 4.3. Superfície en agricultura ecològica per províncies (2000-2009)

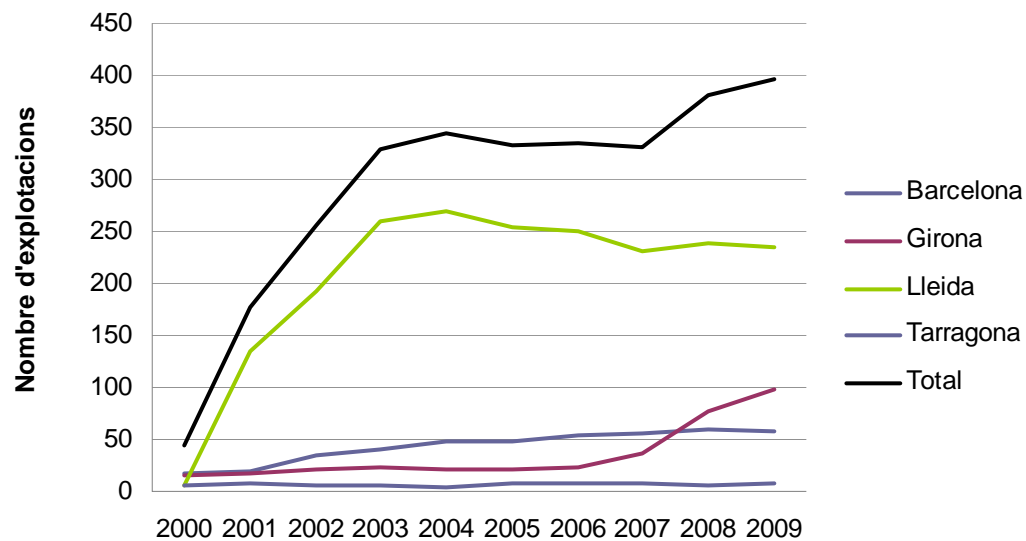
Font: Consell Català de la Producció Agrària Ecològica (CCPAE)

Gràfic 4.4. Superfície en agricultura ecològica per cultius (2000-2009)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Evolució 2007-2009	% Total Catalunya (2009)
Pastures, prats i farratges	2.727	37.787	35.602	39.697	40.185	32.472	32.467	34.740	37.260	42.362	21,9%	59,24%
Bosc, matolls i recol·lecció silvestre	3.879	7.244	8.950	7.976	7.603	12.338	13.228	15.671	13.038	14.123	-9,9%	19,75%
Vinya	449	557	650	915	1.127	1.227	1.378	1.671	2.241	3.619	116,6%	5,06%
Cereals i lleguminoses per a gra	735	1.352	2.192	2.299	2.054	1.943	1.967	2.125	2.811	3.328	56,6%	4,65%
Oliveres	1.328	1.655	2.305	2.301	2.254	2.412	2.318	2.261	2.704	3.199	41,5%	4,47%
Guaret, adob verd i erm	879	1.144	1.417	1.682	1.782	2.522	2.744	2.357	2.573	2.925	24,1%	4,09%
A. fruits secs	535	673	843	870	889	828	764	748	925	1.072	43,3%	1,50%
Fruiters	57	85,96	98	110	101	112	136	198	264	323	63,1%	0,45%
C. hortalisses	129	140,09	169	265	258	210	223	210	237	317	51,0%	0,44%
A. cítrics	9,1	8,45	8	9	9	13	29	31,1	143	159	411,3%	0,22%
Cultius industrials	0	0	32	46	60	41	61	30	82	32,9	9,7%	0,05%
Plantes aromàt., medicin. i cosmètica	65,7	105,88	45	22	18	39	24	24,04	26	24,29	1,0%	0,03%
Llavors i vivers	0,1	7,52	14	3	10	9	0,91	3,51	5	11,26	220,8%	0,02%
Arrels i tubercles per consum humà	4,1	0	19	16	14	13	10	11	12	10	-9,1%	0,01%
Altres produccions vegetals	20	29,04	0,61	1	3	9	7	14	7	7	-50,0%	0,01%
Flors i plantes ornamentals	0	0	1	0,97	0,99	0,02	0,02	0,02	0,26	0,44	2100,0%	0,00%
Total	10.817	50.790	52.346	56.213	56.368	54.188	55.357	60.095	62.328	71.513	19,0%	100,00%

Font: Consell Català de la Producció Agrària Ecològica (CCPAE)

Gràfic 4.5. Explotacions ramaderes ecològiques (2000-2009)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Evolució 2007-2009	% Total Catalunya (2009)
Barcelona	17	19	35	41	49	49	54	56	59	57	1,8%	14,4%
Girona	15	17	22	23	22	22	23	37	77	98	164,9%	24,7%
Lleida	6	134	193	259	270	254	250	230	238	235	2,2%	59,2%
Tarragona	6	7	5	5	4	7	7	8	6	7	-12,5%	1,8%
Total	44	177	255	328	345	332	334	331	380	397	19,9%	100,0%

Font: Consell Català de la Producció Agrària Ecològica (CCPAE)

Taula 4.1. Activitats ramaderes ecològiques (2000-2009)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Evolució 2007-2009	% Total Catalunya (2009)
Vaquí de carn	11	122	134	166	171	169	169	180	226	239	32,8%	60,2%
Oví de carn	6	22	27	44	49	44	43	41	53	58	41,5%	14,6%
Cabrum de carn	4	12	18	27	30	28	29	29	37	40	37,9%	10,1%
Equí	2	0	44	59	62	60	59	45	22	25	-44,4%	6,3%
Avicultura carn	6	7	10	12	11	11	13	13	14	10	-23,1%	2,5%
Avicultura ous	7	6	6	5	9	11	10	10	8	6	-40,0%	1,5%
Porcí	1	1	2	2	2	2	3	4	7	6	50,0%	1,5%
Vaquí de llet	3	3	3	4	4	3	3	3	7	6	100,0%	1,5%
Cabrum de llet	3	3	4	4	3	2	3	4	3	3	-25,0%	0,8%
Apicultura	0	1	3	3	2	2	0	2	2	2	0,0%	0,5%
Oví de llet	1	0	4	2	2	0	0	0	1	2	*	0,5%
Total	44	177	255	328	345	332	332	331	380	397	19,9%	100,0%

Font: Consell Català de la Producció Agrària Ecològica (CCPAE)

La producció ecològica es desenvolupa en explotacions agrícoles i ramaderes relativament petites, la qual cosa incrementa els costos de producció i distribució dels aliments ecològics.

En general els informants entrevistats han coincidit a afirmar que el teixit productiu ecològic “està atomitzat en petites explotacions agrícoles i ramaderes”. En aquest sentit, les dades sobre la mida de les explotacions aportades per la Subdirecció General d'Estratègia Rural mostren que les explotacions agrícoles sol·licitants d'ajuts a les pràctiques agroambientals de l'agricultura ecològica (amb independència de si finalment els hi han estat atorgades) tenien, l'any 2009, una superfície mitjana de 16 hectàrees. Tal com mostra la taula 4.2, un 75% de les explotacions se situava per sota un llindar de 20,4 hectàrees, un 50% per sota un llindar de 10,5, i un 25% se situava per sota un llindar de 5,2 hectàrees.

Taula 4.2. Superfície declarada en les sol·licituds d'ajuts a les pràctiques agroambientals de l'agricultura ecològica 2007-2009 (en hectàrees)

Convocatòria	Mitjana	1er quartil	Mediana	3er quartil	Mínim	Màxim	N
2007	16,0	4,7	10,3	20,4	0,2	90,7	314
2008	16,3	4,8	10,1	20,3	0,5	153,5	497
2009	16,0	5,2	10,5	20,4	0,1	156,4	604

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Subdirecció General d'Estratègia Rural

El pes dels productes de consum habitual en la producció ecològica actual és encara força reduït.

Diversos informants han subratllat que els productes ecològics de consum habitual (com ara fruita, verdura, làctics o ous) adreçats majoritàriament a la distribució en mercats locals estan encara molt poc desenvolupats, especialment en comparació amb altres productes com ara l'oli i el vi. Efectivament, la superfície dedicada a fruiters i hortalisses (323 i 317 hectàrees, respectivament) és encara molt reduïda comparada amb la de vinya i olivera (3.619 i 3.199 hectàrees, respectivament) (gràfic 4.4). Les raons adduïdes per aquestes diferències són 1) que els productes com l'oli i el vi tenen una demanda per a l'exportació consolidada; i 2) que la complexitat tècnica de la producció i distribució continuada en els mercats interns catalans dels productes de consum habitual és força elevada.

4.3 Les barreres a la producció

La manca d'informació sobre aspectes tècnics de l'agricultura i ramaderia ecològica, els costos de reconversió i els canals de comercialització dissuadeixen molts productors convencionals de reconvertir-se.

Malgrat que el DAR ha posat a disposició dels agricultors diferents mecanismes d'informació (dinamitzadors territorials i recursos documentals) tant els agricultors com les persones responsables d'informar-los tendeixen a considerar que la informació disponible sobre els costos derivats de la reconversió, aspectes tècnics relacionats amb la selecció de varietats i els agroquímics ecològics disponibles per a combatre els enemics naturals dels conreus, i els canals i expectatives de comercialització són encara molt incomplets, fonamentalment per manca d'estudis locals.

La conversió a la producció ecològica requereix un canvi d'identitat professional, donat que bona part dels agricultors convencionals tendeixen a identificar l'ús habitual d'agroquímics amb la competència professional.

Diversos entrevistats consideren que la conversió a la producció ecològica representa un trencament sobtat amb les formes recents d'agricultura i ramaderia, en què s'entenia que l'ús habitual d'agroquímics i la maximització de la producció eren consubstancials a la pràctica agrícola. Així, la conversió a la producció ecològica no només ha de menester una inversió inicial, l'assumpció d'una incertesa econòmica i la necessitat d'adquirir nous coneixements, sinó que sovint requereix "un canvi profund de mentalitat" en la percepció del que constitueix "una pràctica professional adequada". En conseqüència, els entrevistats ressalten la importància d'accions dirigides a la sensibilització, a més de les de formació i capacitació tècnica.

La manca de projectes pioners en alguns cultius limita l'expansió de la producció ecològica.

Alguns informants han observat que l'emergència i expansió de l'agricultura ecològica en alguns conreus es produeix sovint per mimetisme d'iniciatives individuals, més que no pas a partir d'actuacions de suport i foment de caire institucional. Tal com ho narra un dels entrevistats "en alguns conreus veus que un s'hi ha posat, els altres han vist que li ha anat bé i l'han seguit; mentre que en altres veus que falta aquest pioner per a què el sector arrenqui".

Una part dels productors ecològics no són prou competents en tècniques productives, la qual cosa dificulta la seva supervivència dins el sector.

Els entrevistats coincideixen a assenyalar que l'actual estructura productiva de l'agricultura ecològica resulta d'una combinació entre perfils professionals i persones amb motivacions vocacionals. Com afirma un dels entrevistats "molts agricultors ecològics s'han involucrat en la producció ecològica en la recerca d'estils de vida alternatius més que no pas per una competència tècnica o experiència en agricultura i ramaderia ecològica", mentre que un altre postula que "actualment es posa en la producció ecològica qui creu que ho pot fer i no qui més en sap, menystenint la complexitat tècnica de la producció i distribució d'aliments per a l'abastament diari". La manca de competència tècnica i la poca especialització de la producció fa que un dels perfils identificat pels entrevistats sigui el d'un petit productor que intenta abastar molts cultius diferents al mateix temps, i subministra productes variats al consumidor final de manera discontinua i en estocs limitats, la qual cosa no sempre permet fer sostenible econòmicament la seva explotació agrària o ramadera.

El sobrecost degut a la mà d'obra en alguns sectors de l'agricultura ecològica és molt elevat.

Segons diversos informants, la pràctica de l'agricultura ecològica en alguns cultius, i molt especialment en les hortalisses, requereix actualment d'un ús intensiu de mà d'obra que encareix el producte fins a preus molt poc competitius. A més, en el cas dels agricultors ecològics amb explotacions petites de conreus variats, els costos de mà d'obra s'incrementen per la manca de possibilitats per a la mecanització.

L'excés d'expectatives sobre les rendes que es poden derivar de la producció ecològica mena a problemes per poder comercialitzar els productes.

La manca de competència local per a certs productes i les elevades expectatives sobre els beneficis que es poden derivar de l'adopció de l'agricultura ecològica porten a alguns productors a imposar preus excessivament alts i poc competitius en relació amb la producció estrangera o amb els productes agrícoles convencionals. Com explica una dinamitzadora territorial, "molt sovint les expectatives són massa elevades i el productor pretén cobrar un sobrepreu massa alt. Carreguen massa i llavors el

distribuïdor o el comerç es comença a buscar la vida a l'estranger fins que troben el que els cal i ho importen”.

4.4 Les actuacions i l'impacte del PdAE

El sistema de subvencions no ha variat arrel de l'aprovació del PdAE.

El sistema de subvencions a la producció agrícola i ramadera ecològica inclòs al PdAE es deriva directament del Pla de Desenvolupament Rural (PDR) 2007-2013, aprovat amb anterioritat al PdAE. Està compost pels ajuts a les pràctiques agroambientals de l'agricultura ecològica, els ajuts per al foment de la ramaderia ecològica, els ajuts per al foment de la participació en programes de qualitat dels aliments, els incentius a la producció agrària ecològica en les incorporacions de joves agricultors, i la prioritització d'empreses ecològiques en l'obtenció d'altres ajuts. En paraules dels responsables de la Subdirecció General d'Estratègia Rural “el PDR no ha canviat arrel del PdAE, sinó que s'ha incorporat al PdAE el que ja estava previst en el PDR, que és anterior. Els ajuts formen part de les polítiques de foment de l'agricultura ecològica, per això són al PdAE, però s'haguessin fet igualment i de la mateixa manera si no hi hagués hagut el PdAE”.

L'import dels ajuts a les pràctiques agroambientals de l'agricultura ecològica ha augmentat des dels aproximadament 800.000€ de 2007, a més de 1.800.000€ el 2009 (això és, s'ha multiplicat per 2,3).

El creixement dels ajuts atorgats ha estat generalitzat arreu del territori, si bé ha estat particularment intens al Camp de Tarragona (435,4%) i les Terres de l'Ebre (205,4%). A data de 2009, les terres de Ponent (amb el 32,2% del total de Catalunya) i l'àmbit metropolità (21,6%) són les dues demarcacions que concentren una major proporció d'ajuts (taula 4.3). Aquest increment s'ha degut, fonamentalment, a un increment del número de beneficiaris i de la superfície agrícola subvencionada del mateix ordre (entre 2007 i 2009 s'han multiplicat per 2,2 i 2,1, respectivament). En segon terme, l'increment respon a un creixement de la mitjana de l'import atorgat per hectàrea, que ha crescut un 12,2%.

De mitjana, l'import rebut per beneficiari s'ha situat entre els 3.300 i els 3.600 euros (segons l'any), per a una superfície mitjana d'entre 17 i 18 hectàrees, la qual cosa ha donat lloc a un import per hectàrea mitjà d'entre 215 i 242 euros (taules 4.5 a 4.7). En

el conjunt dels anys 2008 i 2009, s'ha aprovat un 85,5% de les sol·licituds de subvenció, amb una distribució força homogènia per àmbits territorials: des d'un mínim del 81,3% a les Comarques Gironines, a un màxim del 88,4% a Ponent.

L'import dels ajuts a les pràctiques agroambientals de la ramaderia ecològica s'ha incrementat des de 1.450.000€ a 3.480.000€ entre 2007 i 2009 (s'ha multiplicat per 2,4).

El creixement més intens ha estat el de les Comarques de Girona, en què l'import s'ha multiplicat pràcticament per nou en només dos anys. No obstant això, a data de 2009 la demarcació l'Alt Pirineu i Aran continua concentrant dos de cada tres euros en ajuts a la ramaderia, essent la presència del sector als àmbits metropolità de Ponent i de les Terres de l'Ebre pràcticament residual. De nou, l'increment en l'import total es deu bàsicament a l'augment del número d'expedients subvencionats, que s'ha multiplicat per 1,9, passant dels 142 el 2007 a 270 l'any 2009, mentre que la subvenció mitjana s'ha incrementat de 10.100 € a 12.150€. La dispersió de les quantitats atorgades ha estat elevada, dins d'un rang que, el 2009, ha comprés des dels 151 € de la subvenció més baixa als 64.200€ de la més elevada.

La proporció de subvencions aprovades els anys 2008 i 2009 ha superat el 90% tant en nombre d'animals com d'expedients. Per espècies, s'ha concedit l'ajut al 100% de caps de porcí i vaquí de llet i d'explotacions apícoles, mentre que el percentatge d'aprovacions ha estat mínim pels caps d'oví (89,5%) i de cabrum (89,7%). Per demarcacions, s'han concedit ajuts a tots els sol·licitants dels àmbits Metropolità, de Ponent i de les Terres de l'Ebre, mentre que el percentatge d'aprovacions mínim s'ha donat a les Comarques Gironines (86,9%) i Centrals (88,9%). Destaca l'absència absoluta de sol·licituds a l'àmbit del Camp de Tarragona en tots dos anys.

Taula 4.3. Evolució dels imports atorgats en ajuts a les pràctiques agroambientals de l'agricultura ecològica 2007-2009 (en €)

	2007	2008	2009	Evolució 2007-2009	% Total Catalunya (2009)
Alt Pirineu i Aran	11.581 €	20.236 €	22.600 €	95,1%	1,2%
Camp de Tarragona	47.271 €	141.639 €	253.087 €	435,4%	13,8%
Comarques Centrals	107.181 €	162.569 €	171.737 €	60,2%	9,3%
Comarques Gironines	40.714 €	88.135 €	89.776 €	120,5%	4,9%
Metropolità	166.985 €	223.020 €	395.989 €	137,1%	21,6%
Ponent	332.700 €	541.598 €	592.277 €	78,0%	32,2%
Terres de l'Ebre	102.142 €	284.633 €	311.949 €	205,4%	17,0%
Total general	808.572 €	1.461.830 €	1.837.415 €	127,2%	100,0%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Subdirecció General d'Estratègia Rural

Taula 4.4. Evolució dels ajuts a les pràctiques agroambientals de l'agricultura ecològica 2007-2009 (superfície comprovada, en hectàrees)

	2007	2008	2009	Evolució 2007-2009	% Total Catalunya (2009)
Alt Pirineu i Aran	84,1	97,2	135,1	60,7%	1,5%
Camp de Tarragona	244,1	592,4	1.024,4	319,8%	11,4%
Comarques Centrals	788,9	1.194,1	1.301,0	64,9%	14,5%
Comarques Gironines	241,1	538,3	584,6	142,5%	6,5%
Metropolità	807,5	1.099,2	1.718,7	112,8%	19,2%
Ponent	1.634,6	2.661,7	2.918,6	78,5%	32,6%
Terres de l'Ebre	422,7	1.169,0	1.268,2	200,0%	14,2%
Total general	4.222,9	7.351,8	8.950,6	112,0%	100,0%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Subdirecció General d'Estratègia Rural

Taula 4.5. Distribució dels imports atorgats en ajuts a les pràctiques agroambientals de l'agricultura ecològica 2007-2009 (en €)

Convocatòria	Total	Mitjana	1er quartil	Mediana	3er quartil	Mínim	Màxim	No Expedients
2007	808.572€	3.286,9€	1.105,1€	2.369,9€	4.077,7€	190,6€	19.549,5€	246
2008	1.461.830€	3.574,1€	1.183,0€	2.543,1€	4.434,8€	33,4€	25.960,7€	409
2009	1.837.415€	3.453,8€	1.243,1€	2.534,4€	4.280,6€	167,6€	24.464,6€	532

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Subdirecció General d'Estratègia Rural

Taula 4.6. Distribució de la superfície comprovada en els ajuts a les pràctiques agroambientals de l'agricultura ecològica 2007-2009 (superfície comprovada, en hectàrees)

Convocatòria	Total	Mitjana	1er quartil	Mediana	3er quartil	Mínim	Màxim	No Expedients
2007	4.222,9	17,2	5,5	11,3	21,8	0,4	90,7	246
2008	7.351,8	18,0	5,7	11,6	20,8	0,5	153,5	409
2009	8.960,6	16,8	6,0	11,4	20,7	0,2	156,4	532

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Subdirecció General d'Estratègia Rural

Taula 4.7. Distribució de l'import per hectàrea dels els ajuts a les pràctiques agroambientals de l'agricultura ecològica 2007-2009 (en €/per hectàrea)

Convocatòria	Total	Mitjana	1er quartil	Mediana	3er quartil	Mínim	Màxim	No Expedients
2007	-	215,7€	159,3€	213,9€	248,0€	64,2€	961,6€	246
2008	-	223,1€	164,2€	216,0€	270,0€	9,8€	873,0€	409
2009	-	242,4€	169,4€	223,2€	274,7€	13,8€	3474,1€	532

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Subdirecció General d'Estratègia Rural

Taula 4.8. Sol·licituds d'ajuts a les pràctiques agroambientals de l'agricultura ecològica aprovades i denegades 2008 i 2009

Àmbit Territorial	Aprovats	Denegats	% Aprovats
Alt Pirineu i Aran	29	5	85,3%
Camp de Tarragona	155	33	82,4%
Comarques Centrals	92	19	82,9%
Comarques Gironines	74	17	81,3%
Metropolità	152	24	86,4%
Ponent	289	38	88,4%
Terres de l'Ebre	150	24	86,2%
Total general	941	160	85,5%

Taula 4.9. Evolució dels ajuts a les pràctiques agroambientals de la ramaderia ecològica 2007-2009 (import atorgat)

Àmbit Territorial	2007	2008	2009	Evolució 2007-2009	% Total Catalunya (2009)
Alt Pirineu i Aran	1.173.511 €	2.322.504 €	2.304.667 €	96,4%	66,2%
Camp de Tarragona	0,0 €	0,0 €	0,0 €	0,0%	0,0%
Comarques Centrals	169.138 €	290.861 €	345.072 €	104,0%	9,9%
Comarques Gironines	69.978 €	444.524 €	687.631 €	882,6%	19,8%
Metropolità	28.369 €	87.870 €	90.243 €	218,1%	2,6%
Ponent	15.903 €	27.603 €	40.826 €	156,7%	1,2%
Terres de l'Ebre	0,0 €	0,0 €	10.456 €	-	0,3%
Total general	1.456.900 €	3.173.363 €	3.478.895 €	138,8%	100,0%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Subdirecció General d'Estratègia Rural

Taula 4.10. Evolució dels ajuts a les pràctiques agroambientals de la ramaderia ecològica 2007-2009 (superfície comprovada, en hectàrees)

Àmbit Territorial	2007	2008	2009	Evolució 2007-2009	% Total Catalunya (2009)
Alt Pirineu i Aran	2.978,1	16.742,8	18.235,9	512,3%	87,2%
Camp de Tarragona	0,0	0,0	0,0	-	0,0%
Comarques Centrals	270,9	443,7	715,0	164,0%	3,4%
Comarques Gironines	130,8	1.110,2	1.668,0	1.175,7%	8,0%
Metropolità	17,2	83,1	102,3	494,4%	0,5%
Ponent	46,7	50,3	68,7	47,1%	0,3%
Terres de l'Ebre	0,0	0,0	118,9	-	0,6%
Total general	3.443,6	18.430,2	20.908,8	507,2%	100,0%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Subdirecció General d'Estratègia Rural

Taula 4.11. Distribució dels imports atorgats en ajuts a les pràctiques agroambientals de la ramaderia ecològica 2007-2009 (en €)

Convocatòria	Total	Mitjana	1er quartil	Mediana	3er quartil	Mínim	Màxim	No Expedients
2007		10.117,0€	3.834,8€	7.650,0€	12.749,8€	868,8€	64.978,6€	142
2008		13.350,3€	5.958,4€	10.178,7€	17.028,7€	202,7€	77.081,8€	229
2009		12.149,2€	5.778,1€	16.067,2€	16.067,2€	151,3€	64.194,3€	270

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Subdirecció General d'Estratègia Rural

Taula 4.12. Nombre d'animals comprovats per la CCPAE entre els sol·licitants dels ajuts a les pràctiques agroambientals de la ramaderia ecològica (suma de 2008 i 2009)

Espècie	Subvencionats	Denegats	Total sol·licitats	% Subvencionat
Apicultura	866	0	866	100,0%
Avicultura	44.108	3.000	47.108	93,6%
Boví	31.575	828	32.403	97,4%
Cabrum	5.902	679	6.581	89,7%
Èquids	653	27	680	96,0%
Oví	34.591	4.053	38.644	89,5%
Porcí	1.127	0	1.127	100,0%
Vaqui de llet	153	0	153	100,0%
Total general	118.975	8.587	127.562	93,3%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Subdirecció General d'Estratègia Rural

Taula 4.13. Sol·licituds d'ajuts a les pràctiques agroambientals de la ramaderia ecològica aprovades i denegades 2008 i 2009

Àmbit Territorial	Aprovats	Denegats	% Aprovats
Alt Pirineu i Aran	178	12	93,7%
Camp de Tarragona	0	0	-
Comarques Centrals	24	3	88,9%
Comarques Gironines	53	8	86,9%
Metropolità	9	0	100,0%
Ponent	4	0	100,0%
Terres de l'Ebre	2	0	100,0%
Total general	270	23	92,2%

El sistema de subvencions satisfà, en general, els productors, si bé consideren que hi ha desequilibris segons el tipus de cultiu.

En general, els productors entrevistats consideren que l'actual sistema de subvencions del PdAE és adequat malgrat perceben que, segons el tipus de cultiu, els imports concedits representen una proporció molt variable respecte el sobrecost que implica l'adopció del sistema de producció ecològica. En aquest sentit, un informant explica que “el sistema d'ajuts va començar molt desequilibrat, els d'horta pràcticament no els donaven res, perquè la superfície és molt poca i la mà d'obra puja molt, mentre que als Pirineus es guanyaven molt bé la vida amb els prats per pastura o cereals, encara que el bestiar acabés al mercat convencional. Aquests desequilibris es van corregir bastant al darrer PDR, però no del tot”.

Les opinions són divergents respecte la influència de les subvencions en les decisions dels agricultors i ramaders.

Els entrevistats al·ludeixen a la manca d'estudis que permetin afirmar fins a quin punt els ajuts econòmics són un factor determinant que faci decidir el pagès o ramader a reconvertir-se i/o mantenir-se en la producció ecològica. Les percepcions que expressen els informants al respecte no són unànimes: alguns apunten que “les subvencions ajuden però no determinen decisions: són relativament pocs diners que no compensen el sobrecost, i igualment n'has de repercutir una bona part al preu. El que és realment important és que els productes tinguin sortida al mercat malgrat el sobrepreu”. Per contra, altres informants perceben que la producció creix especialment els anys en que hi ha convocatòries d'ajuts agroambientals per a la producció ecològica. En qualsevol cas, s'esmenta sovint la necessitat de concentrar recursos en l'ajut a la reconversió del ramader o pagès convencional a la producció ecològica, atès que “són els costos d'aquesta decisió inicial els que poden tirar enrere molts productors”.

Els entrevistats consideren que existeix un cert efecte *pes mort* de les subvencions, especialment en alguns cultius i espècies de bestiar.

Els entrevistats coincideixen a reconèixer que un dels principals problemes del sistema d'ajuts a la producció ecològica és la subvenció a activitats que ja es portaven a terme en absència de les subvencions. Un entrevistat argumenta que “molta gent ja feia olivera, pastures... i ara reben subvencions per fer el que ja feien”. Així mateix, alerten

que l'efecte per mort és especialment greu en el cas del bestiar boví, ja que “s'atorguen moltes subvencions per als prats de pastura dels vedells, malgrat que l'engreix de la majoria de caps no és ecològic i acaben arribant al mercat convencional.”

5. El foment del sector

5.1 Els objectius i les actuacions

Reforçar les estructures del sector professional de l'alimentació ecològica mitjançant polítiques que n'incrementin la competitivitat i les seves possibilitats comercials, i que afavoreixin el desenvolupament d'iniciatives lligades al territori i als valors socioculturals.

- **Fomentar la distribució i comercialització dels aliments ecològics**
 - Establir una línia d'ajuts per a les associacions, cooperatives i/o empreses de base associativa que desenvolupin tasques de distribució social, local o a nuclis urbans pròxims
 - Crear i gestionar una llotja virtual per a la compra i la venda de matèries primeres ecològiques
 - Participació en fires professionals nacionals i internacionals
 - Elaborar una Guia directori del CCPAE interactiva
 - Organitzar una trobada d'operadors ecològics amb canals de distribució i comercialització
 - Incentivar la creació i modernització d'establiments de venda de productes ecològics

- **Fomentar les iniciatives de desenvolupament d'àmbit local**
 - Col·laborar amb l'administració local per al desenvolupament de la producció agroalimentària ecològica
 - Ajudar les organitzacions socials i entitats locals que desenvolupin iniciatives de divulgació i sensibilització de la producció agroalimentària ecològica

- **Millorar l'estructuració del sector**
 - Actualitzar la composició de la Taula Sectorial de l'Agricultura Ecològica
 - Crear una plataforma sectorial de la producció ecològica
 - Establir ajuts per fomentar les activitats d'informació i promoció dels programes de qualitat dels aliments ecològics (PDR 2007-2013)

- **Garantir la certificació del producte ecològic al llarg de tota la cadena alimentària**
 - Desenvolupar un sistema de control específic per als comerços que elaboren aliments ecològics en el punt de venda

5.2 L'estat de la qüestió

El desenvolupament de la xarxa de comercialització del sector ecològic es troba encara en una fase molt incipient.

La majoria dels entrevistats reconeixen que el desenvolupament de les xarxes de comercialització en producció ecològica és la gran assignatura pendent per a l'estructuració i la maduresa del sector. Els informants coincideixen a considerar que “la xarxa [de comercialització] no és prou sòlida i madura [ja que] molta gent que produeix té dificultats per vendre, i molta gent que vol vendre té problemes per trobar proveïdors”. En aquest context, predomina el petit comerç especialista i la comercialització directa entre el pagès o ramader i el consumidor final, ja sigui emprant plataformes virtuals de comerç o relacions informals. Per contra, la integració del producte ecològic en les cadenes de distribució i comercialització habituals és marginal: “el problema és que [els productors] tenen poca producció i quan s'espavilen és per portar el producte al consumidor final directament, no per portar-lo a una carnisseria o a un supermercat com a producte ecològic”; “el problema és que la cadena grossa no hi és i hi hauria de ser. No hi ha prou confiança com per a què un comerç convencional aposti pel producte ecològic”.

Es reconeix una manca de concepció estratègica clara sobre quin és el model de comercialització que es vol assolir.

Les entrevistes posen de manifest la manca de coincidència entre els agents del sector al voltant del model de comercialització que es vol assolir. Els entrevistats esbossen tres models, un basat en fer arribar el producte ecològic al gran consumidor a través de les grans cadenes de comercialització, sobre la base que el consumidor ha de poder accedir a aquests productes sense canviar els hàbits de compra; un altre basat en el reforçament dels canals de comercialització singulars que el sector ecològic ha estat desenvolupant fins a la data, com ara la comercialització directa per part del productor, el petit comerç especialista, i les estructures de distribució social (com ara associacions i cooperatives); i una tercera estratègia mixta que voldria atènyer els diferents perfils de consumidors potencials promovent alhora l'accés als productes bàsics a través de grans superfícies, el desenvolupament de supermercats especialistes que ofereixin una major diversitat de productes, i el reforçament dels canals de comercialització directa, la distribució social i el petit comerç especialista de

proximitat. La manca d'un referent clar en els països en què el sector de l'alimentació ecològica està més desenvolupat i els temors tant a la marginalitat com al sobredimensionament del sector ("els circuits de comercialització curts i marginals tenen interès, però no per al gran públic que demana tenir els productes més a l'abast"; "Si anem cap a la gran superfície correm el risc que ens escanyin com fan amb els productors convencionals") dificulten l'adopció d'una estratègia compartida.

L'orientació dels productors ecològics més grans és, fonamentalment, a l'exportació.

Diversos informants apunten que les majors inversions en la millora de la producció i elaboració del producte ecològic s'orienten a l'exportació. La percepció generalitzada és que "la demanda interna no és prou gran encara com per amortitzar una inversió substancial en millores de producció i elaboració. Només la desenvolupen els qui pensen en exportar". Les dades de destinació de vendes de la CCPAE semblen confirmar aquesta percepció ja que, l'any 2008, només un 39 % dels productes ecològics produïts a Catalunya tenien com a destinació el mercat intern.

5.3 Barreres a l'estructuració del sector

L'atomització i la poca capacitat productiva del sector obstaculitzen la comercialització de la producció ecològica.

En general, els entrevistats perceben que l'atomització i la petita escala dels productors constitueixen un obstacle per tal de poder subministrar els productes al mercat de manera sostinguda i continuada. Tal i com ho exemplifica un entrevistat, "si un operador diu que necessita 1000 kg per setmana de carn ecològica, la feina serà seva per trobar-los [ja que] el sector és molt petit". Un altre comenta que "l'oferta és molt petita, i la indústria agroalimentària no es pot posar a buscar mil proveïdors d'un mateix producte"; i, finalment, el representant d'una empresa transformadora manifesta que "l'actual teixit productiu només és capaç de proporcionar un volum molt petit, que serveix per a una botiga, però no per a nosaltres com a transformadors de producte ecològic: falta gent que s'hi dediqui seriosament". A l'atomització dels productors predominant s'hi afegeix, d'acord amb les percepcions dels informants, una manca de cultura associativa entre el teixit productiu per a crear estructures col·lectives de concentració de la producció que permetin una distribució dels aliments ecològics

econòmicament més eficient i amb garanties de poder oferir una provisió més estable. Tal i com explica un entrevistat, actualment “la cultura és més aviat que cadascun es busqui la vida, excepte en llocs amb més tradició de cooperativisme. Els productors s’ajunten per posar cadascun el seu producte en una cistella, però poca cosa més”. Entre les experiències positives, un entrevistat esmenta la creació d’una cooperativa de ramaders ecològics per a l’engreix col·lectiu del bestiar.

Per contra, el responsable d’una cadena de supermercats ecològics considera que les dificultats de les empreses comercialitzadores i distribuïdores per trobar productors ecològics estan magnificades i es limiten només a alguns productes concrets “carn de porc no hi havia manera, ara s’ha arreglat, d’ous hi ha un sol productor i el dèficit és molt gran, llet UHT l’has d’importar, maionesa no en fa ningú...”. En general –afirma– “si busques un productor local i l’acompanyes al CCPAE s’hi sol posar sense gaires problemes un cop comprova que és un sector seriós, d’una certa magnitud i que els pot reportar prou beneficis com per compensar la inversió”.

L’escàs interès per arribar al gran consumidor dificulta la vertebració del sector més enllà dels circuits de comercialització directes o socials.

Una part dels entrevistats entén que la manca d’interès per la distribució i comercialització del producte ecològic en grans xarxes de distribució i comercialització és al darrere de les dificultats del sector per fer un salt qualitatiu en la seva dimensió i vertebració. Els informants addueixen, en aquest sentit, que aquesta situació és fruit de les preferències d’una part dels consumidors, que valoren la proximitat i l’accés directe al productor (“que siguin aliments de trajecte curt”); de les preferències del productor, que s’estima més la venda directa al consumidor (“el productor ecològic tampoc és igual que el convencional, molts busquen la venda cara a cara amb el consumidor, i amb uns quants contactes ja els va prou bé, perquè són petits”); i de la prioritat que les administracions públiques atorguen a la distribució i comercialització de base associativa i local (“el consum social és interessant, però minoritari, de vegades sembla que els que ens adrecem al consumidor privat, que és majoritari, no existim ni necessitem suport).

La mida del mercat i la manca de competència mena a preus del producte ecològic excessivament alts.

Com s'ha referit al capítol sobre el consum, els alts preus del producte ecològic en relació amb el convencional constitueixen una dels principals barreres per al creixement del sector. En general, els entrevistats consideren que la immaduresa del sector és a l'arrel de l'excessiu sobrepreu actual, ja que la mida del mercat intern encara és massa petit i cal "esperar que maduri i es faci gran". D'una banda, amb un volum de producció i consum relativament baix, la repercussió dels costos d'intermediació en els preus finals és força important. En aquest sentit "falta més consum per a que els marges d'intermediació es puguin ajustar i abaixar els preus, i fan falta preus més baixos per augmentar el consum: és un peix que es menja la cua". D'altra banda, altres informants argumenten que "l'actual atomització del mercat fa que no hi hagi una vertadera competència en un mercat intern fort, la qual cosa fa pujar els preus". En aquest sentit, consideren que calen mesures de sensibilització i acompanyament en la reconversió per crear aquesta competència entre productors i impel·lir a la baixa els preus dels productes ecològics .

La interlocució entre els diferents actors (privats i públics) del sector ecològic s'estima encara insuficient.

La interlocució entre els diferents actors del sector es considera encara insuficient, especialment entre l'administració i el sector productiu privat. Alguns entrevistats reclamen un espai d'interlocució estable que no estigui només encarat a entitats socials i tingui en compte el sector privat que es dedica a la producció, transformació, la distribució i la comercialització dels productes ecològics per poder "nodrir l'administració amb informació sobre els problemes que detectem i sobre les nostres necessitats i demandes". D'altres destaquen la necessitat de crear espais de coordinació entre el mateix sector privat, especialment entre productors i transformadors ("de vegades algú té la solució al costat i no ho sap"); i encara en altres ocasions els informants remarquen que, malgrat la creació d'alguns espais d'interlocució amb l'administració vinculats a l'Observatori o el Baròmetre de consum "la sensació del sector és que mai ens acabem d'assabentar del que passa".

5.4 Les actuacions i l'impacte del PdAE

La llotja virtual i la plataforma sectorial de l'agricultura ecològica: dues solucions molt esperades.

La llotja virtual, que es troba en el moment de redacció d'aquest informe pendent de la signatura del conveni entre el DAR i l'entitat que la gestionarà, és percebuda per la majoria entrevistats com una de les mesures més necessàries entre les que preveu el PdAE. S'espera que doni lloc a un espai de relació directa entre diferents actors de la cadena de producció, distribució i comercialització i els consumidors finals que eviti "els errors de l'agricultura convencional d'estructurar el sector sobre la base d'un excés d'intermediaris". Més concretament, les expectatives que els entrevistats contemplan amb relació a la llotja virtual són que faciliti:

1. la mediació entre productors per a la concentració de l'oferta i per a que comparteixin recursos.
2. la mediació entre productors i distribuïdors.
3. la mediació entre majoristes i el comerç minorista.
4. la mediació entre productors i proveïdors d'inputs ecològics.
5. el foment de les relacions i el flux d'informació entre els diferents actors.

D'altra banda, diversos entrevistats han lamentat que no s'hagi constituït encara la plataforma sectorial que ha de servir de mecanisme de representació, participació i deliberació del sector de l'alimentació i l'agricultura ecològica, i d'interlocució amb l'administració pública, i ha de permetre que les "relacions transversals i entre actors sobrevisquin el PdAE". Entre les funcions específiques que esperen de la plataforma (la qual després de l'elaboració d'un estudi previ per part de la Direcció General de Participació Ciutadana no s'ha arribat a constituir), els informants han esmentat la generació "de consensos entre tots els agents dels sectors sobre quines són les demandes del consumidor que actualment no estan ateses i prioritzar, en conseqüència, línies de producció ecològica"; "poder comunicar directament els nostres neguits i demandes a la administració" i "la difusió i intercanvi d'iniciatives d'associacions o cooperatives de productors que actualment s'hagin integrat en estructures més àmplies de distribució".

Alguns entrevistats han criticat el poc impuls a les actuacions de foment del sector del PdAE ja que “la llotja i la plataforma sectorial eren les dos contribucions més importants i les dues estan a l’aire”. D’acord amb el PdAE, l’inici de les activitats de la llotja virtual estava previst per a 2011, mentre que la plataforma sectorial s’havia de constituir l’any 2009.

6. El foment de la qualitat

6.1 Els objectius i les actuacions

Fomentar un sistema de producció certificada d'aliments de qualitat, mitjançant processos i normes que ajudin a conservar les virtuts organolèptiques, nutricionals i de seguretat, i amb garanties de traçabilitat des del productor fins al consumidor .

- **Garantir la certificació del producte ecològic al llarg de tota la cadena alimentària**
 - Desenvolupar un sistema de control específic per als comerços que elaboren aliments ecològics en el punt de venda
 - Realitzar el seguiment dels comerços minoristes que no estan sotmesos al sistema de control de la PAE
 - Elaborar un sistema de control específic per a les produccions aquícoles ecològiques
- **Seguiment i control de la qualitat del producte ecològic**
 - Realitzar una metanàlisi per contrastar i integrar els resultats de la informació científica disponible en l'àmbit de l'agricultura ecològica pel que fa a la seguretat alimentària i a la qualitat nutricional
 - Elaborar un estudi de les millores en el balanç hídric dels cultius ecològics
 - Elaborar un estudi sobre biodiversitat i PAE
 - Desenvolupar nous mètodes d'elaboració de vins ecològics
 - Elaborar una Guia de Bones Pràctiques per a la producció i comercialització d'aliments ecològics
- **Actualitzar el sistema de control i certificació**
 - Actualitzar el Quadern de Normes Tècniques de la producció agrària ecològica
 - Millorar el sistema de control i certificació
- **Garantir que els conreus modificats genèticament i els productes fitosanitaris no contaminin els cultius d'agricultura ecològica**
 - Garantir que els conreus modificats genèticament no contaminin els cultius d'agricultura ecològica

6.2 L'estat de la qüestió

La satisfacció dels consumidors amb la qualitat del producte ecològic és majoritària i amb tendència a la millora, si bé encara hi ha un 37,6% de consumidors insatisfets amb el seu aspecte i presentació.

El Baròmetre mostra que, si bé la satisfacció amb la qualitat és majoritària, a data de 2010 encara hi ha un 7,8% dels consumidors habituals que consideren que el producte ecològic no sol ser “fresc i en bon estat”, mentre que un 37,6% troba que la presentació del producte no és “adequada i atractiva”. No obstant això, els representants del sector entrevistats coincideixen a dir que s’ha produït una millora substancial en la qualitat dels aliments ecològics, especialment amb referència a aquells aspectes que s’entenia que més llastaven el sector: la presentació i les seves propietats organolèptiques, i associen aquesta millora a la progressiva professionalització del sector. Tanmateix, adverteixen que continuen operant productors inexperts que introdueixen al mercat productes de qualitat força pobre: “hi ha gent que no són pagesos sinó que es posen en el sector amb poca idea d’agricultura. Són els que dificulten trencar l’associació entre mala qualitat i ecològic”.

L’habilitat del consumidor per identificar el producte ecològic certificat és encara força baixa.

En el Baròmetre de consum de l’any 2010, només el 46,9 % dels qui es declaren compradors habituals d’aliments ecològics coneixen efectivament el segell de l’organisme català de certificació (CCPAE) que identifica els aliments ecològics etiquetats a Catalunya. El resultat de 2010 és una mica inferior al de 2009, que al seu torn va representar un augment de gairebé 13 punts percentuals respecte el del Baròmetre de l’any 2008 (35,7%). Amb referència al segell europeu, el nivell de reconeixement és del 47,2% al 2010, per un 40,6% al 2009 o un 42,3% el 2008. Aquestes dades menen a la conclusió que una part dels qui es declaren consumidors habituals de productes ecològics poden no ser-ho en realitat, o ser-ho de productes amb atributs similars als ecològics però no certificats, especialment atès que el 74,6% dels consumidors habituals de 2010 manifesta que reconeix els productes ecològics per les indicacions o segells presents a l’etiqueta.

La confiança dels consumidors en el producte ecològic certificat és relativament elevada, si bé existeix encara prop d'un 15% de consumidors desconfiats.

Entre les persones enquestades al Baròmetre de consum de 2009 que coneixien efectivament el producte ecològic, un 84,2% confia que el producte etiquetat com a ecològic efectivament ho és (respecte un 78,5% al 2008, i un 83,2% el 2009).

6.3 Les actuacions i l'impacte del PdAE

Existeix una manca de mecanismes efectius per a comprovar la certificació del producte comercialitzat com a ecològic en els comerços minoristes.

Diversos entrevistats consideren que la comprovació de la certificació del producte ecològic en els punts de venda final és la principal assignatura pendent en la garantia de la qualitat del producte ecològic. Concretament, manifesten que l'elevat nombre de petites botigues i altres estructures de comercialització dificulta la implantació de mecanismes eficaços de control ("la comercialització està molt poc controlada i el consumidor no pot saber del cert si el que compra com a ecològic realment ho és"; "la traçabilitat [del producte] es perd en el punt de venda i ara per ara no es pot controlar"). Actualment, les competències de control corresponen al DIUE i a l'Agència Catalana de Consum. El CCPAE, per la seva part, "fa alguna inspecció i envia denúncies als òrgans competents, però no té capacitat per fer gaire més". En conseqüència, la majoria d'entrevistats manifesten la necessitat de desenvolupar el sistema de control específic per als comerços, previst al PdAE, i encara no executat.

El cost de la certificació, especialment per a la indústria transformadora, podria estar actuant com a barrera per al desenvolupament del sector.

El general els entrevistats perceben que és important per legitimar el sector que hi hagi un sistema únic de certificació del producte ecològic; i el funcionament i garanties que ofereix el CCPAE són generalment ben reconeguts. No obstant això, alguns entrevistats consideren que el cost de la certificació de productes ecològics pot actuar com a barrera pel desenvolupament del sector, especialment per a la indústria transformadora: "el CCPAE posa tarifes altes perquè són la base del seu finançament. Les del productor primari són raonables, però per al sector transformador molta gent acaba no traient el producte ecològic perquè li surt caríssim. Això no ajuda a

normalitzar el sector". En aquest sentit, l'existència d'un únic organisme públic de certificació ecològica és un aspecte especialment controvertit. Alguns entrevistats no comparteixen que el CCPAE ostenti el monopoli de la certificació, i opinen que hauria de competir amb altres empreses o entitats de certificació, com succeeix en altres sectors, a fi de reduir els costos de certificació. Per contra, altres entrevistats argumenten que és molt important mantenir un únic òrgan de certificació de caràcter públic per garantir la independència del certificador respecte els interessos dels productors i transformadors que contracten els seus serveis.

Els sistema de certificació català no està completament harmonitzat amb els sistemes de certificació europea i d'altres Comunitats Autònomes.

Alguns entrevistats assenyalen que els criteris del sistema de certificació català presenta algunes divergències amb els sistemes europeus i d'altres Comunitats Autònomes, la qual cosa dificulta l'activitat dels productors. En aquest sentit, un entrevistat esmenta l'exemple de "certs cereals per a farratges d'importació que contenen inputs acceptats a l'estranger o a Andalusia, però que estan prohibits per la normativa de certificació catalana, que és més restrictiva".

El control per prevenir la contaminació per productes conreus modificats genèticament o fitosanitaris roman pendent de regulació.

La majoria d'entrevistats considera que la contaminació dels productes ecològics per cultius modificats genèticament o productes fitosanitaris és un risc per a la qualitat efectivament controlat pel CCPAE, que retira la certificació del producte en detectar la contaminació. No obstant això, els productors lamenten que la desqualificació del producte els comporta una pèrdua econòmica injusta: "estem desprotegit i carreguem amb tot el cost d'una contaminació de productes fitosanitaris o transgènics [que no és culpa nostra]". Per fer front a aquesta situació, els productors entrevistats reclamen el desenvolupament de la regulació prevista pel PdAE per a protegir-los, ja sigui mitjançant la regulació de les condicions de coexistència entre els cultius ecològics i els convencionals o modificats genèticament per prevenir la contaminació, o a través de la creació d'un fons de compensació per als productors ecològics que hagin patit la contaminació dels seus cultius.

7. El foment de la innovació

7.1 Els objectius i les actuacions

Engagar i potenciar línies de recerca orientades a estudiar les virtuts dels productes ecològics i a establir i transmetre els coneixements necessaris per a poder obtenir productes i aliments ecològics en les nostres condicions, i formar professionals amb competència tècnica en aquest sistema de producció.

- **Potenciar la recerca específica en matèria de produccions ecològiques**
 - Crear el Comitè de Recerca de la PAE
 - Potenciar l'activitat de recerca, desenvolupament i transferència de l'IRTA en PAE
 - Potenciar l'activitat de recerca i desenvolupament de l'INCAVI en PAE
 - Potenciar l'activitat de recerca, desenvolupament i transferència de les Universitats i Centres de Recerca en PAE
 - Promoure la inclusió de l'alimentació i l'agricultura ecològiques com a àrees prioritàries dintre del Pla de Recerca i Innovació de Catalunya 2009-2012
 - Organitzar un Congrés de producció agroalimentària ecològica
 -
- **Desenvolupar la transferència tecnològica en producció agroalimentària ecològica**
 - Programar actuacions relacionades amb el sector de la PAE dins el Pla Anual de Transferència Tecnològica
 - Crear un Centre de documentació de la producció agrària ecològica
 - Elaborar, editar i distribuir diverses publicacions tècniques especialitzades en producció ecològica
 - Crear un Centre de Difusió Tecnològica del sector de la producció agrària ecològica
 - Crear un Comitè de sanitat vegetal i animal en PAE
 - Incloure els tractaments compatibles en PAE dins dels fulls d'avís fitosanitaris que es troben a la web del DAR i al Ruralcat
 - Establir assaigs de sanitat vegetal en finques de producció ecològica
 - Incrementar la transferència en viticultura i enologia ecològica a l'INCAVI
 - Adequar la finca Can Poc Oli com a finca demostrativa model del Centre de Capacitació Agrària de Manresa
- **Estructurar un sistema d'assessorament en matèria ecològica al territori**
 - Crear la figura del tècnic-dinamitzador territorial en producció agroalimentària ecològica
 - Crear la figura de coordinador d'Agrupacions de Defensa Vegetal (ADV) de producció ecològica
 - Oferir un servei veterinari habilitat d'ofici per assumir la responsabilitat sanitària de les explotacions ramaderes petites
- **Incorporar la producció agroalimentària ecològica en la formació**
 - Reforçar la presència de continguts orientats als sistemes de producció ecològica dins el Pla Anual de Formació Agrària (PAF) del DAR
 - Promoure i mantenir les activitats formatives específiques per investigadors i especialistes en l'àmbit de la PAE
 - Organització de cursos de formació en producció ecològica pels tècnics de les agrupacions de productors i empreses del sector convencional
 - Organitzar cursos de formació per als tècnics de les entitats d'assessorament agrari
 - Elaborar cursos bàsics a distància especialitzats en la producció agroalimentària ecològica
 - Executar cursos bàsics a distància especialitzats en la producció agroalimentària ecològica
 - Adaptar el nou format d'educació professional de cicle mitjà a l'agricultura i la ramaderia ecològica
 - Adaptar el nou format d'educació professional de cicle superior a l'agricultura i la ramaderia ecològica
 - Incloure la producció agrària ecològica dins dels plans d'estudi de les carreres universitàries
 - Crear un màster oficial en producció agroalimentària ecològica
 - Organitzar i impartir un curs d'horticultura ecològica per a docents
 - Incorporar continguts relacionats amb l'alimentació ecològica dins dels cursos de formació continuada dels professionals d'atenció primària
 - Organitzar i impartir cursos presencials especialitzats en producció agroalimentària ecològica

7.2 L'estat de la qüestió

L'àmbit de recerca en l'alimentació i l'agricultura ecològica és encara incipient i poc estructurat.

En general, els entrevistats coincideixen a afirmar que l'àmbit de recerca en agricultura ecològica es troba molt poc desenvolupat, generalment incorporat com a línia de treball en centres de recerca dedicats a l'agricultura convencional, i desenvolupat per investigadors individuals més que per equips de recerca.

La recerca es desenvolupa en instituts de recerca públics, amb una escassa participació de la iniciativa privada.

Els entrevistats reconeixen que, actualment, la recerca especialitzada en agricultura ecològica es troba concentrada en uns pocs instituts de recerca de caràcter públic amb poca inversió privada, essent els referents principals l'Institut de Recerca en Tecnologies Agroalimentàries (IRTA) i, en el camp de l'economia agrària, el Centre de Recerca en Economia i Desenvolupament Ambiental (CREDA).

7.3 Les barreres a la innovació

El cost de la recerca en agricultura i ramaderia ecològica és especialment elevat.

D'acord amb els tècnics consultats l'experimentació científica amb cultius ecològics té particularitats respecte la de l'agricultura convencional que l'encareixen: "No es pot aïllar un camp amb cultius ecològics a prop d'un altre en què s'emprin fertilitzants no certificats com a ecològics pel perill de contaminació". Això fa que construir experiments amb cultius ecològics requereixi més superfície i recursos econòmics dels habituals en la recerca de cultius convencionals.

La iniciativa privada té encara poc interès en la recerca i transferència tecnològica en el camp de l'agricultura ecològica.

Diversos entrevistats afirmen que la recerca en producció ecològica és encara un sector en el que és molt difícil trobar fonts de finançament privat, donat que "el sector no és ric ni gran". La dependència en el finançament públic compromet les possibilitats

de desenvolupament de la recerca en agricultura ecològica, especialment en un context de contenció pressupostària.

Els recercadors especialitzats en agricultura i ramaderia ecològica són escassos.

Els informants coincideixen a afirmar que la manca de recercadors i centres especialitzats és un llast addicional per al desenvolupament de la recerca en aquest àmbit: “la part d’agricultura ecològica està molt verda, no hi ha una estructura específica”; “no és només que falti finançament per projectes, de vegades falta qui els proposi i els tiri endavant”.

7.4 Les actuacions i l’impacte del PdAE

La innovació i la transferència tecnològica ha estat l’aspecte menys desenvolupat del PdAE, especialment perquè l’IRTA no ha pogut fer-se càrrec de les actuacions previstes.

Els entrevistats coincideixen a afirmar que les actuacions emmarcades en l’objectiu estratègic del foment de la innovació eren adequades però que, en bona part, no s’han arribat a implementar. La principal causa percebuda és que l’IRTA, un dels principals promotors de les actuacions emmarcades en aquest objectiu, no s’ha pogut fer càrrec de les actuacions previstes per manca de finançament. L’anàlisi d’execució del pressupost, al capítol 9, mostra que aquest objectiu no és el que ha quedat més lluny de la previsió pressupostària del PdAE (de fet, amb un 81,2% del pressupost de 2008 i 2009 executat, està per davant dels objectius de foment de la informació i el consum, foment de les polítiques i foment de la qualitat). No obstant això, la majoria d’entrevistats coincideixen a assenyalar que la manca d’assoliments en aquest objectiu ha estat particularment greu i ha soscavat notablement el desenvolupament del sector: “hi havia molts estudis importants que no s’han fet, sobre inputs, varietats, qualitat, substituïts dels agroquímics... era un aspecte crític pel sector i ha estat un pal molt gran”.

Els representants de l'IRTA al·leguen que, com a institució de recerca, depenen del finançament extern per poder realitzar investigacions.

Els representants de l'IRTA entrevistats expliquen que les partides econòmiques en recerca i innovació que figuren assignades a l'IRTA en el PdAE constituïen un pressupost del que hauria costat portar a terme les actuacions del pla, no l'import que l'IRTA es comprometia a aportar, ja que no té capacitat per contribuir amb finançament propi. L'error, al·leguen, va ser "fer constar en el pla un pressupost ideal com si fos la quantitat que l'IRTA destinaria en recerca i innovació en producció d'aliments ecològics". En absència del finançament previst la recerca ha hagut d'orientar-se vers altres objectius: "l'investigador s'ha de moure necessàriament en funció dels recursos econòmics, no només dels seus interessos. Si no hi ha diners que sufraguin la recerca en agricultura ecològica, hauran de ser altres prioritats de recerca les que ocupin el teu temps". En aquest context, la producció científica de l'IRTA en l'àmbit de l'alimentació i l'agricultura ecològica en el període 2008-2010 s'ha limitat, fonamentalment, a la millora dels sistemes de producció de la poma en l'agricultura ecològica. (Taula 7.1)

Taula 7.1. Producció científica del programa de producció ecològica de l'IRTA (2007-2010)

Projectes de recerca de l'IRTA

- Millora de sistemes de producció de poma en agricultura ecològica (Inici: 13/10/2010 Fi: 12/10/2013)

Publicacions en producció ecològica de l'IRTA

- Dapena, E.; Alegre, S. ; Alins, G. ; Batllori, L.; Blázquez, M.D.; Carbó, J.; Escudero-Colomar, L.A.; Iglesias, I. ; Miñarro, M.; Vilardell, P.; Vilajeliu, M. (2008). Propuestas técnicas para el cultivo ecológico de manzana. Agroecología 3 :67-76
- Alegre, S. ; Alins, G. (2009). Projecte europeu RED BIO. A: III Jornada Tècnica de Fructicultura Ecològica. Lleida, 1 Desembre, 2009, 1-3 (Comunicació)
- Alegre, S. ; Alins, G. (2009). Control de plagues i malalties en cultiu ecològic de pomeres: és possible?. A: III Jornada Tècnica de Fructicultura Ecològica. Lleida, 01 Desembre, 2009, 4-11 (Comunicació)
- Alegre, S. ; Alins, G. (2009). Tècniques d'aclarida en pomera. A: III Jornada Tècnica de Fructicultura Ecològica. Lleida, 1 Desembre, 2009, 12-14 (Comunicació)
- Alins, G. ; Alegre, S. ; Carbó, J.; Iglesias, I. (2009). Ús de varietats resistents. A: III Jornada Tècnica de Fructicultura Ecològica. Lleida, 1 Desembre, 2009, 28-34 (Comunicació)
- Alins, G. (2009). Tècniques de maneig de pomera (*Malus domestica* Borkhausen) en agricultura ecològica. Alegre, S.; Avilla, J. (dir.). Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Agrària de Lleida. Universitat de Lleida

Font: Base de dades de publicacions de l'IRTA (www.irta.cat).

D'acord amb els representants de l'IRTA, en absència de finançament per a recerca professional, el sector ha tendit a desenvolupar recerca de baixa qualitat.

Els investigadors consultats manifesten la necessitat que la recerca en agricultura i ramaderia ecològica es basi en dissenys experimentals en parcel·les dedicades específicament a la investigació i amb personal expert. Per contra, consideren que el coneixement en l'àmbit de la producció ecològica tendeix a basar-se en assajos informals i de baix cost realitzats directament en explotacions agràries i ramaderes, els resultats dels quals no ofereixen prou garanties.

L'assessorament proveït per la figura dels tècnics-dinamitzadors territorials creada arrel del PdAE és molt ben valorat. No obstant això, els mateixos tècnics-dinamitzadors lamenten que la manca de recerca limita la seva capacitat de proveir assessorament tècnic i resoldre dubtes.

Els tècnics-dinamitzadors territorials han estat esmentats sovint com un dels principals assoliments del PdAE en tant que es valora la seva capacitat per acompanyar, informar sobre l'existència de recursos, i proveir assessorament tècnic als agricultors ecològics, especialment als recent incorporats. Tanmateix, els mateixos tècnics-dinamitzadors consideren que els manca temps i recursos sistematitzats sobre el coneixement científic actual per a poder proveir un assessorament adequat. Concretament, mencionen quatre demandes habituals sobre les quals sovint no disposen d'informació fidedigna per poder donar-hi resposta:

- 1) Els costos comparats entre producció tradicional i ecològica, aspecte clau en el procés de reconversió.
- 2) Els productes fitosanitaris més adequats per a cada conreu ecològic.
- 3) La utilització de les millors varietats agrícoles per a cada conreu.
- 4) Els canals de comercialització específics per a cada producte ecològic.

En conseqüència, suggereixen elaborar documents especialitzats sobre tot el cicle de vida per a cada producte ecològic, des que s'inicia la reconversió fins que s'arriba al punt de venda final, similars als que ja es generen per a conreus convencionals.

L'oferta de formació especialitzada en agricultura i ramaderia ecològica és igualment ben valorada.

La majoria dels informats ha coincidit a valorar positivament l'ampliació de l'oferta de formació especialitzada en producció ecològica en els darrers anys, la qual inclou tant cursos i tallers específics per a productors, especialment els de l'Escola Agrària de Manresa, un cicle formatiu de tècnic de producció agroecològica, i estudis universitaris de tercer grau a la Universitat de Barcelona (Màster d'agricultura biològica).

8. El foment de les polítiques

8.1 Els objectius i les actuacions

Reconèixer l'interès general del sistema ecològic de producció potenciant polítiques integrals i transversals de foment i creant i reforçant les estructures tecnico-administratives per dur-les a terme.

- **Reformar el marc legal vigent que regula la producció agroalimentària ecològica**
 - Reformar el marc legal vigent que regula la producció agroalimentària ecològica
- **Reforçar l'estructura administrativa en matèria de producció agroalimentària ecològica dins la Generalitat de Catalunya**
 - Reforçar l'estructura administrativa en matèria de producció agroalimentària ecològica dins la Generalitat de Catalunya
- **Creació d'un sistema de recollida i tractament de dades estadístiques sobre la PAE**
 - Crear l'Observatori de l'alimentació i l'agricultura ecològiques
 - Millorar les dades estadístiques que publica el CCPAE
 - Incloure la PAE dins de l'estudi de dades estadístiques globals de la Generalitat
- **Incloure els productes ecològics dins de les polítiques ambientals de l'administració**
 - Introduir els aliments ecològics en els menjadors col·lectius de l'administració i actes institucionals
 - Adaptar els criteris que regulen el Distintiu de Garantia de Qualitat Ambiental per a fomentar la introducció dels aliments ecològics
 - Incloure la PAE en les Directrius de la Xarxa Natura 2000
 - Potenciar les polítiques de compra verda en la certificació ISO 14001 i EMAS

8.2 Les actuacions i l'impacte del PdAE

La creació de l'Observatori en agricultura i ramaderia ecològica és altament valorada per tots els entrevistats, tant com a punt d'informació especialitzada com per la implicació de tots els actors del sector en el seu funcionament.

La majoria dels entrevistats reconeixen la importància de l'Observatori com a punt d'informació especialitzada en agricultura i ramaderia ecològica i valoren la creació d'un grup de seguiment específic i diferenciat de la taula sectorial, la qual cosa permet separar les decisions sobre l'anàlisi tècnica de les negociacions sobre la política en alimentació i ramaderia ecològica, per bé que bona part dels actors d'ambdós organismes són els mateixos. Alhora, els informants aprecien que, en absència de la plataforma sectorial de la producció ecològica, el grup de seguiment de l'Observatori serveix provisionalment d'espai de relació i reflexió conjunta dels principals actors del sector.

No obstant això, s'alerta que el desenvolupament de l'Observatori resta condicionat a la dotació pressupostària per a poder generar dades noves i promoure estudis i anàlisis tècniques.

Fins a la data, els responsables de l'Observatori expliquen que s'han centrat en fer cerca i concentrar la major quantitat de dades i informació sobre agricultura i ramaderia ecològica disponibles a Catalunya, l'Estat i l'àmbit internacional. A partir de 2011, assenyalen que l'Observatori hauria de tenir capacitat de generació pròpia d'informació específica mitjançant la construcció de bases de dades i l'elaboració i/o la contractació d'estudis a partir de les demandes dels diferents agents del sector.

Tanmateix l'Observatori té un sol estudi previst per als anys 2010 i 2011, que coincideix amb una de les demandes més reiterades pels altres entrevistats, i que s'està elaborant en col·laboració amb el Centre de Recerca en Economia i Desenvolupament Ambiental (CREDA): una anàlisi comparativa de costos i preus del sector ecològic en comparació amb l'agricultura i ramaderia convencional, els resultats de la qual facilitaran la presa de decisions del productor convencional per a iniciar processos de reconversió. A aquest efecte, l'Observatori ha expandit la xarxa d'informadors de la Xarxa Contable General del Departament d'Agricultura amb una ampliació de la mostra d'explotacions agrícoles i ramaderes certificades pel CCPAE.

Es considera prioritària l'harmonització de les bases de dades existents amb els sistemes estadístics internacionals en agricultura i ramaderia ecològica.

D'aquesta manera es podrien realitzar anàlisis comparatives de l'agricultura ecològica catalana amb l'escenari espanyol i europeu. El principal suggeriment consisteix a actualitzar i ampliar les bases de dades del CCPAE amb informació relacionada amb la innovació, el consum o el mercat de productes ecològics. El referent mencionat és l'enquesta mundial anual sobre agricultura i ramaderia ecològica⁶ promoguda per l'Institut Suís de Recerca en Producció Ecològica (FiBL), i estructurada en cinc grans blocs: els operadors, l'ús del sòl en cultius primaris, el bestiar, productes manufacturats, i dades de producció i comerç ecològic.

La base de dades del CCPAE, que actualment és la principal font de dades per a l'anàlisi del sector, requereix una actualització tècnica i el manteniment de còpies històriques.

Els informants usuaris de les bases de dades actuals destaquen la conveniència que el CCPAE mantingui còpies històriques de la base de dades (que s'actualitza contínuament) per a poder construir sèries i realitzar anàlisis retrospectives. D'altra banda, els gestors de la base de dades consideren necessari actualitzar tècnicament la base de dades per poder atendre de forma més àgil les demandes d'informació que reben amb freqüència dels actors del sector.

⁶ L'enquesta completa es pot consultar a <http://www.organic-world.net/survey.html>

9. L'execució pressupostària del PdAE 2008-2009

El pressupost previst originalment pel PdAE per al període 2008-2009 era de 10.575.935 €. Aquesta quantitat constitueix poc més d'una quarta part del pressupost total del pla, malgrat que el període representa un 40% del seu temps de vigència. En aquest sentit, el període 2008-2009 es concep com una primera fase d'activació del pla, després de la qual el pressupost augmenta notablement.

Tot i que es tracta d'un pla interdepartamental, el pressupost del PdAE per als seus dos primers anys es concentra fonamentalment en el DAR, que acumula més del 90% del pressupost i prop d'un 70% de les 112 actuacions amb previsió i/o execució pressupostària per al període 2008-2009. Cal tenir en compte, tanmateix, que el 69,5% del pressupost total del PdAE per a aquest període correspon a actuacions previstes en Pla de Desenvolupament Rural, gestionat pel DAR i aprovat amb anterioritat al PdAE. El segon departament amb un major pes pressupostari és el Departament d'Innovació, Universitats i Empresa (en endavant DIUE), amb un 3,8%, mentre que tres departaments tenen una participació inferior a l'1%.

El pes de les actuacions provinents del Pla de Desenvolupament Rural (en endavant PDR) i posteriorment incorporades al PdAE es percep igualment en la distribució del pressupost entre els 6 objectius estratègics del PdAE. Atès que les actuacions del PDR consisteixen fonamentalment en ajuts a la producció, l'objectiu estratègic del foment de les produccions concentra el 70% del pressupost del període 2008-2009.

La dotació pressupostària de les actuacions previstes pel PdAE és força heterogènia: mentre que el 57,3% de les actuacions pressupostades tenen assignats imports inferiors als 30.000 euros, les 11 actuacions amb un import igual o superior a 100.000€ concentren el 75% del pressupost total del període 2008-2009. De fet, només 4 actuacions, corresponents totes elles als ajuts a la producció del PDR, concentren el 67% del pressupost.

D'acord amb les dades de seguiment del pla del Departament d'Alimentació i Acció Rural, el pressupost del PdAE en el període 2008-2009 s'ha executat al 98,7%, uns 140.000 euros menys dels aproximadament 10,5 milions inicialment previstos. Aquest elevat nivell d'execució respon fonamentalment a que el Departament d'Agricultura,

que concentra més del 90% del pressupost total del PdAE ha tingut una taxa d'execució propera al 100%. Amb referència a la resta de departaments, la xifra agregada amaga que gairebé tots ells han executat un percentatge substancialment inferior al previst, que s'ha vist compensat pels gairebé 200.000 € per sobre dels inicialment previstos, aportats pel DIUE. Aquesta despesa addicional del DIUE es deu a una única activitat: els ajuts a la creació i modernització d'establiments de venda de productes ecològics de 2008, que van suposar una despesa de 192.000 € quan en tenien assignats 40.000.

Entre els departaments amb un menor nivell d'execució del pressupost previst destaquen els de Salut i Presidència amb menys del 50% del pressupost que originalment havien assignat al PdAE, i molt especialment el Departament d'Educació, que no ha executat cap de les actuacions ni dels 70.212 € que tenia pressupostats.

Per objectius estratègics, els objectius de foment de la qualitat i foment de les polítiques són els que tenen unes taxes d'execució pressupostària més baixes (56,9% i 63,4% respectivament). Per contra, l'objectiu de foment del sector té una taxa d'execució substancialment superior al 100%, deguda fonamentalment a l'actuació d'ajuts a la creació i modernització d'establiments de venda de productes ecològics abans esmentada.

Per actuacions, només poc més de la meitat s'han executat al 100% de la previsió pressupostària del PdAE, mentre que 22 actuacions (una de cada cinc) no s'han arribat a executar. D'entre aquestes darreres, la base de dades del PdAE especifica que una es va executar sense cost, i quatre van iniciar-se a l'exercici que corresponia però el pressupost no es va executar fins l'exercici següent. De la resta, nos consten els motius pels quals no es van executar ni la confirmació que s'arribessin a executar en exercicis posteriors.

Les pàgines que segueixen mostren una anàlisi gràfica de la previsió i execució pressupostària del conjunt del PdAE per al conjunt de 110 actuacions pressupostades per al període 2008-2009 (més 2 que es van executar sense estar previstes).

9.1 La previsió pressupostària del PdAE

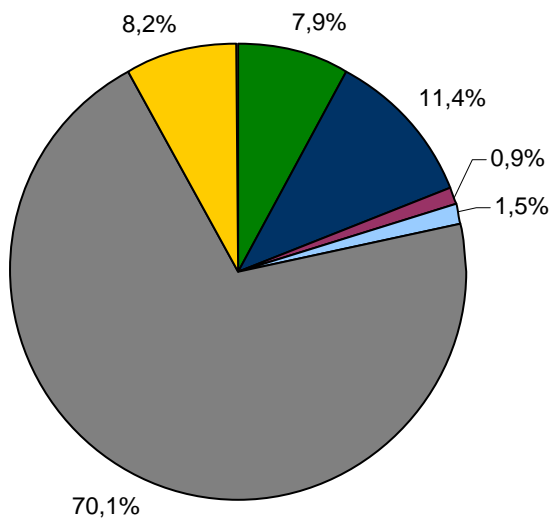
Taula 9.1 Distribució del pressupost 2008-2009 per objectius estratègics

Objectiu	2008	2009	Acumulat 2008-09	Total PdAE 2008-2012	% Acumulat 2008-09
Foment de la informació i el consum	356.943 €	482.000 €	838.943 €	4.157.943 €	20,18%
Foment de la innovació	415.979 €	786.691 €	1.202.670 €	8.000.201 €	15,03%
Foment de la qualitat	- €	99.000 €	99.000 €	961.000 €	10,30%
Foment de les polítiques	4.500 €	158.500 €	163.000 €	1.071.000 €	15,22%
Foment de les produccions	3.604.717 €	3.805.595 €	7.410.312 €	20.168.500 €	36,74%
Foment del sector	460.000 €	402.000 €	862.000 €	2.447.000 €	35,23%
Total general	4.842.139 €	5.733.786 €	10.575.925 €	36.805.644 €	28,73%

Font: Dades de seguiment del PdAE del DAR

El pressupost del PdAE previst per al període 2008-2009 era de **10.575.935 €**

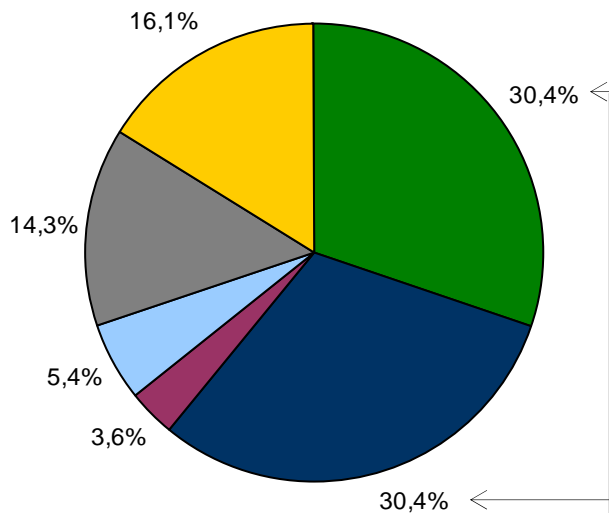
Distribució del pressupost 2008-2009

El **foment de les produccions** concentra el **70%** del pressupost del període 2008-2009, però menys d'un **15%** de les actuacions

■ Foment de la informació i el consum
■ Foment de la innovació
■ Foment de la qualitat
■ Foment de les produccions
■ Foment del sector
■ Foment de les polítiques

Distribució del número d'actuacions 2008-2009

El **foment de la informació i el consum**, i el **foment de la innovació**, amb 34 actuacions cadascuna, acumulen el **60%** de les actuacions previstes

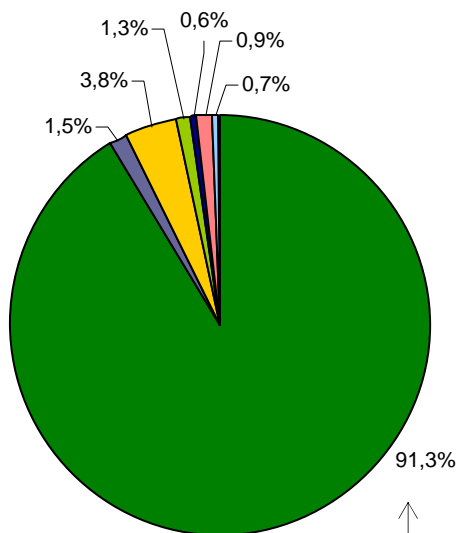
Font: Dades de seguiment del PdAE del DAR

Taula 9.2 Distribució del pressupost 2008-2009 per departaments

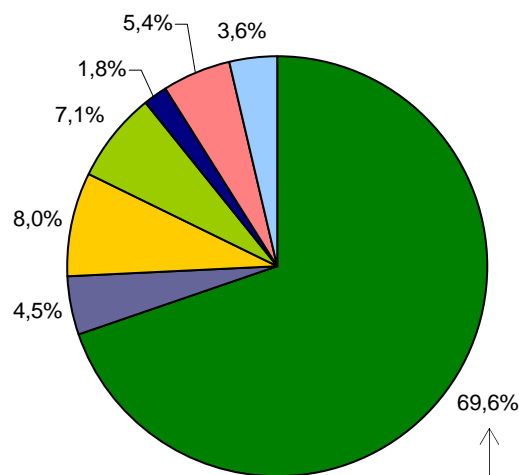
Departament	2008	2009	Acumulat 2008-09	Total PdAE 2008-2012	% acumulat 2008-09
Agricultura, Alimentació i Acció Rural	4.516.711 €	5.135.074 €	9.651.785 €	32.293.910 €	29,89%
Economia i Finances	95.000 €	62.000 €	157.000 €	382.000 €	41,10%
Educació	1.000 €	69.212 €	70.212 €	778.806 €	9,02%
Innovació, Universitats i Empresa	180.000 €	225.000 €	405.000 €	1.445.000 €	28,03%
Medi Ambient i Habitatge	10.500 €	126.500 €	137.000 €	1.129.000 €	12,13%
Presidència	29.928 €	30.000 €	59.928 €	149.928 €	39,97%
Salut	9.000 €	86.000 €	95.000 €	627.000 €	15,15%
Total	4.842.139 €	5.733.786 €	10.575.925 €	36.805.644 €	28,73%

Font: Dades de seguiment del PdAE del DAR

Distribució del pressupost 2008-2009

Distribució del número d'actuacions 2008-2009

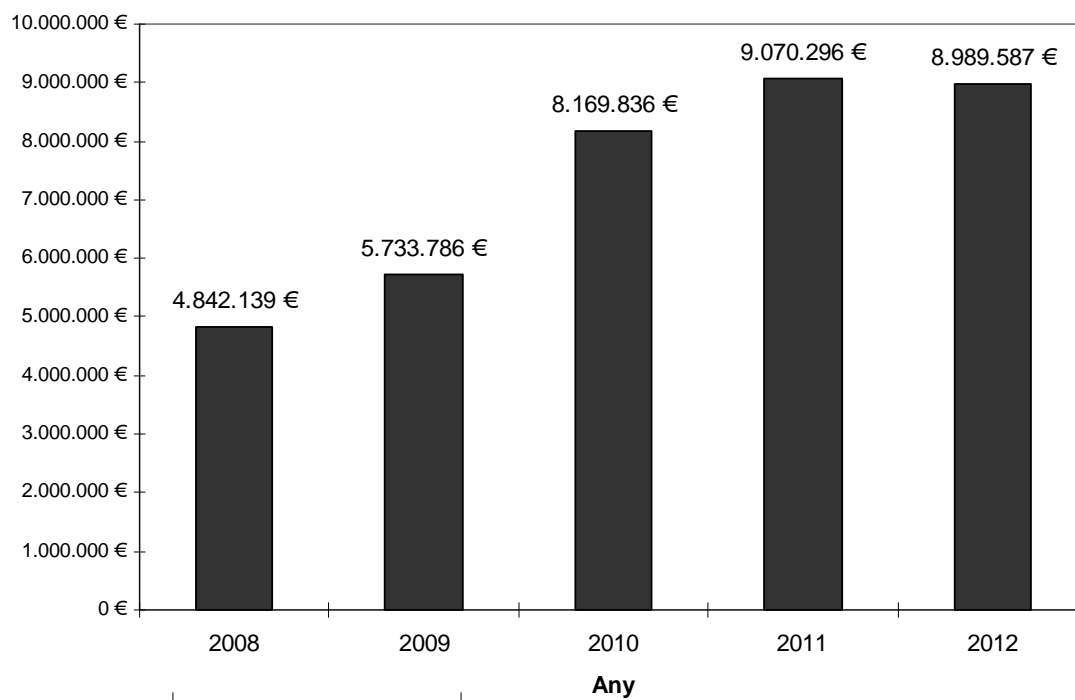

El Departament d'Agricultura concentra més del **90%** del pressupost i prop d'un **70%** de les 112 actuacions previstes per al període 2008-2009

- Agricultura, Alimentació i Acció Rural
- Economia i Finances
- Innovació, Universitats i Empresa
- Medi Ambient i Habitatge
- Presidència
- Salut
- Educació

Font: Dades de seguiment del PdAE del DAR

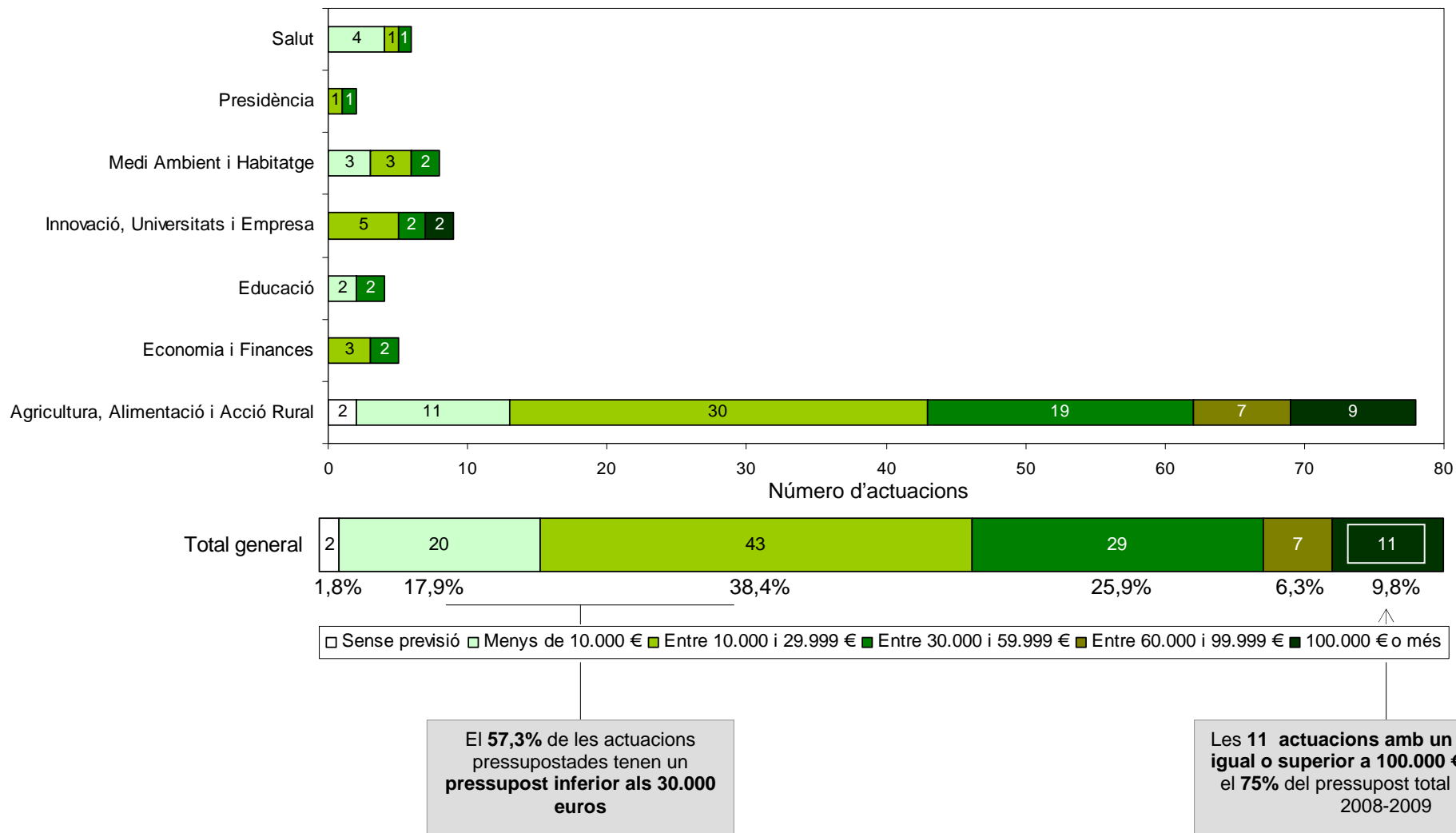
Gràfic 9.1 Evolució del pressupost del PdAE 2008-2012

El període 2008-2009 constitueix una **primera fase d'activació del PdAE** (amb un 28,7% del pressupost total previst) total previst pel PdAE. La previsió pressupostària augmenta notablement en els exercicis 2010, 2011 i 2012.

Font: Dades de seguiment del PdAE del DAR

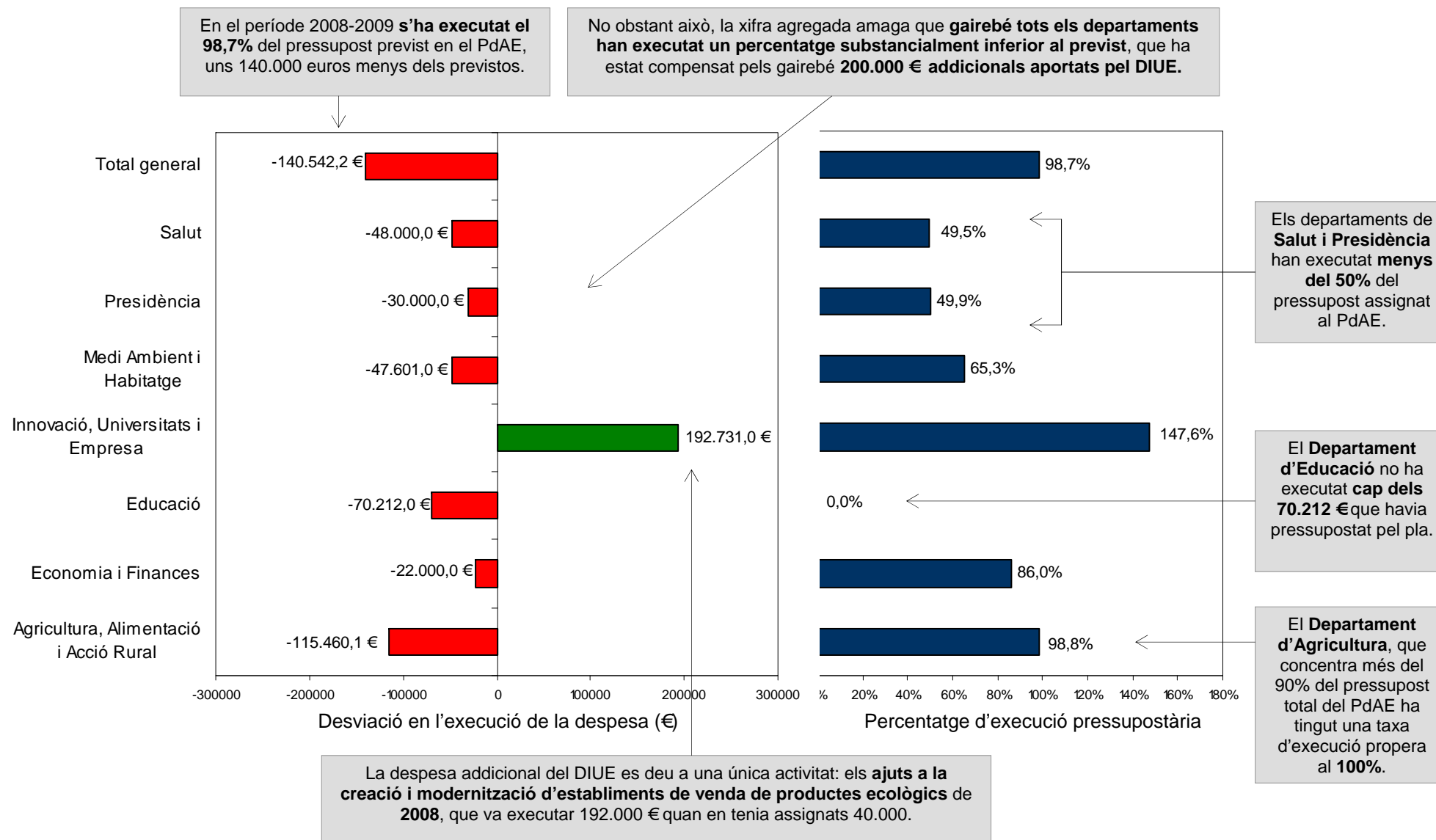
Gràfic 9.2 Número d'actuacions previstes per departaments per al període 2008-2009 segons dotació pressupostària

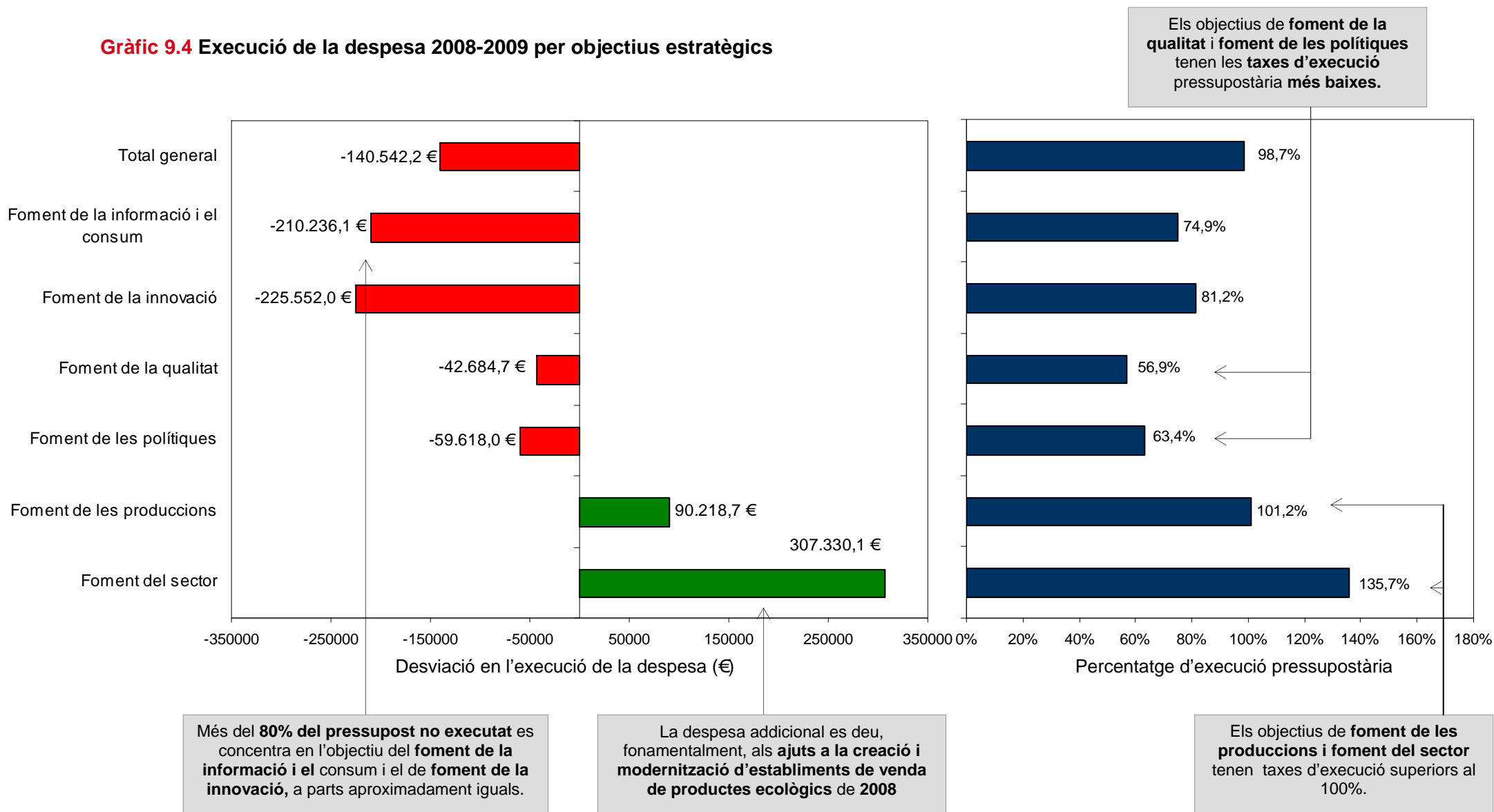
Font: Dades de seguiment del PdAE del DAR

9.2 L'execució de la despesa 2008-2009

Gràfic 9.3 Execució de la despesa 2008-2009 per departaments

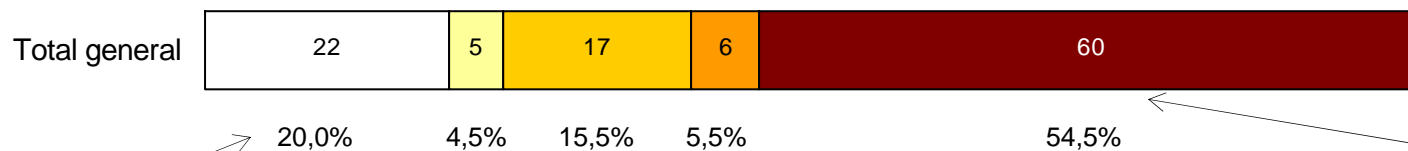
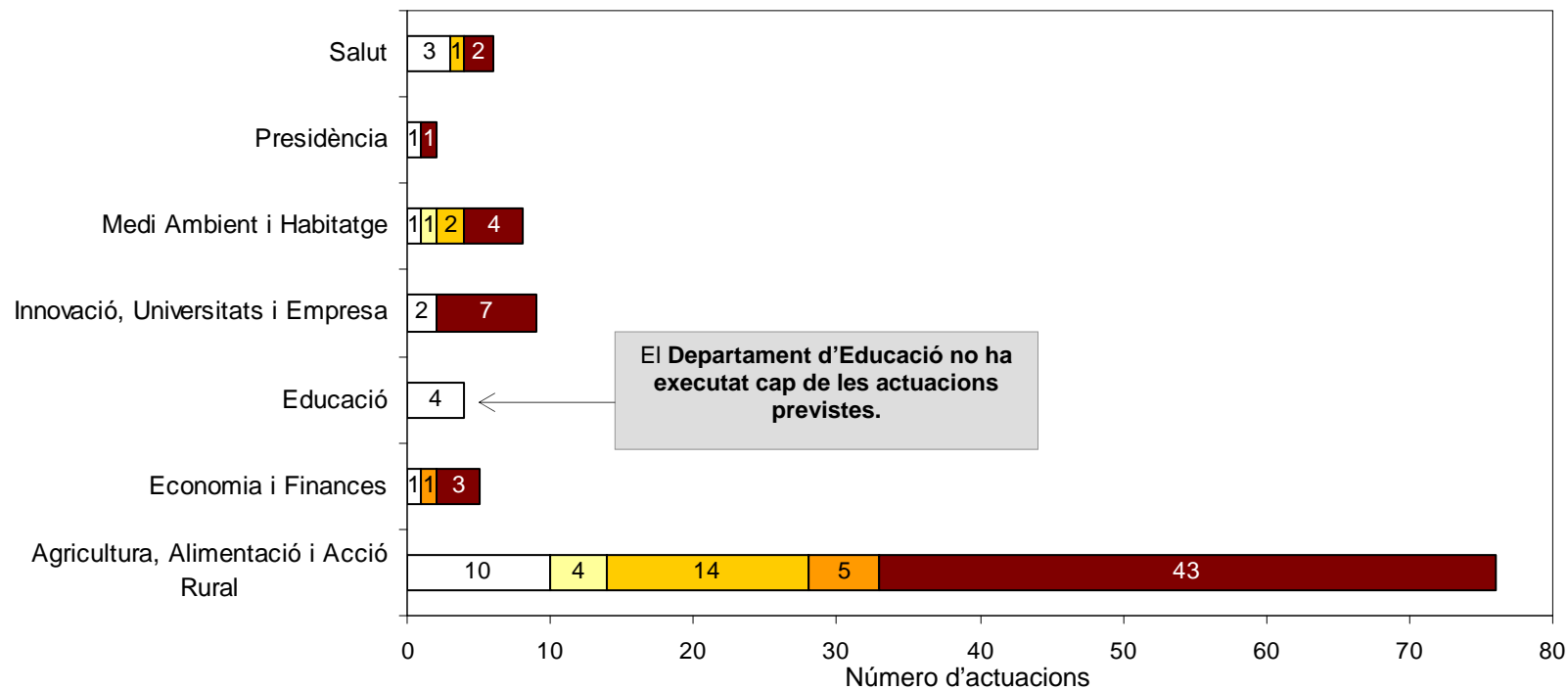

Gràfic 9.4 Execució de la despesa 2008-2009 per objectius estratègics

Font: Dades de seguiment del PdAE del DAR

Gràfic 9.5 Número d'actuacions per departament segons el nivell d'execució del pressupost 2008-2009.

22 actuacions pressupostades per al període 2008-2009 (**una de cada cinc**) no s'han executat.

□ No Executat □ Menys del 25 % □ Entre el 25 i el 74 % □ Entre el 75 i el 99 % ■ Executat al 100 %

Poc més de la meitat de les actuacions s'han executat al 100% de la previsió pressupostària del PdAE.

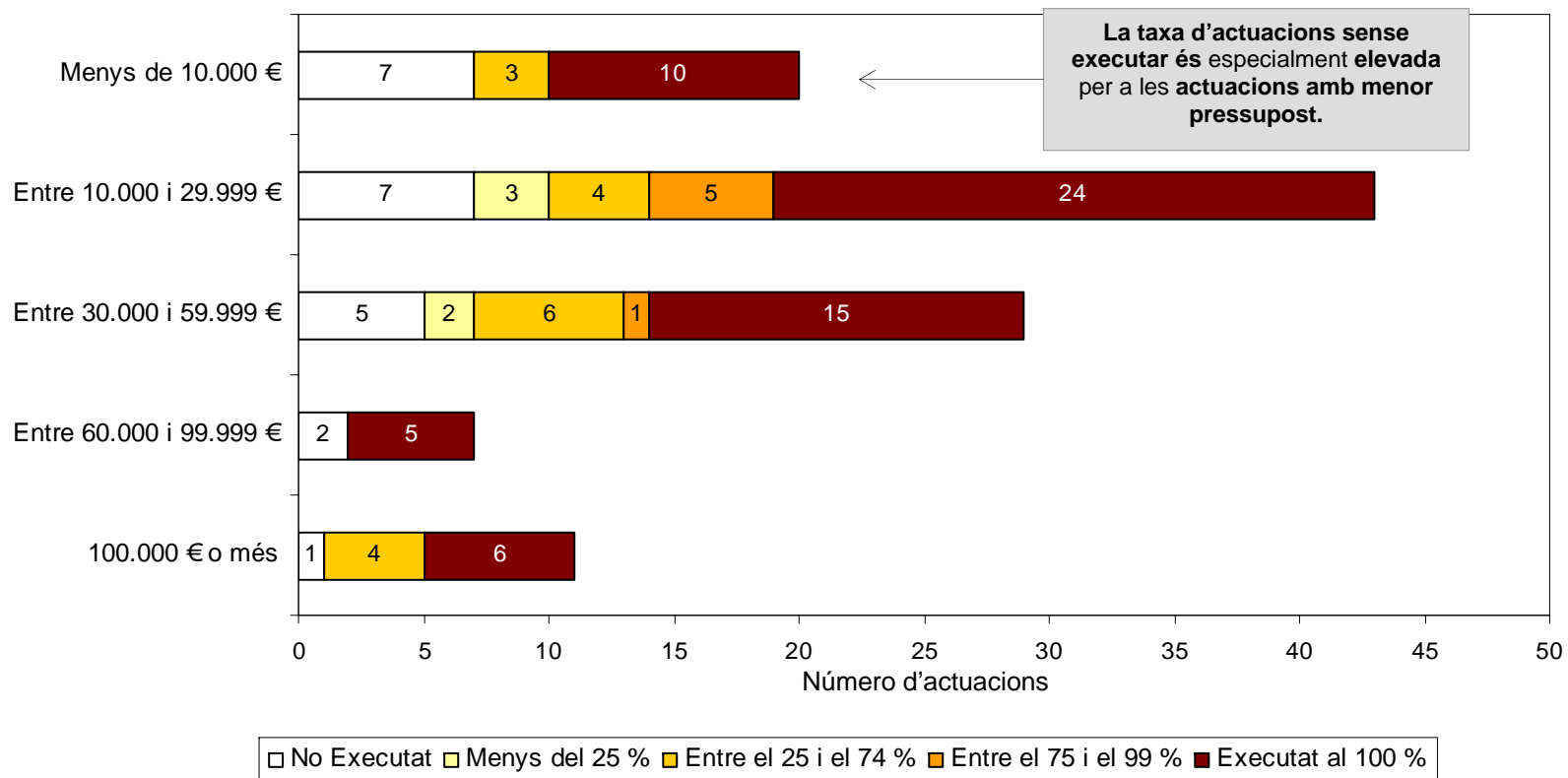
Font: Dades de seguiment del PdAE del DAR

Gràfic 9.6 Motius per a no executar actuacions

Font: Dades de seguiment del PdAE del DAR

Gràfic 9.7 Número d'actuacions per magnitud de la dotació pressupostària segons el nivell d'execució del pressupost 2008-2009.

Font: Dades de seguiment del PdAE del DAR

10. Conclusions i recomanacions

En plantejar el projecte d'avaluació del PdAE, els responsables del Departament d'Agricultura, Alimentació i Acció Rural van manifestar que el seu interès se centrava, fonamentalment en poder detectar els principals assoliments del pla en els seus dos primers anys d'implementació, així com les possibles desviacions respecte el disseny original, freqüents en plans complexos, d'abast extens i en què participen diversos actors. En la introducció d'aquest document hem destacat que l'aproximació metodològica per respondre aquesta demanda ha consistit, per a cadascun dels sis àmbits d'actuació del pla (consum, producció, estructuració del sector, qualitat, innovació i polítiques), a recollir informació sobre els indicadors que permeten caracteritzar l'estat de la qüestió i l'evolució de cada àmbit des de la posada en marxa del PdAE (tenint sempre present que una eventual millora o empitjorament d'un determinat indicador no està necessàriament associat a l'efecte del PdAE); realitzar una anàlisi de les barreres a la millora i desenvolupament en cadascun dels àmbits, d'acord amb les percepcions dels actors del sector de l'alimentació i l'agricultura ecològica entrevistats en el marc de l'avaluació; elaborar una síntesi de les percepcions d'aquests mateixos actors sobre els assoliments del PdAE i les desviacions produïdes respecte el disseny del pla i les seves expectatives, i analitzar l'execució pressupostària de les actuacions en els exercicis 2008 i 2009. En aquest capítol sintetitzem la resposta a la demanda plantejada pel DAR i exposem les recomanacions per a la millora de la implementació del PdAE que, al nostre entendre, se'n deriven.

10.1 El procés d'elaboració i el disseny del PdAE

Els actors que van participar activament en el procés d'elaboració del PdAE han coincidit a celebrar l'obertura a les aportacions de tots els actors, l'operativitat de l'estructura de comissions, la rellevància de l'agenda de qüestions a tractar, el to deliberatiu de les reunions, i el consens assolit entre els participants. Per contra, la principal crítica al procés s'ha centrat en la seva manca d'inclusivitat, car han estat diversos els informants entrevistats que han explicat que la seva participació en el procés d'elaboració del PdAE va ser molt parcial o fins i tot testimonial.

D'altra banda, els actors entrevistats han coincidit majoritàriament a expressar la seva identificació amb el PdAE i valorar-ne positivament els continguts, fins i tot en el cas dels que no van participar activament en el seu disseny. Concretament, els aspectes positius més esmentats han estat que l'elaboració del PdAE ha servit per institucionalitzar i donar visibilitat al sector de l'alimentació i l'agricultura ecològiques; conferir una major estructura i coherència a les polítiques de promoció de l'alimentació i l'agricultura ecològica; i expandir les polítiques de promoció més enllà dels ajuts a la producció. Per contra, els informants lamenten l'escassetat de recursos addicionals per a noves actuacions, donat que consideren que el PdAE ha estat, sobretot, una "recopilació de les polítiques que s'estaven fent fins al moment"; l'excessiva dispersió de recursos en petites actuacions amb poc pressupost i escassa capacitat d'impacte, i l'assignació d'algunes responsabilitats de finançament a organismes sense recursos suficients, especialment amb referència a l'objectiu de foment de la innovació.

El sistema de seguiment del PdAE ha estat referit per la majoria dels entrevistats com a "sistemàtic", "disciplinat" o "estricte", en tant que el DAR requereix de forma periòdica l'emplenament de fitxes per a cada actuació, sobre la base de les quals construeix un full de càlcul de seguiment de la implementació del pla i elabora breus informes d'execució. Malgrat aquest caràcter regular i sistemàtic, les crítiques al seguiment s'han centrat tant en aspectes formals (com l'absència d'un espai de seguiment de la implementació del pla i la manca d'inclusivitat del procés de seguiment, en què no tots els actors interessats reben la informació que desitjarien), com en aspectes de contingut de la informació generada (fonamentalment, el fet que la rendició de comptes es limita a l'execució del pressupost, sense un seguiment d'indicadors ni una reflexió sobre els impactes i assoliments de les actuacions, els quals es limiten a alguns projectes concrets, com ara el Baròmetre o l'Observatori, però no atenyen el pla en el seu conjunt).

10.2 El foment de la informació i el consum

L'any 2010, i d'acord amb les dades del Baròmetre, un 84,6% de la població catalana coneixia els aliments ecològics (això és, n'havia sentit parlar i els associava a la definició correcta), si bé un 60,8% dels que els coneixien es declaraven poc o gens informats al respecte. El grau de coneixement dels aliments ecològics era significativament més alt per a les persones que disposaven d'accés domèstic a

Internet; tenien titulació universitària; es declaraven de classe social alta o mitja-alta; tenien entre 35 a 64 anys (tant respecte els més joves de 35 com els més grans de 64), i varen respondre l'enquesta del Baròmetre en català o es van mostrar indiferents respecte l'idioma (amb referència als que van voler fer-ho en castellà). El nivell del coneixement entre 2008 i 2010 va créixer 5 punts percentuals.

D'altra banda, el 51,2% de la població catalana es declarava consumidora d'aliments ecològics, i un 35,0% ho era de forma habitual (els consumia més d'un cop al mes). Entre aquells que coneixien els aliments ecològics, l'únic determinant del consum estadísticament significatiu era la classe socioeconòmica alta o mitja-alta. Destaca que un 33,5 % dels catalans tenia coneixement dels productes ecològics però no en consumia mai, la qual cosa indica que el coneixement és condició necessària però no suficient per al consum. Entre 2008 i 2010, el consum va augmentar, si bé de forma no significativa. D'altra banda, el 66,5% dels consumidors habituals de productes ecològics hi destinaven menys del 30% de la seva despesa total en productes alimentaris, mentre que només un 9,8% n'hi destinava més del 45%. En conseqüència, la major part dels consumidors habituals tenia un patró de consum mixt ecològic-convencional, en què el consum ecològic era minoritari. Mitjançant un procediment de càlcul amb força limitacions, hem pogut determinar la quota de mercat dels aliments ecològics (sempre sobre la base de les dades del Baròmetre), que se situa entre un 6% i un 8% de la despesa alimentària total de la població catalana. Cal tenir en compte, tanmateix, que els percentatges esmentats en aquest paràgraf podrien estar sobreestimats degut a un error en la mesura del consum del Baròmetre (fonamentalment, degut a que al voltant de la meitat de qui declaren consumir habitualment aliments ecològics no reconeix els segells que els distingeixen, i per tant podria estar reportant un consum de productes que en realitat no són ecològics).

La principal barrera per a un creixement del consum de productes ecològics sembla ser el seu elevat sobrepreu respecte els productes agroalimentaris convencionals. Les dades del Baròmetre mostren de forma coherent entre 2008 i 2010 que una baixada del preu seria el principal incentiu per a que els consumidors habituals incrementessin el consum de productes ecològics (un 61,4% dels consumidors, al 2010), i per a que els no consumidors n'arribessin a consumir (un 44,9%). Cal destacar, tanmateix, que els resultats d'una funció senzilla de demanda basada en les respostes dels consumidors al Baròmetre mostren que caldrien reduccions de preu molt notables per augmentar de forma substantiva el percentatge de població que consumeix aliments ecològics.

La segona barrera al consum la constitueixen les dificultats per trobar productes ecològics en els llocs de compra habituals. D'acord amb les dades del baròmetre de 2010, una millor accessibilitat seria el segon incentiu més important per a incrementar el consum d'aliments ecològics dels qui ja en consumeixen (44,5%), així com per a que els que no en consumeixen passessin a fer-ho (34,9%). Millorar l'accessibilitat dels productes ecològics hauria de passar per una major oferta en supermercats i mercats, donat que el 71,0% dels catalans enquestats en el Baròmetre compren els productes alimentaris majoritàriament en aquest tipus d'establiment.

Una important barrera addicional la constitueix, d'acord amb els actors entrevistats, la varietat d'atributs semàntics associats al terme *ecològic*, que confon el consumidor sobre els avantatges de consumir aquests productes. En aquest sentit, els informants indiquen que les principals fonts de confusió són la identificació de l'aliment ecològic com a aliment dietètic, com a producte de proximitat, com a producte d'aspecte o presentació inadequada, i com a producte exclusiu de canals de distribució singulars (com ara cooperatives de consum o comercialització directe per part del productor). A més, alguns informants afirmen que l'existència de diversos segells de qualitat per a productes agraris i ramaders esdevé un obstacle per a que el consumidor identifiqui clarament els productes ecològics. D'acord amb les dades del Baròmetre, les dificultats per reconèixer el segell distintiu dels productes ecològics certificats i la identificació del producte ecològic amb a "producte de temporada venut prop d'on es produeix" són les dues confusions que afecten un major percentatge de ciutadans.

Amb referència a les actuacions del PdAE, la majoria d'entrevistats valora positivament les actuacions de promoció dels productes agroalimentaris ecològics, però tendeixen a considerar que han tingut una repercussió limitada. Això es deuria tant a l'abast limitat d'aquestes actuacions (fonamentalment, l'edició de díptics i les campanyes radiofòniques) com al fet que les campanyes de promoció no haurien posat prou èmfasi en els atributs distintius de la producció ecològica. En aquest sentit, la crítica més esmentada pels entrevistats fa referència a la timidesa i poca claredat amb què les campanyes han transmès la major seguretat, salubritat i qualitat com a atributs propis dels aliments ecològics.

D'altra banda, els informants celebren la incorporació al PdAE del foment del consum als menjadors escolars i a l'àmbit educatiu, però lamenten que el grau de desenvolupament d'aquesta actuació ha estat molt modest. La introducció dels

aliments ecològics als menjadors escolars és considerat per diversos entrevistats com una estratègia cabdal per al foment del consum, per la qual cosa estimen que la seva incorporació al PdAE va ser particularment encertada. No obstant això, la majoria d'informants es mostren decebuts pel baix grau de desenvolupament que ha tingut aquesta iniciativa. Les crítiques se centren, fonamentalment, en què el Departament d'Educació no ha desenvolupat un veritable programa de foment el consum d'aliments als menjadors escolars, sinó que ha desenvolupat actuacions esporàdiques i ha delegat la iniciativa als Consells Comarcals, i al fet que el Departament ha tendit a titllar la incorporació dels aliments ecològics a les escoles com a econòmicament inassequible, sense arribar a considerar que "existeixen alternatives d'actuació relativament poc costoses", com ara la incorporació d'un menú ecològic un dia a la setmana, o la introducció d'aliments ecològics concrets dins un menú mixt.

10.3 El foment de les produccions

La producció agrícola ecològica ha crescut en els darrers tres anys (2007 a 2009) a un ritme sostingut i notable. Les dades del Consell Català de la Producció Agrària Ecològica (CCPAE) il·lustren el dinamisme del sector en mostrar que el número de productors en agricultura ecològica inscrits al CCPAE ha augmentat un 36,8% entre el 2007 i el 2009. L'increment (el més intens des del període 2000-2002) s'ha produït a totes quatre províncies i ha estat particularment intens a la demarcació de Girona. La superfície dedicada a l'agricultura ecològica s'ha incrementat en un 19,0% entre 2007 i 2009, la qual cosa suposa pràcticament dues terceres parts de l'objectiu de creixement del 30% fixat pel PdAE. En termes absoluts, el creixement ha estat particularment alt a la província de Lleida, que després d'un període d'estancament entre 2001 i 2007, ha tornat a créixer en 8.722 hectàrees. Per contra, a la demarcació de Tarragona s'ha perdut més d'una quarta part de la superfície ecològica (un 26,2%), degut a un descens abrupte entre 2007 i 2008. A data de 2009, les categories de pastures, prats i farratges i de bosc, matolls i recol·lecció silvestre concentren pràcticament el 80% del total de superfície ecològica de Catalunya, mentre que la superfície dedicada pròpiament a l'agricultura és de poc més del 21,0%, concentrada fonamentalment en els cultius de la vinya, cereals i lleguminoses per a gra, olivera, guaret, adob verd i erm i fruits secs. L'increment del conjunt de superfície dedicada específicament a l'agricultura entre 2007 i 2009 ha estat del 55,2%.

D'altra banda, les explotacions ramaderes ecològiques han augmentat un 19,9% entre 2007 i 2009, fonamentalment gràcies a l'increment del 164,9% de la província de Girona. Els increments a Lleida i Barcelona han estat molt lleugers, mentre que Tarragona ha perdut una de les vuit explotacions que tenia (reducció del 12,5%). La província de Lleida continua liderant el número d'explotacions ramaderes ecològiques amb poc menys d'un 60% del total de Catalunya, mentre que Girona ateny gairebé una quarta part del total.

Els actors entrevistats destaquen, igualment, que la producció ecològica es desenvolupa en explotacions agrícoles i ramaderes relativament petites, la qual cosa incrementa els costos de producció i distribució dels aliments ecològics. Les dades de la Subdirecció General d'Estratègia Rural mostren, en aquest sentit, que les explotacions agrícoles sol·licitants d'ajuts a les pràctiques agroambientals de l'agricultura ecològica (amb independència de si finalment els hi han estat atorgades) tenien l'any 2009, una superfície mitjana de 16 hectàrees; mentre que un 75% de les explotacions se situava per sota un llindar de 20,4 hectàrees, un 50% per sota un llindar de 10,5, i un 25% se situava per sota un llindar de 5,2 hectàrees. No existeix tanmateix, informació de costos que permeti analitzar l'eficiència relativa de les explotacions segons la mida.

Amb referència a les principals barreres per a un major creixement de les produccions, els entrevistats han destacat especialment que la manca d'informació sobre aspectes tècnics de l'agricultura i ramaderia ecològica, els costos de reconversió i els canals de comercialització dissuadeixen molts productors convencionals de reconvertir-se per temor a la incertesa; que la reconversió requereix un canvi d'identitat professional profund, donat que bona part dels agricultors convencionals tendeixen a identificar l'ús habitual d'agroquímics amb la competència professional; que la manca d'experiència agrícola i competència tècnica d'una part dels productors ecològics, sovint titllats de *vocacionals*, dificulta la seva supervivència dins el sector; que el sobrecost de la producció associat a la mà d'obra, especialment per als cultius d'hortalisses repercuteix en uns preus molt poc competitius, i que les expectatives exagerades dels productors sobre l'increment de renda que els suposarà la reconversió a l'agricultura ecològica sovint generen frustració i/o dificultats per vendre el producte, atès que en reclamen un preu poc competitiu.

Quant a la valoració de les actuacions del PdAE, cal destacar que els ajuts a l'agricultura i la ramaderia ecològica constitueixen, amb diferència, l'actuació més

important en termes de dotació pressupostària. Tanmateix, cal esmentar que el sistema de subvencions no ha variat arrel de la seva aprovació, ja que es deriva directament del Pla de Desenvolupament Rural (PDR) 2007-2013, aprovat amb anterioritat al PdAE. Amb referència a l'evolució de les subvencions, destaca que l'import dels ajuts a les pràctiques agroambientals de l'agricultura ecològica va augmentar des dels aproximadament 800.000€ de 2007, a més de 1.800.000€ el 2009 (això és, es va multiplicar per 2,3). Aquest increment es va deure, fonamentalment, a un increment del número de beneficiaris i de la superfície agrícola subvencionada del mateix ordre (entre 2007 i 2009 s'havien multiplicat per 2,2 i 2,1, respectivament). En segon terme, l'increment respon a un creixement de la mitjana de l'import atorgat per hectàrea, que va créixer un 12,2%. De mitjana, l'import rebut per beneficiari es va situar entre els 3.300 i els 3.600 euros (segons l'any), per a una superfície mitjana d'entre 17 i 18 hectàrees, la qual cosa va donar lloc a un import per hectàrea mitjà d'entre 215 i 242 euros.

En relació amb els ajuts a les pràctiques agroambientals de la ramaderia ecològica, l'import es va incrementar des dels 1.450.000€ a 3.480.000€ entre 2007 i 2009 (es va multiplicar per 2,4). El creixement més intens es va donar a les Comarques de Girona, en què l'import es va multiplicar pràcticament per nou en només dos anys. No obstant això, a data de 2009 la demarcació l'Alt Pirineu i Aran continuava concentrant dos de cada tres euros en ajuts a la ramaderia. L'increment en l'import total es deu bàsicament a l'augment del número d'expedients subvencionats, que es va multiplicar per 1,9, passant dels 142 el 2007 a 270 l'any 2009, mentre que la subvenció mitjana es va incrementar de 10.100 € a 12.150€.

El sistema de subvencions satisfà, en general, els productors entrevistats, si bé consideren que hi ha desequilibris segons el tipus de cultiu. En general, els actors consultats consideren que l'actual sistema de subvencions del PdAE és adequat malgrat perceben que, segons el tipus de cultiu, els imports concedits representen una proporció molt variable respecte el sobrecost que implica l'adopció del sistema de producció ecològica. No obstant això, les opinions són divergents respecte la influència de les subvencions en les decisions dels agricultors i ramaders. Alguns informants apunten que "les subvencions ajuden però no determinen decisions: són relativament pocs diners que no compensen el sobrecost" i igualment n'han de repercutir una bona part al preu. El que és realment important, al seu parer, és que els productes tinguin sortida al mercat, malgrat aquest sobrepreu. Per contra, altres entrevistats perceben que la producció creix especialment els anys en que hi ha convocatòries d'ajuts

agroambientals per a la producció ecològica. En general, hi ha coincidència a destacar la manca d'estudis que permetin determinar fins a quin punt els ajuts econòmics són un factor determinant que faci decidir el pagès o ramader a reconvertir-se i/o mantenir-se en la producció ecològica. Igualment, els entrevistats alerten sobre l'existència d'un cert efecte *pes mort* de les subvencions (això és, que una part de les subvencions es destinen a activitats que es portarien igualment a terme en absència de les subvenció), especialment en alguns cultius i espècies de bestiar.

10.4 El foment del sector

La majoria dels entrevistats reconeixen que el desenvolupament de les xarxes de comercialització de la producció ecològica és una de les principals assignatures pendents per a l'estructuració i maduració del sector. Els informants coincideixen a considerar que "la xarxa [de comercialització] no és prou sòlida i madura [ja que] molta gent que produeix té dificultats per vendre, i molta gent que vol vendre té problemes per trobar proveïdors". En aquest sentit, es reconeix una manca de concepció estratègica clara sobre quin és el model de comercialització que es vol assolir. Els entrevistats esbossen tres models: un basat en fer arribar el producte ecològic al gran consumidor a través de les grans cadenes de comercialització, sobre la base que el consumidor ha de poder accedir a aquests productes sense canviar els hàbits de compra; un altre basat en el reforçament dels canals de comercialització singulars que el sector ecològic ha estat desenvolupant fins a la data, com ara la comercialització directa per part del productor, el petit comerç especialista, i les estructures de distribució social (com ara associacions i cooperatives), i una tercera estratègia mixta que voldria atènyer els diferents perfils de consumidors.

Amb referència a les barreres a l'estructuració del sector, els entrevistats tendeixen a manifestar que l'atomització i la petita escala dels productors constitueixen un obstacle per tal de poder subministrar els productes al mercat de manera sostinguda i continuada. A l'atomització dels productors predominant s'hi afegeix, d'acord amb les percepcions dels informants, una manca de cultura associativa entre el teixit productiu per a crear estructures col·lectives de concentració de la producció que permetin una distribució dels aliments ecològics econòmicament més eficient i amb garanties de poder oferir una provisió més estable. Igualment, l'escàs interès per arribar al gran consumidor dificulta la vertebració del sector més enllà dels circuits de comercialització

directes o socials. Els informants addueixen, en aquest sentit, que aquesta situació és fruit de les preferències d'una part dels consumidors, que valoren la proximitat i l'accés directe al productor ("que siguin aliments de trajecte curt"); i a les preferències de molts productors, que "s'estimen més la venda directa al consumidor". Finalment, la interlocució entre els diferents actors del sector es considera encara insuficient per part de la major part d'entrevistats, especialment entre l'administració i el sector productiu privat. Alguns entrevistats reclamen un espai d'interlocució estable que no estigui només encarat a entitats socials i tingui en compte el sector privat que es dedica a la producció, transformació, la distribució i la comercialització dels productes ecològics.

En aquest context, els informants tendeixen a expressar la demanda que es materialitzin dues actuacions especialment esperades: la llotja virtual i la plataforma sectorial de l'agricultura ecològica. La llotja virtual, que es troba en el moment de redacció d'aquest informe pendent de la signatura del conveni entre el DAR i l'entitat que la gestionarà, és percebuda per la majoria entrevistats com una de les mesures més necessàries per donar lloc a un espai de relació directa entre diferents actors de la cadena de producció, distribució i comercialització i els consumidors finals. Alhora, diversos entrevistats han lamentat que no s'hagi constituït encara la plataforma sectorial que ha de servir de mecanisme de representació, participació i deliberació del sector de l'alimentació i l'agricultura ecològica, i d'interlocució amb l'administració pública, la qual, d'acord amb les previsions del PdAE, hauria d'haver començat a funcionar l'any 2009.

10.5 El foment de la qualitat

El Baròmetre mostra que, si bé la satisfacció dels consumidors amb la qualitat dels productes ecològics és majoritària, a data de 2010 encara hi ha un 7,8% dels consumidors habituals que consideren que el producte ecològic no sol ser "fresc i en bon estat", mentre que un 37,6% troba que la presentació del producte no és "adequada i atractiva". No obstant reconèixer aquests problemes, els representants del sector entrevistats coincideixen a dir que s'ha produït una millora substancial en la qualitat dels aliments ecològics en els darrers anys, especialment amb referència a aquells aspectes que s'entenia que més llastaven el sector: la presentació del producte i les seves propietats organolèptiques, i associen aquesta millora a la progressiva

professionalització del sector. Tanmateix, adverteixen que continuen operant productors inexperts que introdueixen al mercat productes de qualitat força pobre.

Més preocupant resulta que l'habilitat dels consumidors per identificar el producte ecològic certificat és encara força baixa. En el Baròmetre de consum de l'any 2010, només el 46,9% dels qui es declaren compradors habituals d'aliments ecològics coneixen efectivament el segell de l'organisme català de certificació (CCPAE) que identifica els aliments ecològics etiquetats a Catalunya. Per tant, part dels qui es declaren consumidors habituals de productes ecològics poden no ser-ho en realitat, o ser-ho de productes amb atributs similars als ecològics però no certificats, especialment atès que el 74,6% dels consumidors habituals de 2010 manifesta que reconeix els productes ecològics per les indicacions o segells presents a l'etiqueta. Igualment, destaca que la confiança dels consumidors en el producte ecològic certificat és relativament elevada, si bé existeix encara prop d'un 15% de consumidors desconfiats, que no estan segurs que el producte ecològic certificat realment ho sigui.

Quant a les barreres per a la millora de la qualitat, existeix un consens força elevat entre els entrevistats a assenyalar la manca de mecanismes efectius per comprovar la certificació del producte comercialitzat com a ecològic en els comerços minoristes. Diversos entrevistats consideren que la comprovació de la certificació del producte ecològic en els punts de venda final és la principal mancança en la garantia de la qualitat del producte ecològic. Si bé no hi ha evidències de frau, tampoc hi ha mecanismes per arribar-lo a detectar si realment es produís. La majoria d'entrevistats manifesten la conveniència de desenvolupar el sistema de control específic per als comerços previst al PdAE, que encara no ha estat executat.

En contrast a les demandes d'estendre el sistema de certificació, alguns informants assenyalen que el cost de la certificació, especialment per a la indústria transformadora, podria estar actuant com a barrera per al desenvolupament del sector. Tot i que el funcionament i garanties que ofereix el CCPAE com a organisme certificador són generalment ben reconeguts, alguns entrevistats consideren que l'elevat cost de la certificació, especialment per a la indústria transformadora, dificulta el desenvolupament del sector. En aquest sentit, l'existència d'un únic organisme públic de certificació ecològica és un aspecte especialment controvertit. Alguns entrevistats no comparteixen que el CCPAE hagi d'ostentar el monopoli de la certificació, i opinen que hauria de competir amb altres empreses o entitats de certificació, com succeeix en altres sectors, a fi de reduir els costos de certificació. Per

contra, altres entrevistats argumenten la importància de mantenir un únic òrgan de certificació de caràcter públic per garantir la independència del certificador respecte els interessos dels productors i transformadors que contracten els seus serveis, i en últim terme, salvaguardar la credibilitat de la certificació.

Finalment, diversos entrevistats destaquen que el control per prevenir la contaminació per productes conreus modificats genèticament o fitosanitaris roman pendent de regulació. La majoria d'entrevistats que s'han expressat sobre aquesta qüestió considera que la contaminació dels productes ecològics per cultius modificats genèticament o productes fitosanitaris és un risc per a la qualitat efectivament controlat pel CCPAE, que retira la certificació del producte quan detecta la contaminació. Però lamenten que la desqualificació del producte comporti una pèrdua econòmica injusta als productors i reclamen el desenvolupament de la regulació prevista pel PdAE per a protegir-los, ja sigui mitjançant la regulació de les condicions de coexistència entre els cultius ecològics i els convencionals o modificats genèticament, o a través de la creació d'un fons de compensació per als productors ecològics que hagin patit la contaminació dels seus cultius.

10.6 El foment de la innovació

L'àmbit de recerca en l'alimentació i l'agricultura ecològica és encara incipient i poc estructurat, i amb una escassa participació de la iniciativa privada. Els informants coincideixen a afirmar que la manca de recercadors i centres especialitzats és un llast per al desenvolupament de la recerca en aquest àmbit. A més, la dependència del finançament públic compromet les possibilitats de desenvolupament de la recerca en agricultura ecològica, especialment en un context de gran contenció pressupostària.

La innovació i la transferència tecnològica ha estat un dels aspectes menys desenvolupats del PdAE en els seus primers anys d'implementació, especialment perquè l'IRTA no s'ha fet càrrec de les actuacions previstes. La majoria d'entrevistats coincideixen a assenyalar que la manca d'assoliments en aquest objectiu ha estat particularment greu i ha socavat notablement el desenvolupament del sector, ja que les llacunes d'informació tècnica per als qui es dediquen a l'agricultura ecològica són molt importants. Els representants de l'IRTA al·leguen que, com a institució de recerca, depenen del finançament extern per poder realitzar investigacions i lamenten que es

“va fer constar en el pla un pressupost ideal com si fos la quantitat que l'IRTA destinaria en recerca i innovació en producció d'aliments ecològics”. En absència del finançament previst, la producció científica de l'IRTA en l'àmbit de l'alimentació i l'agricultura ecològica en el període 2008-2010 s'ha limitat, fonamentalment, a la millora dels sistemes de producció de la poma en l'agricultura ecològica.

En oposició, l'assessorament proveït per la figura dels tècnics-dinamitzadors territorials creada arrel del PdAE ha estat, generalment, molt ben valorat per els actors entrevistats. No obstant això, els mateixos tècnics-dinamitzadors lamenten que la manca de recerca limita la seva capacitat de proveir assessorament tècnic i resoldre dubtes dels agricultors i ramaders, especialment amb referència als costos comparats entre producció tradicional i ecològica, els productes fitosanitaris més adequats per a cada conreu ecològic, la utilització de les millors varietats agrícoles per a cada conreu i els canals de comercialització específics per a cada producte ecològic.

10.7 El foment de les polítiques

La majoria dels entrevistats reconeixen la importància de l'Observatori de l'Alimentació i l'Agricultura Ecològiques com a punt d'informació especialitzada en agricultura i ramaderia ecològica i valoren la creació d'un grup de seguiment específic i diferenciat de la taula sectorial, la qual cosa permet separar les decisions sobre l'anàlisi tècnica de les negociacions sobre la política en alimentació i ramaderia ecològica. No obstant això, s'alerta que el desenvolupament de l'Observatori resta condicionat a la dotació pressupostària per a poder generar dades noves i promoure estudis i anàlisis tècniques. Tanmateix l'Observatori té un sol estudi previst per als anys 2010 i 2011, una anàlisi comparativa de costos i preus del sector ecològic en relació amb l'agricultura i ramaderia convencional. D'altra banda, la base de dades del CCPAE, que actualment és la principal font de dades per a l'anàlisi del sector, requereix, a judici dels seus responsables, una actualització tècnica i el manteniment de còpies històriques, per poder atendre de forma més àgil les demandes d'informació que reben amb freqüència dels actors del sector.

10.8 L'execució pressupostària del PdAE 2008-2009

D'acord amb les dades de seguiment del pla del Departament d'Alimentació i Acció Rural, el pressupost del PdAE en el període 2008-2009 s'ha executat al 98,7%, uns 140.000 euros menys dels aproximadament 10,5 milions inicialment previstos. Aquest elevat nivell d'execució respon fonamentalment a que el Departament d'Agricultura, que concentra més del 90% del pressupost total del PdAE, ha tingut una taxa d'execució propera al 100%. Amb referència a la resta de departaments, la xifra agregada amaga que gairebé tots ells han executat un percentatge substancialment inferior al previst, que s'ha vist compensat pels gairebé 200.000 € addicionals aportats pel DIUE. Aquesta aportació del DIUE es deu a una única activitat: els ajuts a la creació i modernització d'establiments de venda de productes ecològics de 2008, que van suposar una despesa de 192.000 € quan en tenien assignats 40.000.

Entre els departaments amb un menor nivell d'execució del pressupost previst destaquen els de Salut i Presidència amb menys del 50% del pressupost que originalment havien assignat al PdAE, i molt especialment el Departament d'Educació, que no ha executat cap de les actuacions ni dels 70.212 € que tenia pressupostats.

Per objectius estratègics, els objectius de foment de la qualitat i foment de les polítiques són els que tenen unes taxes d'execució pressupostària més baixes (56,9% i 63,4% respectivament). Per contra, l'objectiu de foment del sector té una taxa d'execució substancialment superior al 100%, deguda fonamentalment a l'actuació d'ajuts a la creació i modernització d'establiments de venda de productes ecològics abans esmentada.

Per actuacions, només poc més de la meitat s'han executat al 100% de la previsió pressupostària del PdAE. Mentre que 22 actuacions (una de cada cinc) no s'han arribat a executar. D'entre les darreres, la base de dades del PdAE especifica que una es va executar sense cost, mentre que quatre van iniciar-se a l'exercici que corresponia però el pressupost no es va executar fins l'exercici següent. De la resta, nos consten els motius pels quals no es van executar ni la confirmació que s'arribessin a executar en exercicis posteriors.

10.9 Recomanacions

Concentrar recursos i prioritzar d'actuacions.

Tres elements apunten a la conveniència de prioritzar actuacions de cara a la segona fase d'implementació del PdAE (2011-2012). Primer, la constatació que l'exhaustivitat del PdAE i la voluntat d'abastar tots els àmbits i objectius operatius ha comportat una certa dispersió d'actuacions, algunes de les quals amb dotacions pressupostàries minses si es comparen amb la naturalesa de l'objectiu que pretenen assolir. En segon lloc, l'actual context econòmic implica la necessitat de reduir algunes partides pressupostàries previstes al pla, amb la qual cosa es fa més peremptòria la necessitat de concentrar els recursos disponibles en les actuacions més importants. Finalment, es palesa que, transcorreguts tres anys del disseny del pla, algunes propostes d'actuació pendents o en curs han anat esdevenint més prioritàries, si més no a judici dels representants del sector entrevistats.

Decidir sobre la priorització d'actuacions i la reassignació de recursos en el marc de la plataforma sectorial de l'agricultura ecològica.

El procés de disseny i seguiment del PdAE ha estat estructurat sobre la base d'un procés de negociació i treball conjunt entre el DAR, com a promotor del pla, i els actors institucionals, socials i privats que configuren el sector. No obstant això, el procés sembla haver patit d'un dèficit d'inclusivitat (si més no percebut per un seguit d'actors que no s'han sentit prou representats) i de la manca de formalització d'un espai de rendició de comptes, reflexió estratègica i negociació sobre el desenvolupament del PdAE. Aquest espai formal i inclusiu estava previst en el mateix PdAE mitjançant la creació de la plataforma sectorial de l'agricultura ecològica, la qual es troba encara pendent de constituir tot i que l'inici del seu funcionament estava previst per l'any 2009. La segona recomanació és, doncs, implementar aquesta actuació per a que esdevingui l'espai de deliberació i negociació per a la priorització d'actuacions suggerida a la recomanació anterior.

Nodrir la plataforma sectorial amb informació referent a l'evolució dels àmbits del PdAE i als resultats de les actuacions executades, la qual pot ser generada per l'Observatori de l'alimentació i l'agricultura ecològiques.

El sistema de seguiment actual del PdAE es concentra únicament en l'execució del pressupost previst en el pla, sense realitzar un seguiment dels indicadors quantitius previstos al mateix pla, ni acompanyar les dades amb informació qualitativa relativa al desenvolupament i valoració de les actuacions. Considerem que aquesta informació és insuficient per nodrir una reflexió estratègica sobre el desenvolupament del PdAE i induir la presa de decisions sobre la base d'evidències. En aquest sentit, recomanem que el recentment creat Observatori de l'Alimentació i l'Agricultura Ecològiques, que en una primera fase ha compilat les fonts d'informació disponibles sobre el sector, emprengui una revisió crítica dels indicadors compresos al pla i es faci càrrec, en endavant, de generar informes anuals de seguiment sobre la base de les fonts d'informació detectades i, si escau, de la producció estadística pròpia.

Millorar la base de coneixement actual sobre el mecanisme de formació de preus del sector de l'alimentació ecològica i impulsar polítiques orientades a l'abaratiment dels productes agroalimentaris ecològics.

Donat que l'elevat sobrepreu dels productes ecològics respecte els convencionals és, amb diferència, la primera barrera per a l'augment del consum, tant dels actuals consumidors com dels no consumidors, esdevé prioritari atènyer un millor coneixement del mecanisme de formació de preus per poder impulsar polítiques eficaces per al seu abaratiment. En aquest sentit, a més de la producció d'estadístiques exhaustives pel que fa als costos de productors i distribuïdors, ja empresa per l'Observatori, caldria disposar també d'enquestes de consum que valoressin de manera més acurada els patrons de compra d'aquest tipus de productes. Concretament, caldria arribar a disposar d'informació desagregada, per tipus d'aliments, tant de les quantitats consumides com dels preus d'adquisició. En aquest sentit, una fórmula a explorar consistiria a incorporar a la *Encuesta de Presupuestos Familiares*, o en una altra operació estadística similar, una nova classificació d'aliments en què el caràcter ecològic dels productes quedés reflectit. La informació anterior hauria de permetre dissenyar estratègies orientades a l'abaratiment de preus, vinculades a la introducció de millores tecnològiques que redueixin els costos de producció, noves fórmules de distribució que redueixin els costos d'intermediació, etc.

Difondre un registre voluntari dels establiments que comercialitzen productes ecològics.

La segona barrera més important per al consum, d'acord amb les dades del Baròmetre, és la manca d'accessibilitat determinada tant per la poca disponibilitat d'aliments ecològics als punts de compra habitual com pel desconeixement de l'existència i localització dels comerços que n'ofereixen. En aquest segon sentit, suggerim prioritzar l'execució de l'actuació 119 del pla, per la qual es preveu el desenvolupament d'un registre dels establiments que comercialitzen productes ecològics (amb previsió d'iniciar-se el 2010). Ateses les càrregues administratives que acostumen a imposar aquest tipus de dispositius, recomanem que aquest registre sigui de caràcter voluntari, de l'estil (o en el marc) de la *Gastroteca* impulsada pel Consorci de Comerç, Artesania i Moda de Catalunya, i que s'acompanyi d'actuacions addicionals per difondre i fer accessible als consumidors la informació del registre, incloent aquells sense accés a les tecnologies d'informació (la qual cosa, d'acord amb les dades del Baròmetre, és el principal determinant de la manca d'informació sobre els productes ecològics).

Fomentar el reconeixement dels segells que acrediten la certificació del producte ecològic.

Entre els aspectes més preocupants que es deriven del Baròmetre destaca el baix coneixement dels segells de certificació dels productes ecològics, fins i tot entre aquells que se'n declaren consumidors habituals. Això pot significar que una part dels consumidors amb voluntat d'adquirir productes ecològics estiguin en realitat consumint productes no certificats. Recomanem, en conseqüència, que les futures campanyes informatives emfasitzin la difusió de la imatge del segell, i que s'inclouï el percentatge de consumidors que reconeixen els segells entre els indicadors a seguir per part de l'Observatori.

Revisar el disseny dels ajuts a la producció ecològica, amb vista a la revisió del Pla de Desenvolupament Rural l'any 2013.

El sistema de subvencions a la producció ecològica ha romàs inalterat pel PdAE, en tant que havia quedat establert prèviament pel Pla de Desenvolupament Rural. La propera revisió del PDR obre una oportunitat per a una reflexió estratègica al voltant dels ajuts a la producció ecològica que no hauria de ser desaprofitada. Així, suggerim que els ajuts clarifiquin els objectius que pretenen assolir i els problemes que intenten adreçar, i l'adequació del disseny dels ajuts a aquests objectius. En aquest sentit, recomanem que es prenguin en consideració els suggeriments aportats pels

informants, com ara les línies d'ajut a projectes pilot de determinats cultius que puguin tenir un efecte demostració sobre altres agricultors i ramaders, i el foment d'estructures de concentració de la producció que facin més eficient la distribució i ofereixin majors garanties de provisió estable. Idealment, la reflexió estratègica hauria d'anar acompanyada d'un estudi d'avaluació sobre els impactes dels ajuts atorgats en el marc de l'actual PDR sobre la reconversió d'agricultors i ramaders de la producció convencional a l'ecològica, la permanència dels productors en el sector ecològic, la seva renda i la repercussió en el preu final del producte, amb una especial atenció a l'efecte *pes mort* dels ajuts en determinats conreus i espècies ramaderes, que diversos actors del sector han assenyalat a les entrevistes. Igualment, aquesta revisió s'hauria de nodrir d'una anàlisi de la creixent literatura internacional sobre els dissenys i l'eficiència relativa de diferents sistemes d'ajuts.

Dissenyar un programa de foment del consum de productes ecològics als menjadors escolars.

Les entrevistes han revelat que no s'ha constituït, fins a la data, un veritable programa de promoció del consum dels productes ecològics a les escoles. A més, una majoria dels informants han emfasitzat la importància d'aquesta actuació, mentre que les dades del Baròmetre semblen reforçar la hipòtesi que un programa d'aquesta naturalesa pot ser un vehicle efectiu de promoció del consum a les llars. Igualment, les dades d'execució pressupostària del PdAE indiquen una alienació clara del Departament d'Educació respecte les funcions que, en un principi, el pla li assignava, donat que en els anys 2008 i 2009 no va arribar a implementar cap de les actuacions previstes. Suggerim, en conseqüència, que el Departament d'Educació es reincorpori al PdAE mitjançant l'adopció d'un programa que difongui l'opció de consumir productes ecològics a les escoles, ofereixi alternatives als menjadors escolars de diferent cost (incloent la incorporació d'alguns productes concrets en el marc d'un menú mixt ecològic-convencional, o l'oferta d'un menú ecològic un dia a la setmana) i faciliti els contactes amb els proveïdors. Igualment, recomanem que els ajuts per a la promoció i el subministrament de fruites i verdures a l'alumnat de centres escolars atorgats pel DAR en el marc del Pla de consum de fruita a les escoles s'imbriqui en el programa de promoció del consum dels productes ecològics a les escoles.

Prioritzar la llotja virtual per fomentar i fer més eficient la distribució i comercialització dels inputs i dels productes ecològics.

L'atomització, la manca de massa crítica i la baixa estructuració del sector han estat mencionades reiteradament com als principals impediments per al desenvolupament i creixement del sector. En aquest sentit, la creació de la llotja virtual prevista en l'actuació 312 del PdAE és percebuda per diversos actors del sector com una de les actuacions més importants per facilitar la interacció entre els diferents agents de la cadena de producció, distribució i comercialització. En conseqüència, recomanem tant la seva prioritització, com la posterior avaluació dels seus resultats, atès el seu caràcter innovador.

Realitzar el seguiment dels comerços minoristes que no estan sotmesos al sistema de control del CCPAE.

La majoria dels informants entrevistats ha coincidit a assenyalar que la manca de control del comerç minorista és el principal problema per poder oferir garanties al consumidor que els productes que adquireix com a ecològics ho són veritablement. En aquest sentit, recomanem prioritzar la implementació de l'actuació 412 del PdAE, la qual no té cap dotació pressupostària prevista en l'actual redacció del pla.

Reformular l'agenda de recerca i innovació i orientar-la, especialment, a la transferència de coneixement als agricultors i ramaders ecològics en procés de reconversió.

El foment de la innovació ha estat identificat per la major part dels entrevistats com l'àmbit en que el PdAE menys ha cobert les expectatives creades, especialment arrel del malentès entre l'IRTA i els promotors del PdAE que ha menat a que una part substancial de l'agenda de recerca no s'hagi pogut desenvolupar per manca de pressupost. Aquest dèficit en la implementació del pla resulta particularment greu en tant que la incertesa sobre aspectes tècnics sembla estar dissuadint una part dels agricultors convencionals que podrien considerar la reconversió, i dificultant l'activitat dels que ja s'hi dediquen. A més, els tècnics-dinamitzadors territorials reconeixen les limitacions amb què es troben per poder proveir la informació que els demanden, atesa la manca tant d'estudis com de materials que presentin la informació de forma sintètica i aplicada, i que puguin ser distribuïts entre els agricultors i ramaders. En aquest sentit, suggerim que es consideri la reassignació de finançament tant a la recerca aplicada,

com a la realització de metanàlisis de la recerca ja publicada, i al desenvolupament de mecanismes eficaços de transferència de coneixement. D'acord amb l'experiència dels tècnics i dinamitzadors, la informació bàsica requerida pels agricultors en fase de reconversió o en els estadis inicials de la producció ecològica se centra, fonamentalment, en els costos de la producció ecològica (en què ja s'està elaborant un estudi per encàrrec de l'Observatori), les varietats, tècniques i productes fitosanitaris permesos més adequats per a cada tipus de cultiu, així com sobre la demanda i els canals de comercialització dels diferents productes.